

Pakkausmerkintäopas

Päivitetty 5/2006

1. JOHDANTO	3
2. MERKINTÄMÄÄRÄYKSET	5
2.1. Yleistä	5
2.2. Selvyys ja havaittavuus	5
2.3. Pakkausmerkintöjen oikeellisuus	8
2.4. Kielimääräykset	9
2.5. Vastuu merkintöjen tekemisestä	9
3. MERKINTÄMÄÄRÄYSTEN SOVELTAMISALA	11
3.1. Elintarvikkeen käsite	12
3.2. Valmiiksi pakattu elintarvike	13
3.3. Mihin merkinnät on tehtävä?	14
3.4. Myynti ja muu luovuttaminen	15
3.5. Kuluttaja tai suurtalous	15
3.6. Suomessa luovutettavat ja Suomesta vietävät elintarvikkeet	16
3.7. Pakkaamattomien elintarvikkeiden merkinnät	17
4. YLEISET MERKINNÄT	18
4.1. Elintarvikkeen nimi	18
4.1.1. Säädetty nimi	19
4.1.2. Vakiintunut nimi	21
4.1.3. Kuvaava nimi	21
4.2. Ainesosaluettelo	25
4.2.1. Ainesosat	26
4.2.1.1. Elintarvikkeet, joiden ainesosia ei tarvitse ilmoittaa	27
4.2.1.2. Aineet, joita ei pidetä ainesosina	28
4.2.1.3. Yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat	28
4.2.1.4. Tiivistetty tai kuivattu ainesosa	31
4.2.1.5. Ainesosien ryhmänimet	32
4.2.2. Ainesosien järjestys	32
4.2.3. Koostettu ainesosa	33
4.2.4. Lisäaineet ja aromit	34
4.2.5. Ravitsemukselliset lisät	36
4.3. Ainesosan määrä	37
4.3.1. Ainesosan määrän ilmoittaminen	37
4.3.2. Poikkeukset ainesosan määrän ilmoittamisesta	39
4.3.3. Ainesosan määrän ilmoittaminen erityissäädösten perusteella	40
4.4. Elintarvikkeen suolapitoisuuden ilmoittaminen	40
4.4.1. Ruokasuolan määrän ilmoittaminen	40
4.4.2. Elintarvikkeen ilmoittaminen voimakas- tai vähäsuolaiseksi	42
4.5. Sisällön määrä	43
4.5.1. Ilmoittaminen	43
4.5.2. Poikkeukset	45
4.5.3. Täyttöaste	46
4.6. Päiväysmerkinnät	47
4.6.1. Vähimmäissäilyvyysaika	47
4.6.2. Viimeinen käyttöajankohta tai viimeinen käyttöpäivä	50
4.6.3. Päiväysmerkintöjä koskevat helpotukset	51
4.6.4. Muut päiväysmerkinnät	52
4.7. Elinkeinonharjoittajan nimi ja osoite	53
4.8. Terveys- tai tunnistusmerkinnät	55

4.8.1.	<i>Terveysmerkinnät</i>	55
4.8.2.	<i>Tunnistusmerkinnät</i>	56
4.9.	Alkuperämaa tai -alue.....	57
4.10.	Elintarvike-erän tunnus.....	60
4.11.	Säilytysohje.....	61
4.12.	Käyttö- ja annostusohje.....	63
4.13.	Varoitusmerkintä.....	65
4.14.	Elintarvikkeen alkoholipitoisuus.....	67
4.15.	Makeutusaineen käytöstä ilmoittaminen.....	68
4.16.	Pakkauskaasun käytöstä ilmoittaminen.....	69
4.17.	Ravintoarvomerkinnät.....	69
5.	MUUT MERKINNÄT	72
5.1.	Pakastettujen ja jäädytettyjen elintarvikkeiden merkinnät.....	72
5.2.	Muuntogeenisten elintarvikkeiden merkinnät.....	73
5.2.1.	<i>Soveltamisalue</i>	73
5.2.2.	<i>Muuntogeenisen ainesosan käytöstä ilmoittaminen</i>	75
5.3.	Ionisoivalla säteilyllä käsittelystä ilmoittaminen.....	76
6.	PAKKAUSMERKINTÖJÄ KOSKEVAT HELPOTUKSET	77
7.	VAPAAEHTOISET MERKINNÄT JA MARKKINOINTI	79
LIITE	85	

1. JOHDANTO

Elintarviketeollisuuden ja -kaupan kehittyminen on johtanut siihen, että elintarvikkeet myydään kuluttajille pääosin valmiiksi pakattuina. Tämä on kuitenkin mahdollista vain, jos elintarvikepakkauksissa on tiedot siitä, mitä pakkaus sisältää. Ilman pakkausmerkintöjä nykyaikainen elintarvikkeiden jakelu ei voisi lainkaan toimia.

Merkintöjen perusteella kuluttaja muodostaa käsityksen elintarvikkeesta ja tekee valintoja eri tuotteiden välillä. Merkinnöistä hän saa tietoja mm. elintarvikkeen laadusta, valmistustavasta ja ainesosista myös niiden osalta, joita hänen on syytä välttää. Täten pakkausmerkinnät suojaavat kuluttajaa sekä terveydellisesti että taloudellisesti.

Pakkausmerkintöjen tärkeyden vuoksi niiden tekeminen elintarvikepakkauksiin on säädetty pakolliseksi. Tietojen antaminen koskee eräissä tapauksissa myös pakkaamattomia tuotteita. Elintarvikkeesta vastuussa olevan elinkeinonharjoittajan velvollisuutena on huolehtia merkintöjen tekemisestä siten, että elintarvikkeesta annetut tiedot ovat totuudenmukaiset ja riittävät.

Merkintäopas

Merkintäopas on tarkoitettu sekä valvontaviranomaisten että elinkeinonharjoittajien käyttöön. Sen tarkoituksena on antaa tietoa elintarvikkeita koskevista merkintämääräyksistä ja niiden soveltamisesta. Opas sisältää tarvittavat viittaukset merkintämääräyksiin, mutta määräysten toistamista on pyritty välttämään. Tästä syystä oppaan käyttö edellyttää varsinaisen säädöstekstin tuekseen.

Elintarvikepakkauksiin vaadittavat merkinnät voidaan jaotella **yleisiin ja erityisiin pakkausmerkintöihin**. Yleiset merkinnät on tehtävä kaikkiin elintarvikkeisiin, jollei muualla toisin ole säädetty. Erityiset merkinnät koskevat vain elintarvikkeita tai elintarvikeryhmiä, joista on säädetty niitä koskevia erityissäädöksissä (katso liite 1).

Merkintämääräyksillä tarkoitetaan elintarvikelain tai sen nojalla annettuja sekä elintarvikelain 3 §:n soveltamisalaan kuuluvia Euroopan yhteisön säännöksiä, jotka koskevat elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä tai niiden myynnin yhteydessä annettavia tietoja.

Yleisillä merkintäsäädöksillä tarkoitetaan elintarvikelaissa (23/2006), yleisessä elintarvike-asetuksessa (178/2002/EY), elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa (1084/2004) ja elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnoistä annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä (1496/1993) säädettyjä merkintämääräyksiä.

Edellä mainittujen pakkausmerkintäsäädösten lisäksi eräissä erityissäädöksissä (esim. pakasteasetus, muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1829/2003) on merkintämääräyksiä, jotka ovat yleisiä luonteeltaan. **Tämä merkintäopas keskittyy yleisissä pakkausmerkintäsäädöksissä sekä eräissä erityissäädöksissä oleviin yleisiin merkintämääräyksiin.** Näiden yhteydessä on lisäksi viittauksia ja esimerkkejä muissa erityissäädöksissä olevista merkintämääräyksistä.

Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut merkintämääräysten soveltamisesta yksityiskohtaisia ohjeita, jotka ovat asiasisällöltään pääosin voimassa, vaikka niissä on viit-

tauksia vanhentuneeseen lainsäädäntöön. Sama koskee Elintarviketurvallisuusviraston oppaita "Ainesosan määrän ilmoittamista koskeva valvontaopas" ja "Kaupan pakkaamien elintarvikkeiden ja irtotavarana myytävien elintarvikkeiden merkinnät" sekä "Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät", jotka tullaan päivittämään ensi tilassa.

Säädökset

- § Elintarvikelaki (23/2006) 2-4 ja 6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (888/2005) eräiden aineiden väliaikaisesta poistamisesta elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön liitteestä 3
- § Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetun asetuksen kumoamisesta (1044/2004)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnöistä (1496/1993)
- § Pakasteasetus (165/1994)
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (178/2002/EY) elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä, (jäljempänä yleinen elintarvikeasetus)
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1829/2003) muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Ainesosan määrän ilmoittamista koskeva valvontaopas
- Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät, Julkaisuja-sarja 12/2001
- Kaupan pakkaamien ja irtotavarana myytävien elintarvikkeiden merkinnät, Valvonta-sarja 5/2000

2. MERKINTÄMÄÄRÄYKSET

2.1. Yleistä

Merkintämääräykset perustuvat pääosin EY:n antamiin säädöksiin, jotka on implementoitu eli liitetty osaksi Suomen lainsäädäntöä (direktiivit) tai jotka ovat voimassa sellaisenaan (asetukset). Tärkein näistä säädöksistä on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (2000/13/EY) muutoksineen.

EY:n pakkausmerkintädirektiivi sisältää tärkeimmät valmiiksi pakattuja elintarvikkeita koskevat yleiset merkintämääräykset. Nämä on sisällytetty Suomen elintarvikelainsäädäntöön elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetulla kauppaja teollisuusministeriön asetuksella (1084/2004, muutos 888/2005), (jäljempänä pakkausmerkintäasetus). Elintarvikelaissa (23/2006) ja yleisessä elintarvikeasetuksessa (178/2002/EY) on esitetty elintarvikkeesta annettavia tietoja koskevat yleiset vaatimukset.

Pakkausmerkintäasetuksen 6 §:ssä on esitetty yleiset merkintävaatimukset, ja niitä käsitellään kohta kohdalta tämän oppaan kohdassa 4.

Näidenn lisäksi on olemassa muitakin yleisiä merkintöjä, joita käsitellään kohdissa 4 ja 5.

Elintarvikkeita koskeva erityislainsäädäntö sisältää useita tuotekohtaisia merkintämääräyksiä (esim. elintarvikerasvoista, marja- ja hedelmävalmisteista, lihavalmisteista, jäätelöstä, ruokaperunasta, ravintolisistä, erityisruokavaliovalmisteista). Niiden mukaiset erityiset merkinnät tehdään elintarvikepakkaukseen yleensä yleisten merkintöjen lisäksi tai niiden sijasta sen mukaan, kuinka siitä on säädetty. Erityissäädöksistä on kooste kohdassa 8.

Säädökset

- § Kauppaja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004)
- § Neuvoston direktiivi myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (2000/13/EY, muutokset 2001/101/EY, 2003/89/EY, 2004/77/EY ja 2005/26/EY, oikaisu 2005/63/EY)

2.2. Selvyys ja havaittavuus

Pakkausmerkintöjen tärkeyden vuoksi on asetettu vaatimuksia merkintöjen selvyydelle ja havaittavuudelle. Pakollisten merkintöjen tulee olla

- helposti havaittavia
- selviä
- riittävän suurikokoisin kirjasimin tehtyjä
- helposti luettavia
- ymmärrettäviä
- pysyvällä tavalla tehtyjä.

Jotta nämä periaatteet toteutuisivat, edellytetään lisäksi, ettei pakkausmerkintöjä peitetä, hämärretä tai katkaista millään muulla kirjallisella tai kuvallisella esityksellä.

Tavoitteena tulee olla, että normaalin näkökyvyn omaava henkilö pystyy lukemaan merkinnät vaivatta; ilman apuvälineitä samalla tavoin kuin sanomalehtiä taikka kirjoja.

Havaittavuus

Helposti havaittavuus edellyttää, että pakkausmerkinnät ovat riittävän suuria suhteessa pakkauksen kokoon ja että ne ovat helposti havaittavassa paikassa.

Pakkauksen muoto vaikuttaa siihen, mitä paikkaa on pidettävä näkyvänä. Esimerkiksi pakkauksen pohjaan ei yleensä pidä sijoittaa mitään merkintöjä, mutta litteissä tuotteissa, kuten suklaalevyt ja -rasiat, se on näkyvämpi paikka merkinnöille kuin pakkauksen sivut. Jos merkintä kuitenkin tehdään pakkauksen pohjaan kuten muun muassa säilykkeiden päiväysmerkinnässä on tapana, on pakkausmerkinnöissä selkeästi ilmaistava, mistä päiväys on nähtävissä (esimerkiksi ”parasta ennen: katso pakkauksen pohja”).

Havaittavuutta koskevia vaatimuksia ei saa syrjäyttää sen vuoksi, että pakkauksen näkyvimmat paikat halutaan varata kuluttajiin vetoaville kuville tai muulle mainostekstille. Tämän vuoksi esimerkiksi pastillirasioissa ei ole hyväksyttävää sijoittaa merkintöjä rasian yhdelle kapealle sivulle, jos selvyyttä ja havaittavuutta koskevat vaatimukset eivät täyty.

Yleinen tapa sijoittaa päiväysmerkintä pakkauksen sulkijaan ei ole hyväksyttävää, ellei merkintä ole riittävän selkeä ja täytyä havaittavuudelle ja luettavuudelle asetettuja vaatimuksia.

Selvyys

Pakkausmerkinnät on tehtävä käyttämällä selkeää kirjasintyyppiä.

Merkintöjen koko

Pakkaustekstin koko vaikuttaa paitsi merkintöjen luettavuuteen myös havaittavuuteen. Merkinnät tulee tehdä riittävän suurin kirjasimin, jotta ne olisivat luettavissa. Ne on myös suhteutettava pakkauksen kokoon nähden, jotta ne olisivat havaittavissa.

Makeisten pakkausmerkinnöistä tehdyssä tutkimuksessa (VTT:n tutkimusraportti E118826/88) arvioitiin, että 1 mm:n korkeus on merkinnän luettavuuden ehdoton alaraja elintarvikkeen nimeä ja sisällön määrää lukuun ottamatta, joissa kirjainkorkeuden tulisi olla vähintään 2 mm. Nimen ja sisällön määrän lisäksi muita kuluttajan kannalta oleellisia merkintöjä ovat varoitusmerkinnät sekä säilytys- ja käsittelyohje, joihin tulisi soveltaa samaa periaatetta. Asetetut alarajat eivät tutkimuksen mukaan ole kuiten-

kaan riittäviä havaittavuuden kannalta, sillä pienet merkinnät suuressa pakkauksessa eivät ole havaittavia, vaikka olisivatkin luettavissa. Näin ollen alarajat koskevat vain erittäin pieniä pakkauksia, joissa tilaa ei ole käytettävissä. Sisällön määrän koolle on vielä erityisiä vaatimuksia kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä valmispakkausista (179/2000).

Kansainvälisyys ja sen myötä pakkauksissa useilla kielillä esiintyvät merkinnät eivät saa heikentää merkintöjen selvyyttä. Jos merkinnät eivät ole luettavia eli riittävän suurella tekstillä, on vieraskielisiä merkintöjä on esim. vähennettävä tarpeen mukaan, jotta saadaan tilaa suomen- ja ruotsinkielisille merkinnöille. Toinen vaihtoehto on hoitaa suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät erillisellä tarralla.

Luettavuus

Pakkausmerkintöjen luettavuus edellyttää, että merkinnät erottuvat riittävän selvästi taustasta. Pakkauksen koristeluun, ulkomuotoon tai pakkaustekniikkaan liittyvät seikat eivät kuitenkaan saa vähentää merkintöjen luettavuutta, selvyyttä tai havaittavuutta.

Kontrastia koskeva ongelma ilmenee, kun teksti on liian samansävyinen kuin taustaväri. Jos esimerkiksi pullapitkon pakkauksessa ainesosat on kirjoitettu keltaisella tekstillä ruskealle taustalle, niin tekstin lukeminen on mahdotonta tai erittäin hankalaa. Joskus kääre on lisäksi rypistynyt niin, että teksti jää kääreeseen poimuihin eikä merkintöjä pysty tästäkään syystä lukemaan.

Ymmärrettävyys

Näkyvyyttä ja havaittavuutta koskevien vaatimusten lisäksi merkintöjen tulee olla selkeitä, että ne voidaan ymmärtää.

Merkintöjen ymmärrettävyyttä heikentää muun muassa sanojen lyhentäminen, millä pyritään supistamaan merkintöjen vaatimaa tilaa. Esimerkkinä tällaisesta pakollisten merkintöjen lyhentämisestä ymmärrettävyyden kustannuksella on viimeisen käyttöpäivän työstäminen muotoon v.k.p. tai vkp tai "parasta ennen" muotoon p.e. Kuluttajan ei voida olettaa ymmärtävän tällaisia lyhenteitä, minkä vuoksi niitä on pidettävä määräysten vastaisena.

Päiväysmerkintöihin liittyvää ymmärrettävyyttä on käsitelty myös kohdassa 4.6.1 taulukossa 5.

Pysyvyys

Merkintöjen tekeminen pysyvällä tavalla esimerkiksi pienikokoisiin tai erikoisen muotoisiin makeisiin (pakkauksiin) saattaa olla teknisesti hankalaa. Jos etiketin kiinnittäminen pakkaukseen ei ole muuten mahdollista, voidaan pakkaus sulkea esimerkiksi läpinäkyvään muovikalvoon, johon merkinnät pystytään vaivatta tekemään

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 3 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valmispakkauksista (179/2000)

2.3. Pakkausmerkintöjen oikeellisuus

Yleisen elintarvikeasetuksen (178/2002/EY) mukaan elintarvikelainsäädännön on pyrittävä suojaamaan kuluttajien etuja sekä tarjoamaan kuluttajille lähtökohdat tietoon perustuvien elintarvikevalintojen tekemiseksi. Sen tavoitteena on ehkäistä vilpilliset menettelyt, elintarvikkeiden väärentäminen ja kaikki muut menettelytavat, jotka voivat johtaa kuluttajia harhaan (8 artikla).

Yleisen elintarvikeasetuksen mukaan elintarvikkeiden merkinnät, mainonta ja esillepano, myös niiden muoto, ulkonäkö ja pakkaukset, käytetyt pakkausmateriaalit, tapa, jolla ne on asetettu, ja olosuhteet, joissa ne esitellään, sekä tiedot, joita niistä annetaan millä tahansa tavalla, ei saa johtaa kuluttajia harhaan (16 artikla).

Elintarvikelain (23/2006) mukaan elintarvikkeesta annettavien tietojen tulee olla totuudenmukaisia ja riittäviä, eikä elintarvikkeesta saa antaa harhaanjohtavia tietoja. Elintarvikkeella ei saa esittää olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen, tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä viitata sellaisiin tietoihin, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä. Säännös koskee elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavia tietoja, kuten esimerkiksi internetissä annettavia tietoja. (1 ja 9 §).

Pakkausmerkintäasetuksen 4 §:n mukaan merkinnät eivät saa johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen ominaisuuksien, koostumuksen, luonteen tunnistettavuuden, määrän, säilyvyyden, alkuperän, valmistus- tai tuotantomenetelmän tai muun vastaavan seikan suhteen. Myös sinällään totuudenmukaisten tietojen antaminen voi olla harhaanjohtavaa, jos esimerkiksi jokin olennainen seikka jätetään mainitsematta. Harhaanjohtavana voidaan pitää myös esimerkiksi sitä, että korostetaan koostumukseen liittyvää seikkaa, jota elintarvikemääräykset edellyttävät kaikilta samankaltaisilta elintarvikkeilta ja jonka korostaminen on omiaan luomaan kuvaa, että kyseinen tuote poikkeaisi jotenkin muista vastaavista tuotteista.

Pakkauksessa oleva merkintä, joka on totuudenvastainen, on myös harhaanjohtava. Tällainen tieto voi olla esimerkiksi sisällön määräksi ilmoitettu 200 g, kun todellinen sisällön määrä on 150 g. Pakkauksessa oleva totuudenmukainenkin merkintä voi olla harhaanjohtava (esimerkki ”lisäaineeton” kohdassa 7).

Muut pakkaukseen tehdyt tai siihen liitetyt merkinnät ovat merkintöjä, joiden tekemistä ei ole säädetty pakolliseksi ja joista elinkeinonharjoittajat saavat siten itse vapaasti päättää. Tällaisia merkintöjä ovat pakkauksissa esitetyt erilaiset positiiviset tai negatiiviset väitteet ja ilmaisut sekä niissä olevat kuvat. Tällaisetkaan merkinnät eivät saa olla totuudenvastaisia, harhaanjohtavia tai muutoin määräysten vastaisia (katso kohta 7).

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 1, 7, 9, 55-57 ja 60 § 5 kohta

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 4 §

§ Yleinen elintarvikeasetus (178/2002/EY), 8 ja 16 artiklat

2.4. Kielimääräykset

Pakolliset pakkausmerkinnät on pääsääntöisesti tehtävä suomen ja ruotsin kielellä. Ruotsin kielen asemesta voidaan käyttää norjan- tai tanskankielisiä merkintöjä. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, että merkinnöissä käytetyt ilmaisut ovat ruotsinkieliselle kuluttajalle selviä ja ymmärrettäviä. Suomen- tai ruotsinkieliset tekstit voidaan sijoittaa pakkauksessa eri paikkoihin, mutta niiden tulee sisällöllisesti vastata toisiaan. Samoin muilla kielillä tehtyjen merkintöjen tulee vastata suomen- ja ruotsinkielisiä merkintöjä, jollei merkintöjen yhteydessä käy ilmi, että ne koskevat vain asianomaiseen maahan toimitettavia elintarvikkeita.

Maahantuotujen sekä kaksikielisissä kunnissa luovutettavien elintarvikkeiden merkinnät on tehtävä suomen ja ruotsin kielellä. Kotimaassa valmistetuissa elintarvikkeissa, joita myydään vain samankielisissä kunnissa, saadaan kuitenkin käyttää näiden kuntien kielellä olevia yksikielisiä merkintöjä. Kaksikielisissä kunnissa voidaan myyntipaikalla pakatuissa elintarvikkeissa käyttää joko suomen- tai ruotsinkielisiä merkintöjä. Mutta jos elintarvike on sekä valmistettu että pakattu myyntipaikassa, tulee siinä olla suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät. Pelkkää elintarvikkeen paloittelua tai jauhamista ei elintarvikelain mukaan katsota valmistukseksi, joten esimerkiksi kaupassa paloitetuun ja jauhettuun naudanlihaan riittävät yksikieliset merkinnät.

Poikkeuksena kielimääräyksiin voidaan eräät merkinnät tehdä myös jollakin vieraalla kielellä. Tällaisia merkintöjä ovat muun muassa

- Elintarvikkeen nimi. Jos vieraskielinen nimi on Suomessa vakiintunut yleiseen käyttöön tai se ymmärretään myös vieraskielisessä muodossaan (lisätietoja kohdassa 4.1.2).
- Maahantuotujen elintarvikkeiden alkuperämaa tai –alue ilmoitettuna jollakin kansainvälisesti tunnetulla kielellä tai kirjainlyhenteellä (lisätietoja kohdassa 4.8).
- Sisällön määrä (lisätietoja kohdassa 4.5).
- Elinkeinonharjoittajan nimi ja osoite (lisätietoja kohdassa 4.7).

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 5 §

2.5. Vastuu merkintöjen tekemisestä

Vastuu merkintöjen tekemisestä on elintarvikealan toimijalla, joka valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muuten luovuttaa elintarviketta, jota merkintävelvoite koskee. Vaikka jokainen elintarvikealan toimija on velvollinen huolehtimaan siitä, että elintarvike on määräysten mukainen, kohdistuu merkintävastuu ensi sijassa siihen elintarvikealan toimijaan, joka ensimmäiseksi laskee tai toimittaa tuotteen markkinoille. Merkintöjen tekijä vastaa siitä, että kaikki pakolliset merkinnät on tehty elintarvikkeen pakkaukseen, ja että ne ovat oikein tehtyjä, selvät ja havaittavat. Muut elintarvikealan toimijat vastaavat siitä, etteivät ne pidä kaupan, tarjoile, luovuta, tuo maahan tai vie maasta elintarviketta, joiden pakkausmerkinnät ovat merkintäsäädösten vastaiset. Kaupassa pakattujen ja irtotavarana myytävien tuotteiden merkinnöistä ja niiden oikeellisuudesta vastaa kauppa.

Valvontaviranomainen voi puuttua virheellisiin tai puutteellisiin merkintöihin missä tahansa elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- tai jakeluvaiheessa elintarvikelaki, 7 ja 10 luvut).

Elintarvikealan toimijan omavalvonta

Elintarvikealan toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan elintarvikkeesta. Toimijan tulee olla selvillä elintarvikkeen luonteesta, koostumuksesta, määrästä, säilyvyydestä, alkuperästä, valmistus- ja tuotantomenetelmästä, pakkausmerkinnöistä ja pakkausmerkintälainsäädännöstä voidakseen tehdä merkinnät pakkauksiin säädösten mukaisesti.

Omavalvontasuunnitelmassa tulee olla kuvattuna, miten toimija varmistaa mm.

- tuotteidensa koostumuksen ja pakkausmerkintöjen vastaavuuden
- sisällön määrän oikeellisuuden
- yliherkkyyttä aiheuttavien aineosista ilmoittamisen ja ristikontaminaation estämisen
- vähimmäissäilyvyysajan / viimeisen käyttöajankohdan oikeellisuuden; ajankohdan määrittämisen tulee perustua lainsäädännön edellyttämiin säilytyslämpötiloihin.

Säädökset

- § Elintarvikelaki (23/2006) 6-9, 16-21, 24, 53, 55-57 §, 60 § 5 kohta, 65-69, 79 §
- § Yleinen elintarvikeasetus (178/2002/EY), 17, 18, 19 ja 21 artiklat
- § Kuluttajansuojalaki (38/1978)

3. MERKINTÄMÄÄRÄYSTEN SOVELTAMISALA

Merkinällä tarkoitetaan merkintää, joka on säädetty tehtäväksi elintarvikepakkaukseen sekä muuta elintarvikepakkaukseen tehtyä merkintää (pakkausmerkintä) tai mitä tahansa kyseistä elintarviketta seuraavaan tai siihen viittaavaan asiakirjaan, tiedotteeseen, etikettiin tai vastaavaan liitettyä merkintää, mainintaa, tietoa, tavaramerkkiä, kaupallista merkkiä, kuvaa tai tunnusta.

Pakkausmerkinnät on tehtävä elintarvikkeisiin, jotka on **tarkoitettu luovutettaviksi valmiiksi pakattuina kuluttajalle tai suurtaloudelle**. Merkintävelvoite koskee myös kuluttajille ilmaiseksi jaettavia valmiiksi pakattuja elintarvikkeita

Merkintämääräykset koskevat myös esitteessä tai muulla tavoin myynnin yhteydessä annettavia tietoja. Niitä sovelletaan myös pakkaamattomiin elintarvikkeisiin sen mukaan, kuin siitä on erikseen säädetty.

Sähköinen kaupankäynti, esimerkiksi internetin välityksellä tapahtuva elintarvikekauppa, on myös elintarvikkeiden myyntiä. Tällaiselle kaupankäynnille on ominaista, että ostaja ei voi tutustua tuotteeseen samalla tavoin kuin myymälässä. Tämän vuoksi sähköisessä kaupankäynnissä sovelletaan merkintämääräyksiä siten kuin muussakin myynnin yhteydessä tapahtuvassa tietojen antamisessa. Riittävän tiedonsaannin turvaamiseksi tulee pakatuista elintarvikkeista antaa tällöin myynnin yhteydessä eli ennen tilauksen tekemistä ainakin seuraavat perustiedot:

- elintarvikkeen nimi,
- sisällön määrä,
- valmistajan, pakkaajan tai Euroopan unionissa toimivan myyjän nimi, toiminimi tai aputoiminimi sekä osoite,
- valmistus- ja lisäaineet, joista erityisesti allergisoivat ainesosat,
- vähimmäissäilyvyysaika tai viimeinen käyttöajankohta sekä
- alkuperämaa tai -alue, jos sen puuttuminen voi johtaa ostajaa harhaan alkuperän suhteen.

Jos internetiä käytetään vain elintarvikkeen mainostamiseen eikä sen välityksellä voida tilata tuotetta, kyseessä on sellainen markkinointi, johon ei sovelleta säännöstä myynnin yhteydessä annettavista tiedoista. Tällaista markkinointia arvioidaan elintarvikelain ja kuluttajansuojalain yleisten markkinointisäännösten perusteella. Siten esimerkiksi harhaanjohtavuuden arvioinnissa voidaan käyttää apuna pakkausmerkintäsäännöksiä.

Eryislainsäädäntö sisältää myös eräitä poikkeuksia yleisten merkintämääräysten soveltamisalasta. Esimerkiksi elintarvikelisiä aineiden pakkauksiin on tehtävä niistä säädetty merkinnät siitä riippumatta, onko niiden vastaanottaja teollisuus, kauppa tai kuluttaja.

Elintarvikkeiden markkinointiin sovelletaan elintarvikelain 67 §:n mukaisesti myös kuluttajansuojalakia (38/1978) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia (1061/1978).

Elintarvikelakia ei sovelleta (eikä siten myöskään merkintämääräyksiä, 4 §):

- yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon;

- omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistalouksissa; sekä
- alkoholijuomiin tai alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2 §
- § Elintarvikelaki (23/2006) 2-4, 6, 67 §
- § Yleinen elintarvikeasetus (178/2002) 3 artikla kohta 18
- § Kuluttajansuojalaki (38/1978)
- § Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/78)

Seuraavassa tarkennetaan yleisten merkintämääräysten soveltamista kohta kohdalta.

3.1. Elintarvikkeen käsite

Elintarvikelaissa elintarvikkeella tarkoitetaan elintarviketta siten kuin se on määritelty yleisen elintarvikeasetuksessa. Yleisen elintarvikeasetuksen 2 artiklan mukaan elintarvikkeella tarkoitetaan mitä tahansa ainetta tai tuotetta, myös jalostettua, osittain jalostettua tai jalostamatonta tuotetta, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan kohtuudella olettaa tulevan ihmisten nautittavaksi.

Elintarvike käsittää juomat, purukumin ja vesi mukaan lukien kaikki aineet, jotka on tarkoituksellisesti lisätty elintarvikkeeseen sen valmistuksen ja käsittelyn aikana. Siihen sisältyy vesi, joka on otettu direktiivin (98/83/EY) 6 artiklan mukaisen vaatimustenmukaisuuden määrittelykohdan jälkeen. Tämä määrittelykohta on esimerkiksi myyntiin tarkoitettun pullotetun ja säiliössä toimitettavan veden osalta se kohta, jossa vesi pullotetaan tai pannaan säiliöihin. Elintarvikkeen määritelmään eivät sisälly rehut, elävät eläimet (paitsi jos ne on tarkoitettu saattaa markkinoille ihmisten ravinnoksi), kasvit ennen niiden korjuuta, lääkkeet, kosmeettiset valmisteet, tupakka ja tupakatuotteet, huumeet ja psykotrooppiset aineet, sekä jäämät ja epäpuhtaudet.

Myös ravintolisät ovat elintarvikkeita, vaikka ne saattavat muistuttaa ulkonäöltään ja käyttötavaltaan lääkkeitä. Ravintolisiä ovat esimerkiksi vitamiinien, kivennäisaineiden, kuidun ja rasvahappojen saantiin tarkoitettut valmisteet sekä erilaiset yrttivalmisteet. Ravintolisällä tarkoitetaan puristeena, kapselina, pastillina, tablettina, pillerinä, jauheena, tiivisteenä, uutteenä, nesteenä tai muussa vastaavassa annosmuodossa myytävää valmiiksi pakattua valmistetta, jota pidetään kaupan elintarvikkeena.

Alkoholijuomat ja alkoholivalmisteet sisältyvät yleisen elintarvikeasetuksen elintarvike-käsitteeseen. Alkoholijuomiin ja alkoholivalmisteisiin sovelletaan elintarvikemääräyksiä siltä osin kuin niistä ei erikseen säädetä muussa lainsäädännössä. Yleisten tulkintaperiaatteiden mukaan alkoholilainsäädäntö erityislainsäädäntönä syrjäyttää elintarvikelainsäädännön silloin, kuin erityislainsäädännössä on jostain seikasta säädetty.

Alkoholijuomalla tarkoitetaan juomaa, joka sisältää enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia (alkoholilaki 1143/1994). Näihin tehdään elintarvikelain mukaiset merkinnät siltä osin kuin niistä ei erikseen säädetä alkoholilainsäädännössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus valvoo yli 2,8 tilavuusprosenttia etyy-

liialkoholia sisältävien alkoholijuomien ja niiden merkintöjen alkoholi- ja elintarvikelainsäädännön mukaisuutta.

Alkoholijuomien valmistukseen tarkoitettavat ainekset (esimerkiksi kotiviini- ja kotiolutainekset) sekä alkoholijuomiin sekoitettavat aromivalmisteet ovat elintarvikkeita, joiden pakkausmerkinnät tehdään noudattaen elintarvikelain mukaisia pakkausmerkintämääräyksiä. Alkoholijuomiin tarkoitettavat mikserit (esimerkiksi turkinpippurijuoma) eivät sisällä alkoholia ja niihin tehdään elintarvikelain mukaiset merkinnät.

Alkoholia sisältävät elintarvikkeet ovat valmisteita, joiden alkoholipitoisuus on alle 2,8 painoprosenttia. Näihin tehdään elintarvikelain mukaiset merkinnät. Elintarvikkeet, jotka sisältävät alkoholia yli 2,8 painoprosenttia (esim. makeiset), luokitellaan myös alkoholivalmisteiksi. Tällaiseen tuotteeseen tehdään sekä elintarvikelainsäädännön että alkoholilainsäädännön mukaiset merkinnät. Elintarvikkeen alkoholipitoisuuden merkitsemisestä on kerrottu kohdassa 4.13.

Lääkkeet ja rohdosvalmisteet ovat lääkelaisa (395/1987) säädettyjä valmisteita. Ne eivät ole elintarvikkeita, eikä niihin sovelleta elintarvikelainsäädäntöä. Ravintolisäoppaassa on käsitelty lääkkeiden ja elintarvikkeiden (ravintolisät) välistä rajanvetoa.

Tupakat ja purutupakat eivät ole elintarvikkeita, eikä niihin näin ollen sovelleta elintarvikesäädöksiä. Tupakkaa sisältämättömiä yrttisavukkeita valvotaan kuitenkin elintarvikelain nojalla, sillä ne eivät sisälly toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) soveltamisalaan.

Säädökset

- § Elintarvikelaki (23/2006) 4 ja 6 §
- § Alkoholilaki (1143/1994) 3 §
- § Asetus alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta (1345/1994) 15, 16 §
- § Lääkelaki (395/1987) 3 §
- § Lääkelaitoksen päätös lääkeluettelosta (1024/2003)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003)

Elintarviketurvallisuusviraston muut ohjeet

- Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät, Julkaisuja-sarja 12/2001
- Ravintolisäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille 2004

3.2. Valmiiksi pakattu elintarvike

Pakkausmerkinnät on tehtävä valmiiksi pakattuina luovutettaviin elintarvikkeisiin. Valmiiksi pakatulla elintarvikkeella tarkoitetaan elintarviketta, joka on **ennen myyntiä valmiiksi suljettu pakkaukseen** kokonaan tai osittain siten, että pakkauksen sisältöä ei voida muuttaa avaamatta tai rikkomatta pakkausta ja joka on tarkoitettu sellaiseen myytäväksi kuluttajalle tai suurtaloudelle.

Seuraavissa tapauksissa elintarviketta ei pidetä valmiiksi pakattuna, eikä pakkausmerkintöjä näin ollen vaadita, jos

- elintarvike vasta ostohetkellä suljetaan pakkaukseen (palvelumyynti)
- tuote pakataan elintarviketeollisuudessa ostajalle erikseen tämän tekemästä tilauksesta (lihatilaus, kakkutilaus)

- tuote pakataan suurtaloudessa ostajalle erikseen tämän tekemästä tilauksesta (pizzatilaus, lounasateria)
- tuotteet pakataan ennalta palvelumyynnin yhteydessä, joka edellyttää myyjän paikallaoloa, esim.
 - tuote-esittelijä pakkaa tuotteen ennalta valmiiksi pussiin tai muuhun päällykseen ja siten nopeuttaa palvelumyynnin yhteydessä kuluttajalle tapahtuvaa tuotteiden luovutusta
 - kahvilan linjastossa on pakattu elintarvikkeita ennalta käsittelyn helpottamiseksi (esim. valmiit voileivät ja sämpylät), ja ne on pääsääntöisesti tarkoitettu nautittavaksi paikan päällä; (sen sijaan suurtalouden valmiiksi pakkaamiin, itsepalvelumyöntikalusteesta myytäviin ruokiin, joita ei ole tarkoitettukaan nautittavaksi paikan päällä, edellytetään tehtäväksi kaikki pakkausmerkinnät)
 - kioskissa täytetään sämpylöitä, pakataan muovikalvoon ja myydään myyjän toimesta

Valmiiksi pakkaamisen lisäksi edellytyksenä merkintöjen tekemiselle on, että tuote on suljettu pakkaukseen kokonaan tai osittain siten, **ettei pakkauksen sisältöä voida muuttaa avaamatta tai rikkomatta pakkausta.**

Valmiiksi pakattuna voidaan pitää jokaista elintarviketta, joka on suljettu päällykseen, rasiaan tai pussiin siten, että sen esille ottaminen edellyttää jonkinlaista avaamis- tai rikkomistoimenpidettä, kuten suojakalvon poistamista elintarvikkeen ympäriltä. Sen sijaan sellaisia kooltaan vähäisiä elintarvikkeita, kuten makeisia, jotka on kääritty paperiin tms. niiden käsittelyn ja kaupanpidon helpottamiseksi, ei ole syytä pitää valmiiksi pakattuina, jos niitä myydään painon mukaan kuten vastaavia kääreettömiä irtomakeisia. Jos makeisia myydään yksittäin (esimerkiksi tikkukaramellit, purukumit jne.), ne katsotaan valmiiksi pakatuiksi.

Esimerkki. *Sulkematon tai avoin pakkaus.*

Teollisuuden pakkaamat ja kauppoihin toimittamat elintarvikkeet edellyttävät useimmiten täysin suljettua pakkausta. Kaupoissa pakataan asiakkaalle muun muassa leipiä avonaisiin pusseihin ynnä muihin sellaisiin päällyksiin, eikä niihin tarvitse tehdä mitään pakkausmerkintöjä, koska tuotteet eivät ole suljettuja pakkaukseen siten, ettei sisältöä voida muuttaa avaamatta tai rikkomatta pakkausta. Samasta syystä ei merkintöjä voida vaatia myöskään avoimiin perunapusseihin tai marjaropposiin.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 1, 2 §

3.3. Mihin merkinnät on tehtävä?

Pakkausmerkinnät tulee tehdä sen pakkauksen ulkopinnalle, jossa tuote luovutetaan kuluttajalle tai suurtaloudelle. Jos pakkaus sisältää sisemmän pakkauksen (ns. sisäpakkaus) tai useampia sisäpakkauksia (ns. ryhmäpakkaus) ei merkintöjä tule tehdä niihin, jolleivät ne ole selvästi nähtävissä ja luettavissa ulommaista pakkausta avaamatta (läpinäkyvä pakkaus).

Poikkeuksellisesti myös sisemmissä pakkauksissa on oltava pakkausmerkinnät:

- jos ryhmäpakkauksen sisältämät sisäpakkaukset myydään edelleen kuluttajille ja
- jos elintarvike on tarkoitettu säilytettäväksi ja käytettäväksi sisä- eli käyttöpakkauksessa. Tällöin siihen voidaan vaatia sellaiset merkinnät kuten ”parasta ennen” -päiväysmerkintä ja käyttöohjeet, jotka ovat välttämättömät käyttäjän taloudelliseksi tai terveydelliseksi suojaamiseksi.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 1, 2, 40 § 9-kohta

3.4. Myynti ja muu luovuttaminen

Pakkausmerkintäasetus koskee sanansa mukaisesti valmiiksi pakattuina luovutettavaksi (myytäväksi tai muuten luovutettavaksi) tarkoitettuja elintarvikkeita. Siten elintarvikelain merkintämääräykset koskevat kaupanpidettävien elintarvikkeiden lisäksi myös muuta luovutusta. Muulla luovutuksella tarkoitetaan elintarvikkeen antamista korvauksetta avustukseksi, lahjaksi, näytteeksi, kokeiltavaksi tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen (esim. yritysten yksityistilaisuuksissaan työntekijöilleen tai muille sidosryhmilleen ilmaiseksi luovutettavat valmiiksi pakatut elintarvikkeet ja ns. kylkiäiset). Lisäksi automaattista valmiiksi pakattuina myytävät elintarvikkeet kuuluvat merkintävelvoitteen piiriin.

Pakkausmerkinnät tulee tehdä elintarvikkeiden pakkauksiin siitä riippumatta, onko kyseessä torilla tai myyjäisissä elintarvikkeita myyvä henkilö tai koko maassa toimiva suuryritys. Toiminnan laatua koskevilla seikoilla saattaa olla merkitystä siihen nähden, mitä merkintöjä pakkaukseen vaaditaan. Esimerkiksi koti- ja maatilataloudessa valmistettuihin ja myyjäisissä tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa tilapäisesti myytäviin elintarvikkeisiin tarvitsee merkitä ainakin elintarvikkeen nimi, yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat sekä valmistuspäivä.

Merkintävaatimusta ei kuitenkaan ole syytä soveltaa sellaisiin suurtalouksissa luovutettaviin sinappi-, ketsuppi-, marmeladi- makeutusaine- yms. pakkauksiin, joiden tarkoituksena on helpottaa kyseisen elintarvikkeen käsittelyä tarjoilun (ruoan tai kahvin) yhteydessä.

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 2, 6 § 14-kohta

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 1 §

3.5. Kuluttaja tai suurtalous

Merkinnät on tehtävä siinä tapauksessa, että elintarvike on tarkoitettu luovutettavaksi **kuluttajalle tai suurtaloudelle** (pakkausmerkintäasetus 1 §).

Elintarvikelaissa tarkoitetaan

- kuluttajalla lopullista kuluttajaa siten kuin se on määritelty yleisessä elintarvikeasetuksessa. Yleisen elintarvikeasetuksen 3 artiklan 18 kohdan mukana lopullisella kuluttajalla tarkoitetaan elintarvikkeen viimeistä kuluttajaa, joka ei käytä elintarviketta mihinkään elintarvikealan liiketoimintaan tai toimintaan. Määritelmä vastaa sisällöllisesti aikaisemmin voimassa olleen lainsäädännön määritelmää kuluttajasta ja kuluttajaan rinnastettavasta henkilöstöstä.

Yleisten merkintämääräysten mukaisia merkintöjä ei siten tarvitse tehdä esimerkiksi pakkauksiin, joissa tavaraa toimitetaan irtomyyntiä varten **kauppaan** tai pakkauksiin, joissa elintarvikkeita toimitetaan **teollisuuteen**. Kaupalle ja teollisuudelle on kuitenkin annettava oikeat ja riittävät tiedot niiden käyttämisestä elintarvikkeista, puolivalmisteista ja raaka-aineista, jotta ne voivat tehdä oikeat merkinnät myymiensä tai valmistamiensa tuotteiden pakkauksiin tai esitteisiin.

Yleisten säädösten lisäksi erityislainsäädäntö sisältää merkintämääräyksiä, jotka koskevat myös teollisuuteen ja kauppaan luovutettavia elintarvikkeita. Esimerkiksi aromeja ja lisäaineita sisältäviin pakkauksiin tehdään kyseisten määräysten mukaiset merkinnät siitä riippumatta, myydäänkö aromi tai lisäaine kuluttajalle, suurtaloudelle, kauppaan vai teollisuuteen.

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 6 § 10 kohta

§ Yleinen elintarvikeasetus (178/2002/EY) 3 artikla 18 -kohta

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 1 §

§ Asetus elintarvikelisiäaineista (521/1992) 8 §

§ Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 8 §

3.6. Suomessa luovutettavat ja Suomesta vietävät elintarvikkeet

Suomen merkintämääräysten mukaiset pakkausmerkinnät on tehtävä elintarvikkeisiin, jotka on tarkoitettu luovutettavaksi Suomen alueella. Merkintävelvoite ei siten ulotu elintarvikkeisiin, jotka luovutetaan Suomen rajojen ulkopuolella kuluttajille esim. laivoilla tai lentokoneissa.

Elintarvikelaki koskee myös maasta vietäviä elintarvikkeita. Tämä on laajentanut merkintämääräysten ulottuvuutta siten, että maasta vietävien elintarvikkeiden pakkausyksissä tulee olla asianomaisen kohdemaan säännösten edellyttämät pakkausmerkinnät.

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 2 §

§ Yleinen elintarvikeasetus (178/2002/EY) 11 ja 12 artiklat

3.7. Pakkaamattomien elintarvikkeiden merkinnät

Kuluttajat tarvitsevat informaatiota myös pakkaamattomista elintarvikkeista. Tätä varten pakkausmerkintäasetuksen säännökset on ulotettu eräiltä osin koskemaan myös irtomyynnissä olevia tuotteita. Pakkausmerkintäasetuksessa on yleiset määräykset siitä, mitä tietoja ja millä tavoin pakkaamattomana myytävästä elintarvikkeesta tulee antaa.

Elintarvike-erän merkitseminen

Pakkaamattoman elintarvikkeen elintarvike-erän tunnus ja tarvittaessa kirjain "L" on merkittävä kuljetuspakkaukseen, -astiaan tai -laatikkoon tai, jos tällaista ei ole, asiaan kuuluviin kaupallisiin asiakirjoihin.

Elintarvikkeen alkuperän ilmoittaminen

Pakkaamattomina myytävistä elintarvikkeista on selvästi ilmoitettava tuotteen alkuperämaa tai -alue,

- myynti- tai kuljetuslaatikossa taikka -astiassa,
- niiden välittömässä läheisyydessä olevassa esitteessä tai muulla tavalla, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa ostajaa harhaan (pakkausmerkintäasetus 39 §).

Elintarvikelain mukaiseen omavalvontavelvoitteeseen kuuluu, että toimijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot tuottamastaan, jalostamastaan ja jakelemastaan elintarvikkeesta (19 §). Siten toimijalla tulee olla esimerkiksi tiedot sellaisen elintarvikkeen alkuperämaasta, jonka ilmoittaminen on alkuperäsäännösten mukaan pakollista (muun muassa naudanliha ja valtaosa kasviksista). Tätä varten tavarantoimittajan on annettava toimijalle totuudenmukaiset ja riittävät tiedot elintarvikkeesta elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla (9 §).

Teollisuus toimittaa elintarvikkeita suurtalouksille usein pakkaamattomina. Tällöin edellytetään, että elintarvikkeesta annetaan riittävät tiedot, jotta suurtalous puolestaan voi tarjoilun yhteydessä antaa asiakkaalleen oikeat ja riittävät tiedot elintarvikkeesta. Näiden tietojen merkitys korostuu, kun suurtalouden asiakkaina ovat erityisruokavaliota tarvitsevat ryhmät, esimerkiksi keliakikot tai täysin laktoosittomia elintarvikkeita edellyttävät asiakkaat.

Valvontaoppaasta "Kaupan pakkaamien ja irtotavarana myytävien elintarvikkeiden merkinnät", josta on saatavissa tarkempia tietoja pakkaamattomia elintarvikkeita koskevista merkintämääräyksistä ja niiden soveltamisesta.

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 9, 19 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 38, 39 §

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

Kaupan pakkaamien ja irtotavarana myytävien elintarvikkeiden merkinnät, Valvontasarja 5/2000

4. YLEISET MERKINNÄT

Elintarvikkeen pakkaukseen tulee tehdä seuraavat **yleiset pakkausmerkinnät** (pakkausmerkintäasetus 6 §).

- elintarvikkeen nimi
- ainesosaluettelo
- tiettyjen ainesosien määrä
- sisällön määrä
- vähimmäissäilyvyysaika tai viimeinen käyttöajankohta
- valmistajan, pakkaajan tai Euroopan unionissa toimivan myyjän nimi, toiminimi tai aputoiminimi sekä osoite
- alkuperämaa tai -alue, jos sen puuttuminen voi johtaa ostajaa harhaan elintarvikkeen alkuperän suhteen.
- elintarvike-erän tunnus
- säilytysohje tarvittaessa
- käyttöohje tarvittaessa
- varoitusmerkintä tarvittaessa
- nestemäisen elintarvikkeen ja kiinteän elintarvikkeen alkoholipitoisuus tietyissä tapauksissa

Edellisten merkintöjen lisäksi on pakkauksiin tehtävä määrättyissä tapauksissa seuraavat pakkausmerkintäasetuksessa mainitut merkinnät, jollei muualla lainsäädännössä ole toisin säädetty.

- elintarvikkeen suolapitoisuus
- merkintä makeutusaineen käytöstä
- merkintä pakkauskaasun käytöstä
- ravintoarvo

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnöistä (1496/1993)

4.1. Elintarvikkeen nimi

Ruotsi: *livsmedlets namn
Englanti: *the name of the foodstuff

Kuluttajan kannalta tärkeimpiä merkintöjä elintarvikepakkauksissa on elintarvikkeen nimi. Nimi ilmoittaa lyhyesti ja täsmällisesti, minkä elintarvikkeen pakkaus sisältää.

Elintarvikkeen nimenä on käytettävä

- siitä käytettäväksi **Euroopan yhteisön lainsäädännössä säädettyä nimeä**; tai tällaisen puuttuessa **Suomessa käytettäväksi säädettyä nimeä** (katso kohta 4.1.1), tai jos tällaista nimeä ei ole
- Suomessa yleiseen käyttöön **vakiintunutta nimeä** ((katso kohta 4.1.2) tai
- nimeä, joka **kuvaa elintarviketta ja tarvittaessa sen käyttöä** siten, että se täsmällisesti yksilöi kysymyksessä olevan elintarvikkeen ja erottaa sen elintarvikkeista, joihin sen muuten voitaisiin sekoittaa (katso kohta 4.1.3).

Elintarvikkeen nimeä ei tule sekoittaa sen **kaupalliseen tuotenimeen tai tavaramerkkiin**. Kauppanimet ja tavaramerkit ovat vapaaehtoisia merkintöjä eivätkä ne korvaa elintarvikkeen nimeä. Kauppanimien ja tavaramerkkien avulla elintarvikkeen valmistaja pyrkii erottamaan tuotteensa muista vastaavista valmisteista. Esimerkkejä tavaramerkeistä ovat Pulmu-palasukkeri, Tropic-appelsiinimehu ja Jenkki-purukumi. Esimerkkejä kaupallisista tuotenimistä ovat Rengin Eväs, Savupala ja Olutmakkara.

Elintarvikkeen nimen tulee olla merkitty riittävän suurikokoisin kirjaimin verrattuna kaupalliseen tuotenimeen. Nimi tulisi lisäksi pyrkiä sijoittamaan kaupallisen tuotenimen läheisyyteen.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 7 §

4.1.1. Säädetty nimi

Elintarvikkeen nimenä on käytettävä elintarvikkeelle Euroopan yhteisön säännöksissä säädettyä nimeä. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi levitettävistä ravintorasvoista annettussa neuvoston asetuksessa (2991/94/EY) mainitut rasvojen nimet. Samoin on maidon ja maitotuotteiden, kuten juuston, voin ja jogurtin nimien käytöstä säädetty tätä koskevassa neuvoston asetuksessa (1898/87/ETY).

EY:n säädöksissä säädetyn nimen puuttuessa on elintarvikkeen nimenä käytettävä Suomessa käytettäväksi säädettyä nimeä. Elintarvikelain nojalla on annettu runsaasti säädöksiä, joihin sisältyy määräyksiä elintarvikkeista käytettävistä nimistä (esim. leikkemakkara).

Luettelo erityislainsäädäntöön sisältyvistä säädöksistä, joihin voi sisältyä myös elintarvikkeen nimeä koskevia säännöksiä, on oppaan lopussa liitteenä (liite 1, luettelo ei ole tyhjentävä).

EU:n nimisuoja järjestelmä

EU:n laajuisen nimisuoja järjestelmän tarkoituksena on suojata elintarvikkeita vakiintuneen nimen väärinkäytöltä. Suojausjärjestelmiä on kolme erilaista:

1. Suojattu alkuperänimi (SAN) - suojauksen voi saada tuote, joka sekä tuotetaan että jalostetaan rajatulla maantieteellisellä alueella (esim. Lapin puikula, Parman kinkku, Roquefort-juusto).

2. Suojattu maantieteellinen merkintä (SMM) - suojauksen saanut tuote liittyy myös perinteisesti rajattuun maantieteelliseen alueeseen, mutta siinä osa tuotanto- tai jalostusprosessista voi tapahtua kyseisen alueen ulkopuolella (esim. Navarran parsaa, Aachenin piparkakut).
3. Aito perinteinen tuote (APT) - suojauksessa suojataan tuotteen nimi ja valmistusmenetelmä (esim. Kalakukko, Sahti, Karjalanpiirakka, Mozzarella-juusto, Falukorv-makkara).

Alkoholijuomiin sekoitettavien aromivalmisteiden nimet ja muut merkinnät

Neuvoston asetuksessa (1576/89/ETY) säädetään tislattujen alkoholijuomien määritelmää, kuvausta ja esittelyä koskevista yleisistä säännöistä. Asetuksen mukaan sen 1 artiklan 4 kohdassa mainitut nimitykset varataan siinä määritellyille tislatuille alkoholijuomille sekä kielletään käyttämästä näitä nimityksiä sellaisista alkoholijuomista, jotka eivät täytä näitä vaatimuksia (5 artikla). Asetuksen mukaisille tislatuille alkoholijuomille varattuja nimityksiä ovat muuan muassa rommi, whisky tai whiskey, brandy tai weinbrand, cognac, vodka ja gini.

Alkoholijuomat, jotka saadaan aikaan sekoittamalla aromivalmisteita maustamattomaan alkoholiin, eivät täytä neuvoston asetuksen (1576/89/ETY) 1 artiklan 4 kohdan mukaisia vaatimuksia. Tästä syystä **alkoholijuomiin sekoitettavien aromivalmisteiden** nimissä, kaupallisissa nimissä, tuotenimissä, käyttöohjeissa, muissa merkinnöissä ja mainonnassa esitetyt väitteet, joiden mukaan niistä maustamattomiin alkoholijuomiin sekoittamalla saadaan neuvoston asetuksen (1576/89/ETY) 1 artiklan 4 kohdassa määritellyjä alkoholijuomia, johtavat ostajia harhaan aromivalmisteiden ominaisuuksien suhteen. Myös sellaisia viittauksia asetuksessa mainittuihin alkoholijuomiin, joiden mukaan aromivalmisteista saataisiin esimerkiksi ”konjakin tyyppinen” tai ”konjakin tapainen” alkoholijuoma, on pidettävä harhaanjohtavina (8 artikla).

Edellä sanottu ei estä liittämästä aromivalmisteen nimeen sen alkoholijuoman nimeä, jota aromivalmiste jäljittelee (esimerkiksi rommin makuinen aromivalmiste).

Säädökset

- § Neuvoston asetus (2991/94/EY), levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista, 3 artikla 1 a ja d, 2-4 kohdat, 6 artikla 2-kohta
- § Neuvoston asetus (1898/87/ETY), maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisessä käytettävien nimitysten suojaamisesta
- § Komission asetus (123/97/EY), asetuksen 2081/92/ETY 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesta maantieteellisestä nimien ja alkuperänimitysten rekisteröinnistä annetun asetuksen 1107/96/ETY liitteen täydentämisestä. Komissio on antanut useita liitteen täydentämistä koskevia asetuksia.
- § Maa- ja metsätalousministeriön asetus kalastus- ja vesiviljelytuotteiden sallituista kauppanimistä (953/2004, 1-3 §)
- § Neuvoston asetus (1576/89/ETY), tislattujen alkoholijuomien määritelmää, kuvausta ja esittelyä koskevista yleisistä säännöistä, 1-5 ja 8 artiklat

4.1.2. Vakiintunut nimi

Jollei elintarvikkeella ole säädettyä nimeä, on elintarvikkeesta käytettävä Suomessa yleiseen käyttöön vakiintunutta nimeä tai kuvaavaa nimeä.

Valvonnassa tuottaa ongelmia sen seikan arvioiminen, milloin nimeä on pidettävä vakiintuneena. Tämä koskee paitsi vierasperäisiä nimiä, myös sellaisia kotimaisia nimityksiä, joita käytetään varsin yleisesti, mutta joita ei sellaisenaan voida pitää vakiintuneina niminä.

Vierasperäisen nimen käyttö

Vierasperäisen nimen käyttöä arvioitaessa on otettava muun muassa huomioon, kuinka hyvin kuluttajat sen tuntevat, miten kauan se on ollut käytössä ja löytyykö sille selkeä suomenkielinen vastine. Tällä perusteella voidaan katsoa, että esimerkiksi lasagne, spagetti, mysli ja pizza ovat täysin vakiintuneita nimiä. Myös kolajuoma on kuluttajille jo tutumpi nimitys kuin pitkä ja keinotekoinen kasvisuutejuoma. Sen sijaan sellaiset tuotteet kuin ravioli, tortellini, taco, patee ja pita ovat melko uusia eivätkä vielä kaikille kuluttajille tuttuja. Näille tuotteille tulisikin löytää vielä toistaiseksi suomenkielinen vastine vierasperäisen nimen rinnalle, joka epäilemättä tällä tavoin vakiintuu myös meillä käytettäväksi nimeksi.

Kotimaisen nimen käyttö

Kotimaisen nimen osalta on selvitettävä sen käyttölaajuuden ja -ajan lisäksi, onko sille osoitettavissa vakiintunut tai osuvampi kuvaava nimi. Vakiintuneita kotimaisia elintarvikkeiden nimiä ovat esimerkiksi ruisleipä, ranskanleipä, leipäjuusto, pullapitko, sima, mämmi, maksalaatikko, ja maustekurkku. Sen sijaan elintarvikkeen nimeksi kelpaamattomina on ainakin toistaiseksi pidettävä nimityksiä riihileipä (ruisleipä), ruisvuoka (ruisvuokaleipä), sulhaspiirakka (tietyn muotoinen vaalea riisipiirakka) ja lörtsy.

4.1.3. Kuvaava nimi

Jollei elintarvikkeella ole säädettyä tai vakiintunutta nimeä, tulee nimi muodostaa siten, että se mahdollisimman tarkasti kuvaa elintarviketta.

- **Koostumusta kuvaavat ilmaisut**

Elintarvikkeen nimi muodostetaan tavallisesti sen koostumusta kuvaavien ilmaisujen avulla. Tällöin nimeen useimmiten yhdistetään sen suurimmat ainesosat kuten nimissä maustesuola, hillomunkki, kaura-omena-pähkinä-mysli. Silloin kun maulla on merkitystä tuotteen laatua ja kuluttajan valintoja ajatellen, tulee nimestä käydä ilmi myös siihen viittaava ainesosa (esimerkiksi mansikan makuinen juoma, sardiineja tomaattikastikkeessa/öljyssä).

Esimerkki. Kaurapasta

Vehnä- ja kaurajauhosta valmistetun pastan nimenä suositellaan käytettäväksi nimeä ”vehnä-kaura pasta”. Tässä tapauksessa myöskään nimeä ”kaurapasta” ei voida pitää harhaanjohtavana, koska on yleisesti tunnettu, että pastan valmistuksessa käytetään aina vehnäjauhoa.

Esimerkki. Täytekeksi

Jos täytekeksin maku on peräisin **pelkästään** aromeista, tulee täytekeksin nimessä käyttää ilmaisua ”-makuinen”, esimerkiksi ”mansikanmakuinen” tai muuta vastaavaa ilmaisua, josta käy ilmi, että täytekeksin maku on saatu aikaan ainoastaan aromeista eikä oikeista hedelmistä tai marjoista. Ilmaisua ”makuinen” ei tarvitse elintarvikkeen nimen yhteydessä käyttää, jos tuote sisältää riittävästi marjaa tai hedelmää, siten että se vaikuttaa elintarvikkeen aistittaviin ominaisuuksiin.

Esimerkki. Siideri vai siiderijuoma

Nimeä siideri voidaan käyttää tuoreista tai kuivatuista omenoista tai päärynöistä tai näistä valmistetuista täysmehuista tai täysmehutiivisteistä valmistetuista juomista, jotka on valmistettu käymisteitse.

Nimeä siiderijuoma voidaan käyttää juomista, jotka koostumuksen puolesta muuten täyttävät siiderin määritelmän, mutta joita ei ole valmistettu käymisteitse. Siiderijuoman maku voidaan saada aikaan myös aromeja käyttäen, jolloin mansikalta maistuvan juoman nimenä voidaan käyttää esimerkiksi mansikan makuinen siiderijuoma.

Esimerkki. Sienisalaatti ja metsäsienisalaatti

Metsäsienistä valmistetuista salaateista saa käyttää vakiintunutta nimeä ”sienisalaatti” tai koostumusta kuvaavaa nimeä ”metsäsienisalaatti”. Sitä vastoin metsäsienistä ja herkkusienistä valmistetuista salaateista ei voida käyttää nimeä ”metsäsienisalaatti”, koska tällainen nimi johtaa ostajia harhaan elintarvikkeen koostumuksen suhteen. Viimeksi mainitusta elintarvikkeesta saa käyttää vakiintunutta nimeä ”sienisalaatti” tai koostumusta kuvaavaa nimeä esimerkiksi ”metsäsieni-herkkusienisalaatti”.

Esimerkki. Makeissekoitus

Silloin kun maku on tärkeä tuotteen ominaisuus ja se vaikuttaa ostajien valintoihin, tulee tuotteen nimestä ilmetä myös makua antava ainesosa. Esimerkiksi salmiakki-, hedelmä- ja lakritsimakeisia sisältävän makeissekoituksen nimen yhteydessä tulee olla merkintä siitä, että tuote sisältää kyseisiä makeisia.

Esimerkki. Porsaanlihapata

”Porsaanlihapata” tai ”porsaanpata” on vakiintunut yleisnimeksi porsaanlihaa sisältävälle liharuoalle. Sitä vastoin ”possupata” ei ole vakiintunut yleisnimeksi minkään tyyppiselle liharuoalle, eikä tätä nimeä tulisi

vakiintumattomuutensa vuoksi käyttää tuotenimenä. Mitään estettä ”possupata” - nimen käytölle ei kuitenkaan ole kyseisen ruoan kauppanimenä.

Esimerkki. Hampurilainen

Suomessa tuotenimi ”hampurilainen” on vakiintunut tarkoittamaan halkaista sämpylää, jonka välissä on naudan ja/tai sian jauhelihasta valmistettu pihvi.

Kun nimeä hampurilainen täydennetään tuotteeseen käytetyn pääraaka-aineen nimellä, kuten esimerkiksi ”kasvishampurilainen”, ”kanahampurilainen tai ”kalahampurilainen”, niin tällaisen nimen voidaan katsoa vakiintuneen tarkoittamaan halkaistuja sämpylöitä, joiden välissä on kyseinen kasvispihvi, kalapihvi tai kanapihvi.

Sitä vastoin ”pekonihampurilainen”-nimeä voidaan käyttää vain sellaisista halkaistuista sämpylöistä, joiden välissä on pekonin lisäksi naudan ja/tai sian jauhelihasta valmistettu pihvi. Pekonisämpylästä käytetty nimi ”pekonihampurilainen” johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen koostumuksen suhteen, kun sämpylä sisältää pekonia (suolattua tai savustettua kylkisilavaa), mutta ei lainkaan jauhelihapihviä.

Esimerkkejä elintarvikkeiden harhaanjohtavista nimistä

Pelkästään mustikkaa sisältävästä keitosta tulee käyttää vakiintunutta nimeä ”Mustikkakeitto”. Jos keitto sisältää mustikan ohella myös muuta marjaa, esimerkiksi vadelmaa, on mustikkakeitto nimenä harhaanjohtava ja sen sijaan tulee käyttää koostumusta kuvaavaa nimeä, esimerkiksi ”Mustikka-vadelmakeitto” tai ”Mustikkaa ja vadelmaa sisältävä marjakeitto”.

Sitä vastoin mustikkaa sekä muita marjoja ja hedelmiä sisältävästä keitosta voidaan käyttää koostumusta kuvaavia nimiä: ”Hedelmä-marjakeitto”, ”Hedelmä-marjakeitto – omena, mustikka, seljanmarja, punaherukka” tai ”Omenaa ja mustikkaa sisältävä hedelmä- ja marjakeitto” taikka ”Omena-mustikka-seljanmarja-punaherukkakeitto”.

Jos mausteseos sisältää runsaasti suolaa, esimerkiksi 40 % tuotteen painosta, on kyseessä maustesuola ja tämä on käytävä ilmi elintarvikkeen nimestä. Nimen ”Sitruunapippuri” käyttö tällaisen maustesuolan nimenä johtaa harhaan elintarvikkeen koostumuksen suhteen, koska kuluttaja ei tämän nimen perusteella osaa odottaa, että valmisteeseen on käytetty runsaasti suolaa. Tällaisen elintarvikkeen nimenä on käytettävä jotakin koostumusta tai käyttötarkoitusta kuvaavaa nimeä esimerkiksi ”Sitruunapippurisuola”, jolloin nimestä käyvät ilmi valmisteeseen eniten käytetyt ainesosat.

”Vaniljatäytekeksi” -nimeä ei tule käyttää täytekeksin nimenä, jos täytekeksi ei sisällä vaniljaa, vaan maku on saatu aikaan ainoastaan luontaisen kaltaisilla tai keinotekoisilla aromeilla (vanilliini, etyyliivanilliini). Täl-

laisen täytekeksin nimenä tulee käyttää täsmällisempää ilmaisua esimerkiksi "Vaniljanmakuinen täytekeksi".

- **Käyttötarkoitusta kuvaavat ilmaisut**

Tarvittaessa voidaan nimeen yhdistää myös sen käyttötarkoitusta kuvaava ilmaisu, jos se lisää elintarvikkeen tunnistettavuutta (esimerkiksi appelsiininmakuinen urheilujuoma).

- **Olomuodon tai käsittelyn ilmeneminen elintarvikkeen nimestä**

Elintarvikkeen nimestä tulee ilmetä sen olomuoto tai siihen kohdistunut erityinen käsittely, kuten jauhaminen, pakkaskuivaus, tiivistys tai savustus, milloin sellaista tietoa on pidettävä ostajan kannalta tärkeänä (esimerkiksi makaroni/nauhamakaroni, maustepippuri/jauhettu maustepippuri tai appelsiinimehu/appelsiinimehutiiviste jne.).

Myös muut säännökset olomuodon, käsittelyn tai jopa käsittelemättömyyden ilmoittamisesta on myös syytä ottaa huomioon elintarvikkeen nimessä tai sen yhteydessä. Esimerkiksi pakasteen merkinnöistä tulee käydä ilmi, että elintarvike on pakastettua. Elintarvikkeen vitamioinnista on mainittava pakkauksessa sanalla "vitaminoitu". Veden käsittelystä on ilmoitettava veden pakkauksessa, jos vettä on käsitelty siten, että sen fysikaaliset, kemialliset tai mikrobiologiset ominaisuudet ovat muuttuneet. Hiilihapottoman kivennäisveden pakkaukseen on tehtävä merkintä "hiilihapoton".

Täsmällinen nimi

Nimen tulee yksilöidä elintarvike riittävän täsmällisesti, jotta se erottuisi elintarvikkeista, joiksi sitä voisi muutoin luulla. Siten esimerkiksi naudan ja sian lihaa sisältävästä säilykkeestä tulee käyttää yleisnimen "lihavalmiste" sijasta yksilöidympää "naudanliha-sianlihasäilyke" -nimitystä. Jos vastaavan tuotteen valmistuksessa on käytetty lisäksi muita valmistusaineita kuin lihaa, kuten soijaa tai tärkkelystä, on tuotteesta käytettävä nimitystä "naudanliha-sianlihavalmiste".

Esimerkki. Nimitys "riista"

Kuluttajat käsittävät yleensä riista-nimityksen tarkoittavan luonnonvaraisista riistaa eli metsästettäviä eläimiä. Koska useita luonnonvaraisia eläimiä on mahdollista myös tarhata, tulee pakkausmerkinnöistä ilmetä, onko kyseisessä valmisteessa käytetty luonnonvaraisen (nimi esimerkiksi "saksanhirven liha") vai tarhatun (nimi esimerkiksi "tarhatun saksanhirven liha") eläimen lihaa. Hirvestä ja tarhatusta saksanhirvestä valmistetun yleisnimen "riistakäristys" sijasta tulee käyttää tarkempaa nimitystä esimerkiksi "riistakäristys hirven (xx %) ja tarhatun saksanhirven lihasta", josta käy ilmi liharaaka-aineiden laji sekä tuotantotapa eli onko kyse luonnonvaraisen vai tarhatun eläimen lihasta.

Esimerkki." Villisianliha"

Villisian lihan myynti ja markkinointi nimellä "villisianliha" edellyttää, että kyseessä oleva liha on saatu villisiasta, joka polveutuu sellaisista villisi-

oista, joita ei ole risteytetty tavallisen lihantuotantoon käytettävän kesysian kanssa. Australiasta ja Uudesta Seelannista on tuotu Suomeen sian lihaa, josta käytetään harhaanjohtavasti nimitystä ”villisianliha”. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole eurooppalainen villisika, vaan aikanaan siirtolaisten mukana tulleista ja vapaana eläneistä kesysioista muodostunut villiintynyt kanta. Villiintyneen kesysian lihasta tulee käyttää sellaista nimeä, joka täsmällisesti yksilöi sen ja erottaa villisiasta tai kesysian kanssa risteytetystä villisiasta saadusta lihasta. Tällaisen lihan nimenä on käytettävä kesysikaan viittaavaa ilmaisua ”sianliha”. Erotukseksi tavanomaisesta kesysiasta saadusta lihasta voidaan nimen yhteydessä kuitenkin ilmoittaa, että kyseessä on villiintynyt tai luonnonvainen kanta.

Muut ohjeet

- Kaupan ja teollisuuden suositus joulukinkkujen kaupallisista nimistä ja eräistä pakkausmerkinnöistä 10.10.2005, Elintarviketeollisuus ry, Päivittäistavarakauppa ry.

4.2. Ainesosaluettelo

Ruotsi: *förteckning över beståndsdelar
*tillverknings- och tillsatsämnen
*beståndsdelar
*ämnesdelar
*ingredienser

Englanti: *the list of ingredients
*ingredients
*substances

Ainesosaluettelo kertoo, mitä ainesosia elintarvikkeen valmistuksessa on käytetty. Valmistus- ja lisäaineita ei erotella eri ryhmiksi, vaan kaikki ainekset ilmoitetaan yhtenä kokonaisuutena valmistusajankohdan mukaisen painon mukaan alenevassa järjestyksessä siten, kuin jäljempänä on esitetty.

Ainesosaluettelon otsikkona käytetään sanoja "ainekset", "ainesosat", "aineosat" tai "valmistus- ja lisäaineet". On myös mahdollista käyttää pidempää lausetta tai johdantoa, johon joku mainituista otsikoista sisältyy ("Leivonnassa on aineksina käytetty...").

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004), 6 ja 8 §

4.2.1. Ainesosat

Ainesosalla tarkoitetaan ainetta tai valmistetta, myös lisäainetta, jota on käytetty elintarvikkeen valmistuksessa ja jota on jäljellä lopullisessa elintarvikkeessa jossakin muodossa. Tämän määritelmän mukaan ainesosaluettelossa ilmoitettavia ainesosia ovat:

- valmistusaineet,
- lisäaineet ja
- ravitsemukselliset lisät (esimerkiksi lisätyt vitamiinit ja kivennäisaineet).

Valmistusaineet ilmoitetaan elintarvikkeen nimellä noudattaen kohdassa 4.1 esitettyjä periaatteita. Lisäaineiden ja ravitsemuksellisten lisien ilmoittamista käsitellään kohdissa 4.2.4 ja 4.2.5.

4.2.1.1 Elintarvikkeet, joiden ainesosia ei tarvitse ilmoittaa

Seuraavien elintarvikkeiden ainesosia ei tarvitse ilmoittaa

- tuoreet marjat, hedelmät, kasvikset ja sienet, joita ei ole kuorittu, paloitetu eikä käsitelty muulla vastaavalla tavalla
- vain yhdestä ainesosasta koostuvat elintarvikkeet (kuten tuore liha; kahvi ja tee), jos elintarvikkeen nimi on sama kuin ainesosan nimi tai nimi ilmaisee selvästi ainesosan laadun. Sama koskee käymisen avulla valmistettuja etikoita, joihin ei ole lisätty muita ainesosia
- kerma ja hapatettu maitovalmiste, joihin ei ole lisätty muita kuin valmistuksen kannalta välttämättömiä maitovalmisteita, entsyymejä tai mikrobiviljelmiä
- voi, joka sisältää vain maitovalmisteita, entsyymejä tai mikrobiviljelmiä
- kypsytetty juusto (poislukien sulatejuusto), joka sisältää vain maitovalmisteita, entsyymejä tai mikrobiviljelmiä tai suolaa
- hiilihapotettu vesi, jos nimestä käy ilmi, että siihen on lisätty hiilihappoa
- juomat, jotka sisältävät yli 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä.

4.2.1.1. Aineet, joita ei pidetä ainesosina

Seuraavia aineita, joita ei pidetä ainesosina, ei tarvitse ilmoittaa ainesosaluettelossa (Poikkeuksena kuitenkin yliherkkyyttä aiheuttavat aineet, katso kohta 4.2.1.3):

- Valmistusprosessin aikana väliaikaisesti erotettu, mutta myöhemmin alkuperäiseen määräänsä palautettu ainesosan osa, esim.
 - mehua tiivistettäessä talteen otettu aromi.
- Lisäaine, joka on joutunut elintarvikkeeseen ainesosan mukana (ns. carry over -lisäaine) eikä sillä ole lisäaineellista vaikutusta lopullisessa elintarvikkeessa, esim.
 - perunalimpussa käytettyjen perunahiutaleiden paakkuuntumisenestoaineet ja hapettumisen estoaineet
 - leivonnassa käytetyn margariinin emulgointiaineet, hapettumisenestoaineet, happamuudensäätöaineet ja säilöntäaineet

Vaikutusta voi arvioida esim. käyttömäärän perusteella.

- Valmistuksen apuaineena käytetty lisäaine tai muu aine
 - Valmistuksen apuaineella tarkoitetaan ainetta, joka ei ole varsinainen elintarvikkeen ainesosa, mutta jota käytetään tiettyyn teknologiseen tarkoitukseen elintarvikkeen tai sen ainesosan valmistuksessa ja jota saattaa esiintyä elintarvikkeessa terveydelle haitattomana muotona vähäisessä määrin (760/1998, 2 §). Tällaisia ainesosia ovat esimerkiksi mehun valmistuksessa käytetty pektinaasientsyymi, hiivan herättämiseksi leipään lisätty alle 2 % sokeria tai leivonnassa käytetty paistovuokien voitelurasva.
- Lisäaineen tai aromin liuottimena tai kantaja-aineena käytön helpottamiseksi käytetty aine.
 - Tämä edellyttää, ettei aineen määrä ole merkittävä eikä sillä muutoin ole teknologista vaikutusta.
 - Kantaja-aineista on säädetty kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa 116/2005 (2 § 2 mom. ja 6 §, liite 5).

4.2.1.2. Yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat (pakkausmerkintäasetus 3 liite)

Yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat, jotka on ilmoitettava pakkausmerkinnöissä, luettelallaan alla; lisäksi on ilmoitettava niistä valmistetut tuotteet, mukaan luettuna lisäaineiden kantaja-aineet, liuottimet, ns. carry over – lisäaineet (koostetun ainesosan mukana tulleet lisäaineet, joilla ei lopputuotteessa ole lisäaineellista vaikutusta) ja valmistuksen apuaineena käytetyt lisäaineet sekä valmistuksen apuaineen tavoin käytetyt aineet:

gluteenia sisältävät viljat (vehnä, ruis, ohra, kaura, speltti, kamut-vilja sekä niiden hybridikannat) ja viljatuotteet lukuun ottamatta ¹

- vehnäpohjaisia glukoosisiirappeja, dekstroosi mukaan luettuna, ja näistä valmistettuja tuotteita, mikäli niiden valmistamiseen tarvittava käsittely ei lisää Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen alkuperäiselle tuotteelle arvioimaa allergisoivuutta
- vehnäpohjaisia maltodekstriinejä ja näistä valmistettuja tuotteita, mikäli niiden valmistamiseen tarvittava käsittely ei lisää Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen alkuperäiselle tuotteelle arvioimaa allergisoivuutta
- ohrapohjaisia glukoosisiirappeja
- alkoholijuomien tisleissä käytettäviä viljoja

äyriäiset ja äyriäistuotteet

kananmunat ja munatuotteet

lukuun ottamatta ¹

- viinissä käytettävää (kananmunasta peräisin olevaa) lysotsyymiä
- viinin ja siiderin valmistuksessa kirkastamiseen käytettävää (kananmunasta peräisin olevaa) albumiinia

kalat ja kalatuotteet

lukuun ottamatta ¹

- vitamiini- ja karotenoidivalmisteiden sekä aromien kantaja-aineena käytettävää kalaliivatetta
- oluen, siiderin ja viinin valmistuksessa kirkastamiseen käytettävää kalaliivatetta tai kalaliimaa

maapähkinät ja maapähkinätuotteet

soija ja soijatuotteet

lukuun ottamatta ¹

- täysin puhdistettua soijaöljyä ja –rasvaa, ja näistä valmistettuja tuotteita, mikäli niiden valmistamiseen tarvittava käsittely ei lisää Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen alkuperäiselle tuotteelle arvioimaa allergisoivuutta
- soijasta peräisin olevaa luonnon tokoferolien sekoitusta (E306), luonnon D-alfatokoferolia, luonnon D-alfatokoferoliasetaattia ja luonnon D-alfatokoferolisukkinaattia
- soijasta peräisin olevia kasviöljyjen fytosteroleita ja fytosteroliestereitä sekä soijasta peräisin olevista kasvisteroleista valmistettuja kasvistanoliestereitä

maito ja maitotuotteet (laktoosi mukaan lukien)

lukuun ottamatta ¹

- alkoholijuomien tisleissä käytettävää heraa
- laktolia
- siiderin sekä viinin valmistuksessa kirkastamiseen käytettäviä maitovalmisteita (kaseiini)

pähkinät: manteli (*Amygdalus communis L.*), hasselpähkinä (*Corylus avellana*), saksanpähkinä (*Juglans regia*), cashewpähkinä (*Anacardium occidentale*), pekaanipähkinä (*Carya illinoensis (Wangenh) K. Koch*), parapähkinä (*Bertholletia excelsa*), pistaasipähkinä (*Pistacia vera*), Macadamia pähkinä ja Queensland pähkinä (*Macadamia ternifolia*) sekä pähkinätuotteet

lukuun ottamatta ¹

- alkoholijuomien tisleissä käytettäviä pähkinöitä
- alkoholijuomissa (aromina) käytettäviä pähkinöitä (mantelit, saksanpähkinät)

selleri ja sellerituotteet

lukuun ottamatta ¹

- sellerinlehti- ja sellerinsiemenöljyä
- sellerinsiemen uutetta

sinappi ja sinappituotteet

lukuun ottamatta ¹

- sinappiöljyä
- sinapinsiemenöljyä
- sinapinsiemen uutetta

seesaminsiemenet ja seesaminsiementuotteet; sekä

rikkidioksidi ja sulfiitti, joiden pitoisuudet ovat yli 10 mg/kg tai 10 ml/l SO₂:na ilmaistuna.

¹ Alaviitteellä merkityt ainesosat on kuitenkin poistettu ilmoitettavien aineiden listalta 25.11.2007 saakka (johon mennessä suoritetaan tieteellisiä tutkimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteet voitaisiin poistaa luettelosta kokonaan), koska Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen katsoi teollisuuden toimittaman ja muun saatavilla olevan tiedon perusteella, että ne eivät todennäköisesti tai kovin todennäköisesti aiheuta haitallisia reaktioita niille herkistyneissä henkilöissä (KTMa 888/2005) eräiden aineiden väliaikaisesta poistamisesta elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetun kaappa- ja teollisuusministeriön asetuksen liitteestä 3.)

Edellä esitetystä johtuen esim. tärkkelysmakeuttajien vehnä- tai ohra-alkuperää ei tarvitse ilmoittaa elintarvikkeiden pakkausmerkinnöissä.

Poikkeus: ainesosan alkuperää ei tarvitse ilmoittaa, jos se

- on mainittu elintarvikkeen nimessä
- liitetään yleisesti tiettyyn alkuperään (esim. juusto)
- ilmoitetaan jonkin toisen ainesosan yhteydessä (esim. mantelinmakuisen kakun manteliaromi voidaan ilmoittaa pelkästään aromina)

Yli 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävään juomaan, joka sisältää yliherkkyyttä aiheuttavien ainesosien listan aineita tai ovat peräisin niistä, on tehtävä merkintä ”sisältää” ja välittömästi sen yhteydessä mainittava ainesosan nimi, josta käy ilmi ainesosan kasvi- tai eläinalkuperä. Merkintää ei tarvitse tehdä, jos ainesosa on mainittu juoman nimessä tai omalla nimellään ainesosaluettelossa.

Yliherkkyyttä aiheuttavien ainesosien tai niistä peräisin olevien ainesosien ilmoittamiseen ei sovelleta mitään niistä helpotuksista, joista on säädetty pakkausmerkintäasetuksen 9-15 §:ssä.

Näin ollen

- sellaisetkin aineet, joita ei pidetä ainesosina eikä niitä sen vuoksi tarvitsisi ilmoittaa ainesosaluettelossa, on ilmoitettava, mikäli ne sisältävät yliherkkyyttä aiheuttavien ainesosien listan aineita tai ovat peräisin niistä. Tämä koskee lisäaineiden ja aromiaineiden kantaja-aineita, liuottimia, valmistuksen apuaineena käytettyjä aineita ja ainesosien mukana tulleita ns. carry over-lisäaineita
- ryhmänimellä ilmoitettavia ainesosia on täydennettävä yliherkkyyttä aiheuttavan ainesosan nimellä, josta käy ilmi ainesosan kasvi- tai eläinalkuperä (esim. *vehnä-tärkkelys*)
- vaikka eräissä tapauksissa koostettuja ainesosia ei tarvitse purkaa, niin siitä huolimatta niiden ainesosista on aina ilmoitettava yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat ja niistä peräisin olevat ainesosat siten, että yliherkkyyttä aiheuttavan ainesosan nimi mainitaan selkeästi, esim. suklaan sisältämä emulgointiaine *soijalesitiini* (ei E 322)

Yliherkkyyttä aiheuttavat lisäaineet on ilmoitettava nimillään, ei E-koodilla

- soijalesitiini (ei E 322)
- rikkidioksidi ja sulfiitit yli 10 mg/kg t. I pitoisuuksina (ei E 220 – E 228)

Yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat on merkittävä myös

- myyntipaikassa pakattuihin elintarvikkeisiin
- ammattikoulussa tai muussa vastaavassa oppilaitoksessa oppilastyönä valmistettujen ja siellä myytävien elintarvikkeiden pakkauksiin
- koti- ja maatilataloudessa valmistettujen ja myyjäisissä tai vastaavissa tilaisuuksissa tilapäisesti myytävien elintarvikkeiden pakkauksiin
- pieniin pakkauksiin, joiden suurimman pinnan pinta-ala on alle 10 cm²
- uudelleen käytettäviin pysyvästi merkittyihin etiketittämiin lasipulloihin

Yliherkkyyttä sisältävät ainesosat ilmoitetaan ainesosaluettelossa, joten mitään lisämerkintöjä, kuten ”sisältää vehnää, kananmunaa” ei tule käyttää.

Kontaminaationa elintarvikkeeseen joutuneen allergeenin varoitusmerkinnät (esim. ”saattaa sisältää xxx”)

Joissakin tapauksissa elintarvikkeeseen voi kuitenkin joutua kontaminaationa myös ainesosia, jotka eivät kuulu sen reseptiin. Ongelmallisia voivat olla erityisesti tuotelinjastot, joissa käsitellään kuivia raaka-aineita ja, joita ei pestä vedellä. Huolellisenkin puhdistuksen jälkeen tuotteista voi löytyä jäämiä jostain tuotteeseen kuulumattomasta aineksesta.

Yrityksen on tuotannosuunnittelussaan minimoitava tuotteeseen kuulumattomien allergisoivien aineiden, esim. pähkinöiden, aiheuttama kontaminaatoriski.

Kuitenkin silloin

- kun koko tuotelinjastoa ei ole mahdollista pestä vedellä ja
- kun muusta huolellisesta puhdistuksesta huolimatta jäämiä allergiaa aiheuttavasta aineksesta on osoitettu analyttisesti tai aistinvaraisesti satunnaisesti löytyvän joko omavalvonnassa tai viranomaisvalvonnassa,

yrityksen tulee harkita vaarasta ilmoittamista erillisellä merkinnällä, kuten "valmistettu linjalla/tehtaassa, jossa käsitellään xxx" tai "saattaa sisältää xxx". Ilmoittaminen suositellaan kohdennettavan allergeneihin mahdollisimman tarkasti esim. pähkinät omilla nimillään.

Merkintää "valmistettu linjalla/tehtaassa, jossa käsitellään xxx" tai "saattaa sisältää xxx" ei tule milloinkaan käyttää yrityksen puutteellisten hygieenisten menettelytapojen tai huonon laadunvarmistuksen verukkeena. Sen käyttö tulee rajoittaa vain em. tapauksiin, sen jälkeen kun kaikki voitava on tehty kontaminaatoriskin poistamiseksi linjastossa. Varoitusmerkinnän perusteeton käyttö johtaa siihen, että kuluttaja joutuu tarpeettomasti välttämään tuotetta, jossa kontaminaatiota ei itse asiassa olekaan.

4.2.1.3. Tiivistetty tai kuivattu ainesosa

Tiivistetty tai kuivattu ainesosa voidaan merkitä

- lisätyn ainesosan mukaan käyttäen nimeä tiiviste, kuivattu tai muulla vastaavalla ilmaisulla
- tuorepainon eli sen painon mukaan, joka sillä oli ennen tiivistämistä tai kuivaamista, jos tällainen ainesosa palautuu ennalleen valmistuksen aikana. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta pelkästään ennastamalla valmistettuihin elintarvikkeisiin. Siten esimerkiksi tiivisteestä valmistettu täysmehu on ilmoitettava tiivisteestä tehdyksi.

4.2.1.4. Ainesosien ryhmänimet

Eräistä ainesosista on mahdollista käyttää niiden ryhmänimiä (pakkausmerkintäasetus 12 §). Esimerkkejä tällaisista ryhmänimistä on esitetty taulukossa 1. Ainesosan tarkempi ilmoittaminen on eräissä tapauksissa kuitenkin pakollista (yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat, ainesosan korostaminen).

Ainesosien ryhmänimiä ei saa yhdistää. Esimerkkinä tällaisesta on "mausteet ja aromit", jossa on yhdistettynä kaksi ainesosaryhmää, "mausteet" ja "aromit". Kummankin ainesosaryhmänimen jälkeen tulee ilmoittaa siihen kuuluvat ainesosat, jotta kuluttaja ymmärtää, mikä ainesosa kuuluu mausteisiin ja mikä aromeihin.

Rasvojen osalta ryhmänimeä voi käyttää, mutta samalla on etuliitteellä ilmaistava, onko rasva kasvi- vai eläinrasvaa. Lisäksi on ilmoitettava mahdollisesta kovettamisesta esimerkiksi "kovetettu kasvirasva".

Ryhmänimeä ”juusto” voidaan käyttää kaikista juustolaaduista tai niiden seoksista toisen elintarvikkeen ainesosina, jos elintarvikkeen nimityksessä tai elintarviketta esille pantaessa ei viitata tiettyyn juustolaatuun.

Ryhmänimen ”liha” yhteydessä on ilmoitettava eläinlaji(t), jo(i)sta liha on peräisin.

Ryhmänimellä ilmoitettavissa ainesosissa luetellaan eräitä sellaisia valmisteita, jotka koostuvat useasta ainesosasta kuten juusto tai purukumin perusmassa. Tällaisia elintarvikkeita ei tarvitse purkaa ainesosikseen, vaan ne voidaan ilmoittaa ainesosaluettelossa pelkästään ryhmänimellään.

Ryhmänimi ei kuitenkaan ole riittävä, jos ryhmänimellä ilmoitettava ainesosa sisältää yliherkkyyttä aiheuttavaa ainesosaa, joka ei käy ilmi ryhmänimestä. Esimerkkejä tällaisista ovat ryhmänimet ”täkkelys” ja ”muunnettu täkkelys”, joita on täydennettävä viittauksella ainesosan kasvialkuperään (esimerkiksi ”ohratäkkelys” ja ”muunnettu vehnätäkkelys”), jos ainesosan valmistukseen on käytetty gluteenia sisältävää raaka-ainetta.

Taulukko 1. Esimerkkejä eräiden ryhmänimien käytöstä.

Elintarvikkeen nimi	Ryhmänimi
rypsiöljy	kasviöljy
kovetettu rypsiöljy	kovetettu kasviöljy
maissitärkkelys	täkkelys*
edamjuusto	juusto
fariinisokeri	sokeri**
maustepippuri, meirami	mausteita***

* Ryhmänimeä ”täkkelys” on täydennettävä viittauksella ainesosan kasvialkuperään, kuten edellä on esitetty.

** Sokeri -nimitystä käytetään vain sakkaroosista, muut ilmoitetaan omilla nimillään, esimerkiksi fruktoosi tai hedelmäsokeri.

*** Jos mausteiden yhteismäärä on yli 2 %, on ne ilmoitettava omilla nimillään.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2, 6-18, 23, 40 §, liitteet 1 ja 3

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus eräiden aineiden väliaikaisesta poistamisesta elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen liitteestä 3, (888/2005)

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä muista lisäaineista kuin makeutusaineista ja väreistä (116/2005) 2 § 2 mom. ja 6 § liite 5

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeen käsittelystä ionisoivalla säteilyllä (852/2000) 7, 10 ja 11 §

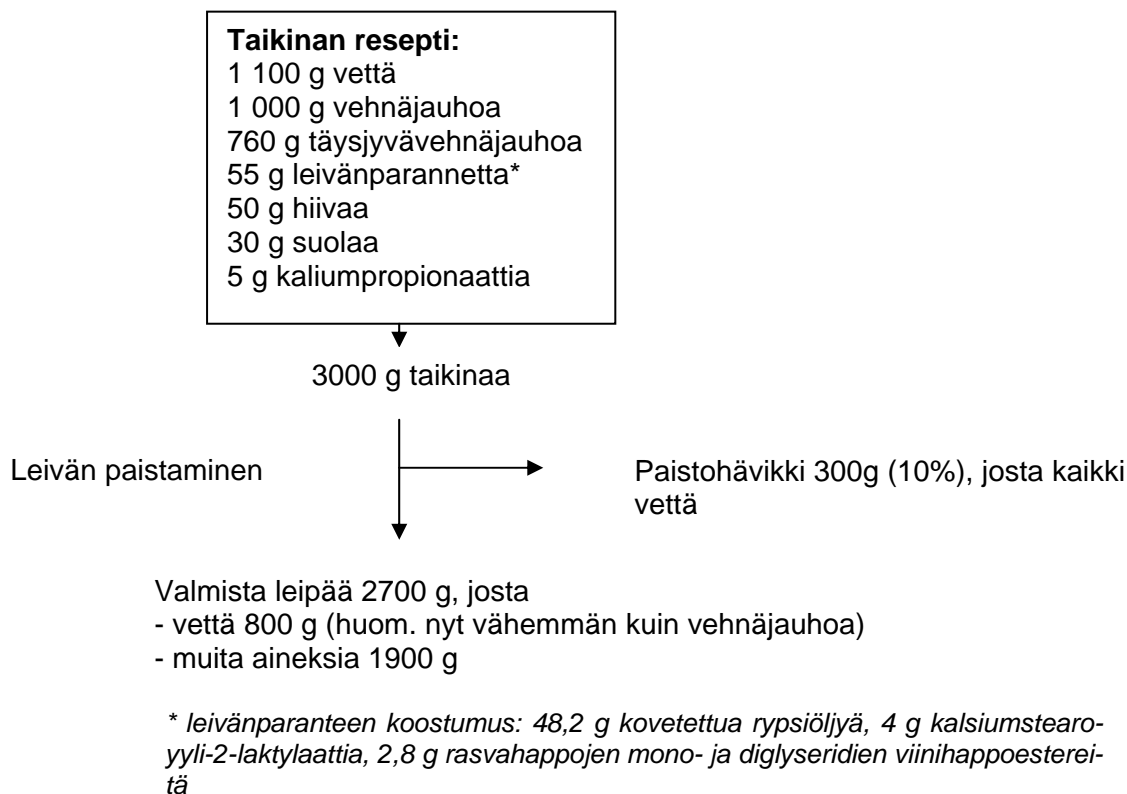
§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valmistuksen apuaineista elintarvikkeissa (760/1998) 2 §

- § Neuvoston direktiivi (2000/13/EY), muutokset (2001/101/EY, 2003/89/EY, 2004/77/EY ja 2005/26/EY, oikaisu 2005/63/EY), myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä
- § Komission direktiivi (2005/26/EY), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2000/13/EY) liitteestä (III a) väliaikaisesti poistettujen elintarvikkeiden ja aineiden luettelosta
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) (1829/2003/EY), muuntogeenisiä elintarvikkeista ja rehuista, 12-13 artiklat

4.2.2. Ainesosien järjestys

Ainekset ilmoitetaan painon mukaan alenevassa paljousjärjestyksessä, joka määräytyy valmistusajankohdan mukaan. Lisätty vesi ja haihtuvat aineet ilmoitetaan kuitenkin sen mukaan, paljonko niitä on lopullisessa elintarvikkeessa. Jos lopullisessa elintarvikkeessa on alle viisi prosenttia lisättyä vettä tai haihtuvaa ainetta, ei sitä tarvitse lainkaan ilmoittaa.

Esimerkki. Vehnäleivän ainesosien ilmoittaminen ainesosaluettelossa.

Toisin kuin leivän reseptissä, vehnäjauho on tullut määrältään suurimmaksi ainesosaksi veden haihtumisen seurauksena. Tämän leivän ainesosaluettelo voidaan kirjoittaa esimerkiksi seuraavasti:

Ainekset: vehnäjauhoa, vettä, täysjyvävehnäjauhoa, hiivaa, suolaa (1,1 %), emulgointiaineita (E 482, E 472d), säilöntäainetta (E 283).

Tässä esimerkissä rypsiöljy, emulgointiaineiden kantaja-aine leivänparanteessa, on tyypillinen esimerkki käytön helpottamiseksi käytetystä aineesta, jota ei tarvitse ilmoittaa (katso kohta 4.2.1.2 Ainesosat, joita ei pidetä ainesosina, ei tarvitse ilmoittaa, alakohta 4).

Pakkausmerkintäasetuksessa on joitakin **helpotuksia** koskien ainesosien ilmoittamisjärjestystä (11 §):

- ainesosat, joiden osuus on alle 2 painoprosenttia lopullisesta elintarvikkeesta, voidaan luetella halutussa järjestyksessä muiden ainesosien jälkeen.
- samankaltaiset ja keskenään vaihtoehtoiset ainesosat, joita voidaan käyttää elintarvikkeen valmistuksessa muuttamatta sen koostumusta, luonnetta tai oletettua arvoa ja joiden osuus yhteensä on alle 2 painoprosenttia lopullisesta elintarvikkeesta, voidaan merkitä ainesosaluettelossa ilmaisulla ”sisältää ...ja/tai...”, jos lopullinen elintarvike sisältää jompaa kumpaa tai molempia kahdesta ainesosasta. Tällaisia vaihtoehtoisia ainesosia voisivat olla esim. oliiviöljy ja rypsiöljy. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta lisäaineisiin.
- marja-, hedelmä-, kasvis- tai sienisekoitus, joissa mikään ainesosa ei ole painoltaan olennaisesti määräävässä asemassa, ja jossa näitä ainesosia voidaan sekoittaa vaihtelevia määriä, voidaan merkitä yleisnimikkeellä ”marjoja”, ”hedelmiä”, ”kasviksia” tai ”sieniä”, jota täydennetään ilmaisulla ”vaihtelevina osuuksina” tms. ilmaisulla. Välittömästi näiden ilmaisujen jälkeen on lueteltava käytetyt marja-, hedelmä-, kasvis- tai sienilajit. Sekoitus mainitaan kokonaispainonsa mukaisella paikalla ainesosaluettelossa.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004), 8, 10, 11 ja 16 §

4.2.3. Koostettu ainesosa

Koostetulla ainesosalla tarkoitetaan elintarvikkeen valmistuksessa käytettyä toista elintarviketta, joka sisältää useampaa kuin yhtä ainesosaa.

Koostettu ainesosa voidaan ilmoittaa lopullisen elintarvikkeen ainesosaluettelossa kahdella tavalla:

- Koostetun ainesosan yksittäiset ainesosat ilmoitetaan omalla painonsa mukaisella paikalla
- Koostettu ainesosa ilmoitetaan omalla nimellään ainesosaluettelossa painonsa mukaisella paikalla. Välittömästi tämän nimen jälkeen ilmoitetaan esimerkiksi suluisissa tai kaksoispisteen jälkeen sen ainesosat painon mukaan alenevassa järjestyksessä (carry-over lisäaineita ei tarvitse ilmoittaa)

Viimeksi mainittu ilmoittamistapa johtaa siihen, että samat ainesosat joudutaan ilmoittamaan moneen kertaan ainesosaluettelossa, jos elintarvike sisältää useita koostettuja ainesosia, jotka sisältävät samoja valmistus- ja lisäaineita.

Ainoastaan seuraavissa tapauksissa koostettu ainesosa voidaan ilmoittaa ainesosaluettelossa pelkästään omalla nimellään eikä sitä tarvitse purkaa (yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat ja niistä peräisin olevat ainesosat on kuitenkin aina ilmoitettava):

- koostetut ainesosat, joiden osuus lopputuotteessa on alle 2 % ja joiden koostumus on määritelty yhteisöläinsäädännössä (esim. hillo ja suklaa).
- mauste- tai yrttisekoitus, kun sen osuus elintarvikkeessa on alle 2 %.
- koostettu ainesosa on pakkausmerkintäasetuksen 9 §:ssä tarkoitettu elintarvike, jonka ainesosia ei tarvitse ilmoittaa (esim. voi, joka sisältää vain maitovalmisteita, entsyymejä tai mikrobiviljelmiä), taikka juusto, joka sisältää vain maitovalmisteita, entsyymejä tai mikrobiviljelmiä ja suolaa).

Esimerkki. Täytepitko, joka sisältää seuraavia koostettuja ainesosia:
vadelma-omenatäytettä (sokeri, vadelma, omena, vesi, muunnettu tärkkelys, säilöntäaine E 202, väri E 120)
mantelinmakuista täytettä (sokeri, vesi, aprikoosinsydän, muunnettu tärkkelys, säilöntäaine E 202, aromi)
kasvimargariinia (osittain kovetettu kasvirasva, kasviöljy, vesi, emulgointiaine E 471, suola, happamuudensäätöaine E 330, aromi)

Vaihtoehto 1. Koostetut ainesosat omilla nimillään mainittuina

Ainesosat: Vehnäjauho, vadelma-omenatäyte (sokeri, vadelma, omena, vesi, muunnettu tärkkelys, väri E 120), mantelinmakuinen täyte (sokeri, vesi, aprikoosinsydän, muunnettu tärkkelys, aromi), kasvimargariini (osittain kovetettu kasvirasva, kasviöljy, vesi, suola, aromi), sokeri, kanamuna, vesi, hiiva, suola ja mausteet.

Vaihtoehto 2. Koostetut ainesosat hajotettuina muiden ainesosien joukkoon

Ainesosat: Vehnäjauho, sokeri, vesi, vadelma, omena, osittain kovetettu kasvirasva, kasviöljy, kananmuna, aprikoosinsydän, muunnettu tärkkelys, hiiva, suola, mausteet, aromi ja väri E 120.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2, 7-14, 15, 23 §

4.2.4. Lisäaineet ja aromit

Lisäaineet

Lisäaineet ilmoitetaan käyttötarkoitusta osoittavalla ryhmänimellä, jota täydennetään lisäaineen omalla nimellä tai numerotunnuksella. Yliherkkyyttä aiheuttavat lisäaineet on kuitenkin aina ilmoitettava omalla nimellään (kohta 4.2.1.3.). Pakkausmerkintäasetuksen liitteessä 2 on luettelo lisäaineiden ryhmänimistä. Lisäaineiden nimet ja numerotunnukset (E-koodit) löytyvät kauppa- ja teollisuusministeriön lisäaineasetuksiin ja päätökseen liittyvistä lisäaineluetteloista. E-koodiavain löytyy Elintarviketurvallisuusviraston www-sivuilta (www.evira.fi)

Esimerkki.

säilöntäaine (E 202)
tai:
säilöntäaine (kaliumsorbaatti)

Samassa ainesosaluettelossa voidaan käyttää sekä numerotunnuksia että lisäaineiden nimiä.

Esimerkki.

säilöntäaine (E 202),
happamuudensäätöaine (sitruunahappo)

Jos samaan lisäaineryhmään kuuluvia lisäaineita on useita, voidaan ne ilmoittaa kukin omalla kohdallaan tai lisäaineiden yhteismäärän mukaan määräytyvällä kohdalla ainesosaluettelossa. Lisäaineet ovat tässäkin painonsa mukaisessa alenevassa järjestyksessä.

Esimerkki.

väri (E 101) ... väri (E 141)
tai:
värit (E 101, E 141)
tai:
värit (riboflaviini, klorofylliini)

Jos lisäaine kuuluu useampaan kuin yhteen ryhmään, määrää lisäaineen käyttötarkoitus ryhmänimen. Esimerkkinä askorbiinihappo (E 300), joka käyttötarkoituksensa perusteella voi kuulua kolmeen eri lisäaineryhmään.

Esimerkki.

hapettumisenestoaine (E 300)
tai:
happamuudensäätöaine (E 300)
tai:
jauhonparanne (E 300)

Ryhmänimi määräytyy sen mukaan, missä tarkoituksessa elintarvikkeen valmistaja on käyttänyt kyseistä lisäainetta.

Vaikka myös pakkauskaasut luokitellaan lisäaineiksi, niitä ei tarvitse ilmoittaa ainesosaluettelossa, koska niitä ei ole jäljellä lopullisessa elintarvikkeessa. Pakkauskaasun käytöstä on kuitenkin ilmoitettava merkinnällä ”pakattu suojakaasuun” (katso kohta 4.16).

Luonnonaineksista peräisin olevien uutteiden ja tiivisteiden käytöstä elintarvikkeiden värjäämiseen löytyy tietoa Elintarviketurvallisuusviraston www-sivuilta.

Aromit

Aromit ilmoitetaan ainesosaluettelossa sanalla "aromi(t)" tai aromin tarkemmalla nimellä tai kuvauksella. Aromin nimeä voidaan tarkentaa aromin lajia osoittavalla nimellä, esimerkiksi "luontainen aromi", "luontaisen kaltainen aromi" tai "keinotekoinen aromi". Nimeen saa liittää sen tuotteen nimen, josta aromi on saatu tai jota se jäljittelee (esimerkiksi luontaisen kaltainen mansikka-aromi).

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 11, 13-14, 20, 23 § ja liite 3
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus eräiden aineiden väliaikaisesta poistamisesta elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen liitteestä 3, (888/2005)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä väreistä (1756/1995)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä muista lisäaineista kuin makeutusaineista ja väreistä (116/2005)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä makeutusaineista (117/2005)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus lisäaineiden ja muiden vastaavien aineiden käytöstä luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitavissa eläimistä saatavissa elintarvikkeissa (773/2000)
- § Neuvoston direktiivi myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepääntä ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (2000/13/EY) liite 3, liite 3a (muutokset 2003/89/EY ja 2005/26/EY)

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Lisäaineopas

4.2.5. Ravitsemukselliset lisät

Kun **elintarviketta täydennetään ravitsemuksellisesti**, ovat lisät (esimerkiksi lisätyt vitamiinit ja kivennäisaineet) tämän elintarvikkeen ainesosia ja ne merkitään ainesosaluetteloon joko kemiallisin nimin kuten askorbiinihappo tai fysiologisin nimin kuten C-vitamiini. Elinkeinonharjoittaja saa itse päättää ilmoittamistavasta.

Vitamiinien ja kivennäisaineiden ilmoittamisessa voidaan käyttää myös ryhmänimiä, mutta ryhmänimen jälkeen on yksilöidysti ilmaistava kyseiset vitamiinit ja kivennäisaineet: esimerkiksi vitamiineja (A-, D- ja E-vitamiinia) ja kivennäisaineita (rautaa, kalsiumia).

Lisätyt ravintoaineet ilmoitetaan pääsääntöisesti ravintoarvomerkinnöissä ja aina, kun elintarvikkeesta on esitetty ravitsemuksellinen väite (katso kohta 4.17). Lisätyt ravintoaineita ei saa ilmoittaa ravintoarvomerkinnöissä, jos on kyse ravintosisällön vakioinnista eli kyseinen ravintoaineen määrä on sellainen, että se korvaa vain valmistuksessa aiheutuneen hävikin tai tasaa valmistusaineessa luontaisesti esiintyvän vaihtelun.

Jos **ravitsemuksellisesti täydennettyä elintarviketta käytetään toisen elintarvikkeen valmistuksessa**, ei siihen lisätyt ravintoaineita saa ilmoittaa valmistettavan elintarvikkeen ainesosaluettelossa ilman Elintarviketurvallisuusviraston lupaa.

Säädökset

- § Asetus vitamiinien ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin (281/1972) 1, 6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus vitamiinien ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin (917/2002) 4 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004), 2, 7, 8 ja 15 §

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät, Julkaisuja-sarja 12/2001
- Ravintolisäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille 2004

4.3. Ainesosan määrä

4.3.1. Ainesosan määrän ilmoittaminen

Ainesosan määrän ilmoittaminen on pakollista, jos

- elintarvikkeen nimessä mainitaan jokin sen sisältämä ainesosa tai ainesosien ryhmä
- kuluttaja tavallisesti yhdistää ainesosan elintarvikkeen nimeen
- ainesosa on elintarvikkeessa olennainen ja erottaa sen muista tuotteista
- ainesosaa korostetaan muuten pakkausmerkinnöissä

Ainesosa tai ainesosien ryhmä elintarvikkeen nimessä

Ainesosan määrä tulee ilmoitettavaksi, jos elintarvikkeen nimessä mainitaan jokin sen sisältämä ainesosa tai ainesosien ryhmä. Esimerkiksi mansikkajogurtista on ilmoitettava sen sisältämän mansikan määrä, jauhelihapizzasta jauhelihan määrä, ruisleivästä rukiin määrä. Vastaavasti kasvispiirakasta on ilmoitettava kasvisten määrä, kala-voileipäkakusta kalan määrä ja juustomakkarasta juuston määrä.

Ainesosan määrä ilmoitetaan koko elintarvikkeesta, ei sen sisältämästä koostetusta ainesosasta. Esim. vadelmajäätelössä tulee siihen käytetyn vadelmavalmisteen sisältämän vadelman määrä ilmoittaa koko jäätelöstä.

Kuluttaja yhdistää ainesosan elintarvikkeen nimeen

Ainesosan määrä täytyy myös ilmoittaa, jos kuluttaja tavallisesti yhdistää ainesosan elintarvikkeen nimeen, vaikka sitä ei olisikaan mainittu elintarvikkeen nimessä. Esimerkiksi Janssonin kiusauksesta on tällöin ilmoitettava kalan määrä ja kaalikääryleestä lihan määrä.

Ainesosa on elintarvikkeessa olennainen ja erottaa sen muista tuotteista

Ainesosan määrä on aina ilmoitettava, jos se on elintarvikkeessa olennainen ja erottaa sen muista tuotteista, joiksi elintarviketta nimen tai ulkonäön vuoksi voisi muutoin luulla. Esimerkki tällaisesta elintarvikkeesta on marsipaani, josta on ilmoitettava mantelin määrä. (Marsipaenin valmistukseen voidaan käyttää myös aprikoosinsydäntä.)

Ainesosaa korostetaan pakkausmerkinnöissä

Ainesosan määrä tulee myös ilmoittaa, jos ainesosaa korostetaan pakkausmerkinnöissä **sanoin, kuvin tai käyttämällä erikokoisia, -värisiä tai -tyylisiä kirjaimia** ainesosan tuomiseksi esiin. Esimerkiksi voilla leivotuksi ilmoitetusta pullasta tulee ilmoittaa voin määrä ja hedelmäisestä myslistä hedelmän määrä.

Ainesosan määrä tulee pääsääntöisesti ilmoittaa ainesosan käyttöhetken (elintarvikkeen valmistushetken) mukaisesti prosentteina kaikkien käytettävien ainesosien yhteismäärästä (resepti). Poikkeuksena tästä ovat kuitenkin elintarvikkeet, joista valmistusprosessin aikana haihtuu vettä (esimerkiksi leipomotuotteet, kestromakkarat): niissä käytetyn ainesosan määrä ilmoitetaan prosentteina valmiin elintarvikkeen painosta. Jos ainesosan määrä näin ilmoitettuna ylittää 100 %, prosenttimäärän sijasta on ilmoitettava, paljonko (painomäärä) ainesosaa on käytetty valmiin elintarvikkeen 100 g kohden.

Kestomakkaraan käytetyn naudanlihan määrä ilmoitetaan seuraavasti: ”valmistukseen käytetty 130 g naudanlihaa/ 100 g valmista tuotetta”.

Lisättyä vettä tai haihtuvaa yhdistettä ei kuitenkaan tarvitse ottaa huomioon ainesosan määrää laskettaessa, jos sen määrä ei ylitä viittä prosenttia lopullisen elintarvikkeen painosta.

Määrää tarkoittava merkintä on tehtävä elintarvikkeen nimen yhteyteen tai ainesosaluetteloon kyseisen ainesosan kohdalle tai erillisenä mainintana ainesosaluettelon yhteyteen. Merkinnän tulee vastata ilmoitetun ainesosan tai ainesosien ryhmän keskimääräistä määrää, joka saadaan noudattamalla valmistusohjetta ja hyvää valmistuskäytäntöä sekä ottamalla huomioon valmistuksessa esiintyvät tavanomaiset vaihtelut.

Tarkempia tietoja aiheesta löytyy ainesosan määrän ilmoittamista koskevasta valvontaoppaasta.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 28, 30 ja 31 §

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Ainesosan määrän ilmoittamista koskeva valvontaopas

4.3.2. Poikkeukset ainesosan määrän ilmoittamisesta

Ainesosan määrän ilmoittaminen koskee vain elintarvikkeeseen lisättyjä ainesosia. Tästä syystä elintarvikkeissa luontaisesti esiintyviä aineita ei tarvitse ilmoittaa, jollei niitä ole lisätty ainesosina. Tällaisia aineita ovat esimerkiksi kofeiini kahvissa sekä vitamiinit ja kivennäisaineet hedelmämehuiissa.

Ainesosan määrän jättäminen ilmoittamatta

Ainesosan määrän ilmoittamisesta annettuja määräyksiä ei sovelleta seuraavissa tapauksissa:

- Makeutusaineen tai makeutusaineen ja lisätyn sokerin käytöstä on ilmoitettu siten kuin niistä erikseen säädetään (pakkausmerkintäasetus 19 §)
- Vitamiinien tai kivennäisaineiden lisäämisestä on ilmoitettu siten kuin ravintoarvomerkinnöistä annetussa päätöksessä (1496/1993) säädetään
- Myyntipaikassa tapahtuva pakkaaminen, jos siellä pakataan muualla valmistettuja elintarvikkeita; (jos elintarvike on lisäksi myös valmistettu myyntipaikassa, tulee pakkaukseen merkitä ainesosan määrä tätä koskevien määräysten mukaisesti.)

Ainesosan määrän ilmoittamista koskevien määräysten tarkoituksena on, että kuluttaja saisi tiedon elintarvikkeen sisältämistä tärkeimmistä ainesosista. Ainesosan määrää ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa seuraavissa tapauksissa:

1) **Valmisteen nimessä mainittu ainesosa ei vaikuta kuluttajan valintaan.** Tällöin edellytetään, että ainesosan määrän vaihtelu ei ole oleellinen elintarvikkeen tiettyjen ominaisuuksien kannalta eikä sen avulla voida erottaa elintarviketta muista vastaavista elintarvikkeista. Tällä perusteella ainesosaa ei tarvitsisi siten ilmoittaa esimerkiksi kermajäätelöstä, peruna- tai lanttulaatikosta tahi appelsiini- tai vadelmajuomasta.

2) Aineosaa käytetään **pieninä määrinä maustamiseen** kuten paprikaa paprikalla maustetussa juustossa, sitruunaa sitruunakakussa.

3) **Elintarvikkeen valutettu paino on ilmoitettu sisällön kokonaismäärän yhteydessä** (esimerkiksi ananas sokeriliemessä, sardiini öljyssä), ei kiinteän ainesosan määrää tarvitse erikseen ilmoittaa. Valutettu paino ei kuitenkaan riitä, jos elintarvikkeen nimessä mainitaan useampi ainesosa (esimerkiksi persikka-nektariini-ananassekoitus sokeriliemessä). Tällöin on ilmoitettava jokaisen ainesosan määrä erikseen.

4) Ainesosan määrä on **ilmoitettava muiden yhteisösäännösten nojalla** (esimerkiksi levitettävät ravintorasvat 2991/94/EY)

5) Erityisissä yhteisösäädöksissä määritellään tarkasti ainesosan määrä ilman velvoitetta ilmoittaa sitä merkinnöissä.

6) Hedelmä-, marja-, kasvis-, sieni-, mauste- ja yrttisekoituksissa, joissa mikään ainesosa ei painoltaan ole olennaisesti määrävässä asemassa. Tämä ei kuitenkaan koske niitä tapauksia, jolloin ko. sekoituksia käytetään toisen elintarvikkeen valmistuksessa (esim. hedelmäsekoitus jogurtin valmistuksessa).

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 29 §
- § Neuvoston asetus (2991/94/EY) levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista, 3 artikla 1 c kohta

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

Ainesosan määrän ilmoittamista koskeva valvontaopas, 18.2.2000, E 20/212/99

4.3.3. Ainesosan määrän ilmoittaminen erityissäädösten perusteella

Ainesosien määrän ilmoittaminen ainesosaluettelossa on vapaaehtoista, jollei ainesosa esiinny elintarvikkeen nimessä, tai sitä ei ole muulla tavoin korostettu pakkausmerkinnöissä. Eräissä tapauksissa on kuitenkin ainesosien määrän ilmoittaminen säädetty aina pakolliseksi.

Pakkausmerkintäasetuksessa (24 §) säädetään ruokasuolan määrän ilmoittaminen painoprosentteina pakolliseksi tiettyjen elintarvikkeiden pakkauksissa (katso kohta 4.4.1).

Jauhelihan ja raakalihavalmisteen pakkaukseen on merkittävä käytettyjen lihalajien prosenttiosuudet tai painosuhte.

Elintarvikkeen ainesosana olevan lihan ilmoittamisesta säädetään pakkausmerkintäasetuksessa (18 §), jossa mm. määritellään ainesosana käytettävä liha sekä sen rasvan ja sidekudosproteiinin enimmäismäärät.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003) 6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 14 § (muutos 193/2004)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 18, 24, 25, 26 ja 27 §

4.4. Elintarvikkeen suolapitoisuuden ilmoittaminen

4.4.1. Ruokasuolan määrän ilmoittaminen

Ruokasuolan määrän ilmoittaminen painoprosentteina on säädetty pakolliseksi seuraavissa suolan saannin kannalta merkittävässä elintarvikkeissa:

1. makkarat ja muut lihavalmisteet
2. kalavalmisteet (ei kuitenkaan kalapakasteet) *)
3. ruokaleipä, näkkileipä ja hapankorppu **)
4. liemet, keitot, ja kastikkeet, myös jauheena ja tiivisteenä (ei kuitenkaan salaatin kastikkeet ja maustekastikkeet)
5. muut puolivalmiit tai valmiit ruoat ***)
6. ruokasuolaa sisältävät mausteseokset

* Äyriäisvalmisteiden sekä mustekala- ym. nilviäisvalmisteiden pakkausmerkinnöissä ruokasuolan määrän ilmoittaminen ei ole pakollista.

** Ruokaleiväksi katsotaan myös siihen rinnastettavat valmisteet, kuten esim. croissantit (suola-/voisarvet), tortillaleivät ja pitaleivät. Suolan määrää ei sen sijaan tarvitse merkitä esimerkiksi voileipäkeksihin, korppuihin, karjalanpiirakoihin ym. vastaaviin täyhteellisiin piirakoihin tai pasteijoihin.

*** Näillä tarkoitetaan varsinaisia ruokia, vrt. aiempi ryhmä ”laatikko-, jauhe-liha-, maksa- ja kalamurekeruoat”; näin ollen esim. salaatteihin ja voileipiin ei tarvitse merkitä suolapitoisuutta. Pizzoihin se kuitenkin tulee merkitä.

Suolapitoisuus voidaan ilmoittaa ainesosaluettelossa suolan yhteydessä tai erikseen muualla pakkauksessa. Suolapitoisuus lasketaan nautintavalmiista elintarvikkeesta. Tuotteen suolapitoisuus ilmoitetaan keskiarvona tai, jos tuotteiden suolapitoisuudet vaihtelevat huomattavasti, maksimiarvona.

Esimerkki. Yrttiliemivalmisteen ruokasuolan määrän ilmoittaminen

Suolaa sisältävän yrttiliemivalmisteen pakkauksessa ilmoitetaan ruokasuolapitoisuus painoprosentteina nautintavalmisteesta elintarvikkeesta esimerkiksi ”suolaa 1 % ohjeen mukaan valmistetusta tuotteesta” tai ”suolaa 1 % nautintavalmiista tuotteesta”. Jos 50 % suolaa sisältävän yrttiliemivalmisteen ainesosaluettelossa on pelkästään merkintä ”suolaa 1 %”, tästä kuluttaja voi saada harhaanjohtavan käsityksen, että valmisteen suolan määrä on 1 %, vaikka valmiste sisältää suolaa 50 %.

Esimerkki. Kalavalmisteiden suolapitoisuuden ilmoittaminen

Kalavalmisteen suolapitoisuuden ilmoittaminen voi olla teknisesti hankala toteuttaa, koska sen suolapitoisuudessa saattaa esiintyä vaihtelua. Esiin tulevat kalavalmisteiden suolapitoisuuden ilmoittamista koskevat tekniset hankaluudet voidaan kuitenkin hoitaa valvontakäytäntöä muuttamalla esimerkiksi siten, että kalavalmisteissa sallitaan ilmoitetun suolamäärän alitukset (sallitaan suolamäärän ilmoittaminen reilusti ”varman päälle”). Alitusta ei voida pitää kuluttajaa harhauttavana, koska alhaisempi suolapitoisuus on kuitenkin kuluttajan terveyden kannalta edullista. Tällainen menettely suo elinkeinonharjoittajalle tavanomaista suuremman liikkumavapauden, mutta samalla antaa kuluttajalle tiedon suolan maksimimäärästä.

Erityissäännöksiä

Eräissä erityisasetuksissa on määrätty suolapitoisuus ilmoitettavaksi.

Suolaa sisältävän aromiseoksen pakkauksessa on ilmoitettava suolan määrä painoprosentteina.

Ravintorasvojen suolapitoisuuksien on oltava painoprosentteina erityisen selvästi luettavissa ainesosaluettelossa.

Säädökset

- § Neuvoston asetus (2991/94/EY), levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista, 3 artikla 1 d kohta
 § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 24, 25, 26 ja 27 §

4.4.2. Elintarvikkeen ilmoittaminen voimakas- tai vähäsuolaiseksi

- Ruotsi: *kraftigt saltad (voimakassuolainen)
 *lättsaltad (vähäsuolainen)
 Englanti: *extra salt (voimakassuolainen)
 *low salt (vähäsuolainen)

Pakkausmerkintäasetuksen 25 §:ssä luetellaan ne elintarvikkeet, joiden pakkauksiin **on merkittävä** sana "voimakassuolainen" tai "lisätty paljon suolaa", jos suolapitoisuus ylittää asetuksessa määrätyn rajan. Asetuksen 26 §:ssä puolestaan luetellaan ne elintarvikkeet, joiden pakkauksissa saa käyttää "vähäsuolainen" tai "kevyesti suolattu" -merkintää, jos asetuksessa määrätyt vähimmäisrajat alittuvat (taulukko 2).

Suolaisuuden ilmoittaminen on Suomen kansallista lainsäädäntöä. Näin ollen tätä merkintää ei ole pakollista käyttää monikielisissä pakkauksissa muun kuin suomen- ja ruotsinkielisissä teksteissä.

Taulukko 2. Eräiden elintarvikkeiden voimakassuolaisuuden ja vähäsuolaisuuden rajat.

Elintarvike	Vähäsuolainen % NaCl enintään	Voimakassuolainen % NaCl yli
Juusto	0,7	1,4
Leikkele-, ruoka- ja raakamakkara	1,2	1,8
Muu lihavalmiste	1,2	
Kalavalmisteet (1)	1,0	-
Ruokaleipä	0,7	1,3
Näkkileipä ja hapankorppu	1,2	1,7
Aamiaismurot ja hiutaleet	1,0	1,7
Liemet, keitot ja kastikkeet (2)	0,5	-
Muut puolivalmiit tai valmiit ruoat	0,5	-

1) Kalavalmisteella tarkoitetaan suolattua, savustettua, hiillostettua tai muulla tavoin valmistettua kalaa tai kalanosaa, jonka valmistukseen ei ole merkittävässä määrin käytetty muita ainesosia

2) Lukuun ottamatta salaatin kastikkeita ja maustekastikkeita (grillaus-, tomaattikastiketta yms.).

Elintarvikkeen pakkauksessa on ilmoitettava suolan määrä painoprosentteina, jos pakkaukseen on tehty voimakassuolaisuutta tai vähäsuolaisuutta tarkoitta-

va merkintä taikka muu suolan määrää korostava merkintä (esimerkiksi kantarelleja miedossa suolaliemessä/suolaa 0,3 %). Tämä ei kuitenkaan koske edellä mainittuja ravintorasvoja, joiden pakkausmerkinnät määräytyvät niistä annetun erityislainsäädännön perusteella.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 25, 26 ja 27 §

4.5. Sisällön määrä

Ruotsi: *innehållsmängden
Englanti: *the net quantity, the net contents, the net weight

4.5.1. Ilmoittaminen

Sisällön määrällä tarkoitetaan pakkauksessa olevan elintarvikkeen määrää pakkaus-
hetkellä. Pakkaushetkeksi katsotaan se ajankohta, jolloin tarvike on valmis toimitetta-
vaksi myyntiin. **Pakkausmateriaalin painoa ei saa sisällyttää ilmoitettuun sisällön
määrään.** Sisällön määrä on ilmoitettava kiinteistä elintarvikkeista Suomessa yleisesti
käytetyin painoyksiköin. Nestemäisten valmisteiden sisällön määrä on ilmoitettava
Suomessa yleisesti käytetyin paino- tai tilavuusyksiköin (taulukko 3).

Taulukko 3. Yleisesti käytettyjä paino- ja tilavuusyksiköjä.

Painoyksiköt	Tilavuusyksiköt
milligramma (mg)	millilitra (ml)
gramma (g)	desilitra (dl)
kilogramma (kg)	litra (l)

Unssi (oz) ja pauna (lb) eivät ole Suomessa yleisesti käytettäviä paino- tai tilavuusyk-
sikköjä, joten yksinomaan niitä ei voi käyttää pakkausmerkinnöissä. Unssin tai pau-
nan lisäksi on käytettävä Suomessa yleisesti tunnettuja paino- tai tilavuusyksiköjä
esimerkiksi 6 fl. oz (177 ml).

Paino- ja tilavuusyksiköt saa ilmoittaa pelkästään jollakin kansainvälisessä kaupassa
yleisesti käytetyllä kielellä, edellyttäen että ne ovat ymmärrettäviä eivätkä johda kulut-
tajaa harhaan. Siten nettopaino voidaan ilmoittaa pakkauksessa esimerkiksi englan-
niksi "net weight 200 gram".

Kun kiinteää elintarviketta myydään suola-, mauste-, sokeri-, tai muussa vastaavassa
liemessä, on kokonaissisällön yhteydessä ilmoitettava kiinteän elintarvikkeen valutet-
tu paino, jos liemen tarkoituksena on toimia ostajan valinnan kannalta merkityksetö-

mänä väliaineena (esimerkiksi punajuuria etikkaliemessä 380 g, josta punajuuria 290 g).

Liemi on ostajan kannalta merkityksetön väliaine, jos lientä ei ole tarkoitus nauttia, vaikkakin liemi vaikuttaa kuluttajan päätökseen tuotteen valinnassa (esimerkiksi tonnikala vedessä tai öljyssä). Jos sitä vastoin kiinteää elintarviketta myydään sellaisessa nesteessä, jonka kuluttaja yleensä käyttää ruoaksi esimerkiksi kerma, kastike ja hedelmäsiirappi, ei kaksoispainomerkinettä tarvitse tehdä sisällön määrän ilmoittamista koskevien säännösten mukaan. Tällaisessa tapauksessa kaksoispainomerkinnettä tekeminen on kuitenkin kuluttajan kannalta suotavaa. Jollei kaksoispainomerkinettä ole tehty vapaaehtoisesti, on elintarvikkeen nimessä esiintyvän ainesosan määrän ilmoittaminen kuitenkin pakollista aineosan määrän ilmoittamista koskevien säännösten mukaan (katso kohta 4.3.2).

Kaksoispainomerkinettäperiaate koskee myös pakastetuotteissa väliaineena käytettävää glaseerausvettä (esim. katkaravut).

Ryhmäpakkauksessa tulisi kokonaissisällön määrän ohella ilmoittaa kunkin yksittäispakkauksen sisällön määrä sekä yksittäispakkausten kokonaislukumäärä, jos ryhmäpakkaus koostuu useista yksittäispakkausista; esimerkiksi pussiteen pakkauksessa sisällön määrä voitaisiin ilmoittaa seuraavasti: "25 kpl x 2 g = 50 g".

Pakkauksessa voidaan vapaaehtoisesti ilmoittaa lisäksi kappaleluku tai annosmäärä.

Pakkausmerkinnät eivät saa johtaa ostajaa harhaan elintarvikkeen määrän suhteen. Sisällön määrää koskevat merkinnät katsotaan harhaanjohtaviksi, jos ne eivät täytä sisällön määrälle asetettuja vaatimuksia. Vakiosisältöisten pakkausten sisällön määrän valvonnassa noudatetaan kauppa- ja teollisuusministeriön päätöstä valmispakkausista (179/2000).

Tavaraerän arvostelussa otetaan arvosteluperusteina huomioon sekä yksittäisten pakkausten sisällön määrät että niiden keskiarvo. Tavaraerässä yksittäisten pakkausten sisällön määrät saavat vaihdella tietyissä rajoissa, mutta sisällön määrien tulee keskimäärin olla yhtä suuri tai suurempi kuin ilmoitettu paino. Tavaraerän tarkastuksessa ei yleensä punnita kaikkia tavaraerään kuuluvia pakkauksia, vaan ainoastaan siitä otettu edustava satunnaisnäyte. Jos näyte ei täytä pakkauksien sisällön määrälle ja niiden keskiarvolle asetettuja vaatimuksia, on pakkauksissa ilmoitetut sisällön määrät katsottava virheellisiksi ja siten harhaanjohtaviksi.

Valmispakkauksen sisällön määrän eli todellisen sisällön määrän mittaaminen ja tarkastus on valmistajan tai pakkaajan taikka muun elintarvikkeesta vastuussa olevan toimijan vastuulla. Mittaaminen tulee suorittaa laillisilla ja toimenpiteiden suorittamiseen soveltuvilla mittausvälineillä.

e-merkintä

Valmispakkaus, jonka sisällön määrää valvotaan siten kuin kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä valmispakkausista (179/2000) säädetään, saadaan varustaa e-merkinnällä, joka on tarkemmin määritelty ko. päätöksessä. Merkinnän käyttö voidaan aloittaa, kun asiasta on tehty ilmoitus tarkastuslaitokselle (Inspecta Oy), ja jokaisen pakkauksen sisällön todellinen määrä mitataan tai toiminnassa on hyväksyttävä muu menetelmä. Tarkastuslaitoksen on tehtävä tarkastus viimeistään kuuden

kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä. Päätöksen noudattamista valvoo turva-tekniikan keskus.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädännössä on määräyksiä eräiden elintarvikkeiden sisällön määrän ilmoittamisesta.

A-luokan kananmunien pakkauksessa on ilmoitettava painoluokitus, johon sisältyy painoluokan vaihteluväli grammoina.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 4, 6 ja 32 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valmispakkauksista (179/2000)
- § Neuvoston asetus tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista (1907/90/ETY) 7, 10 ja 13 artiklat (muutokset 2052/2003/EY ja 1039/2005/EY)
- § Komission asetus (2295/2003/EY), tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (1907/90/ETY) soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 7 artikla

4.5.2. Poikkeukset

Sisällön määrä voidaan jättää merkitsemättä seuraavissa tapauksissa.

Tuoreitten kasvisten, marjojen, hedelmien ja sienten vähäiset pakkaukset, jos tarvike punnitaan ostohetkellä (33§).

Jos pakkauksen sisällön määrä on vähemmän kuin 5 g tai 5 ml. Huom. ei koske mausteita ja mausteyrttejä (32 § 3 mom.).

Koti- ja maatilataloudessa valmistettujen ja myyjäisissä tai vastaavissa tilaisuuksissa tilapäisesti myytävien elintarvikkeiden pakkaukset (40 § 5 kohta).

Kypsentämättömän kinkun pakkaukseen, jos kinkku punnitaan myyntipaikassa ja sisällön määrä ilmoitetaan kuluttajalle (40 § 8 kohta).

Myytäessä tuoreita kasviksia, marjoja, hedelmiä ja sieniä pakattuna saa verkon, kalvon tai muun vähäisen päällyksen sisällyttää sisällön määrään (33 §).

Irtotavarana myytävän elintarvikkeen pakkauksen paino ei saa palvelumyynnissä sisältyä ilmoitettuun painoon. Tästä voidaan poiketa vain silloin, kun pakkauksen painoa on pidettävä erittäin vähäisenä tarvikkeen painoon nähden ja tarvikkeen erillinen punnitseminen tuottaisi kohtuuttomia vaikeuksia.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 32, 33 ja 40 §

4.5.3. Täyttöaste

Pakkaus voi olla harhaanjohtava silloin, kun pakkauksen ulkonäkö antaa sisällön määrästä suuremman vaikutelman kuin sisältöä todellisuudessa on. Käytännössä harhaanjohtavuutta arvosteltaessa on kiinnitettävä huomiota mm. seuraaviin seikkoihin.

Pakkauksessa on runsaasti tyhjää tilaa ilman että se on teknisesti välttämätöntä. Jos pakkauksen täyttöaste on suhteellisen alhainen ja sitä voidaan helposti nostaa käytetyllä pakkaustekniikalla, saattaa pakkaus olla harhaanjohtava. Pakkauksissa, joissa on yksi tai useampia sisä- tai annospusseja, täyttöaste on usein suhteellisen alhainen pakkaajasta riippumatta.

Runsas pakkausmateriaalin käyttö saattaa olla harhauttavaa esimerkiksi silloin, kun pakkauksessa on kaksinkertaiset seinämät, välikansia, korotetut pohjat, moninkertaista pakkaamista jne.

Harhaanjohtavissa tapauksissa toimijan on syytä tehdä pakkaukseen sisällön määrää täydentäviä merkintöjä tai nostaa pakkauksen täyttöastetta, mikäli se on mahdollista.

Tällaisena sisällön määrää täydentävänä merkintänä voi olla esimerkiksi "sisällön määrä on x prosenttia pakkauksen ulkotilavuudesta" tai "sisällön määrä tähän rajaan asti" tai "elintarvikkeen luonnollista kokoa oleva kuva ja kappaleluku".

Käytännössä pakkauksen harhaanjohtavuutta arvioidaan vain pakkauksista, joiden täyttöaste eli sisällön määrän osuus pakkauksen ulkotilavuudesta on alle 75 prosenttia.

Elintarviketurvallisuusvirasto suosittelee, että täyttöastetta koskevat merkinnät on tehtävä ainakin seuraavissa tapauksissa:

Esimerkki. Keittoainekset.

Kun kartonkikoteloon pakattujen jauhemaisten, hiutalemaisten tai rakeisten keittoainesten täyttöaste on
alle 60 % ja pakkaus sisältää yhden annospussin;
alle 55 % ja pakkaus sisältää kaksi annospussia;
alle 50 % ja pakkaus sisältää kolme annospussia;
alle 45 % ja pakkaus sisältää neljä annospussia.

Esimerkki. Viljavalmistteet.

Kun kartonkikoteloon pakatun jauhemaisen, hiutalemaisen tai rakeisen viljavalmistteen täyttöaste on alle
alle 75 % ja pakkaus sisältää yhden vuoripussin;
alle 60 % ja pakkaus sisältää yhden sisäpussin.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 4 §

4.6. Päiväysmerkinnät

Parasta ennen vai viimeinen käyttöpäivä?

Elintarvikkeen pakkauksessa on ilmoitettava sen vähimmäissäilyvyysaika ("parasta ennen"-merkintä), millä tarkoitetaan ajankohtaa, johon asti elintarvike oikein säilytetynä säilyttää sille tyypilliset ominaisuudet. Mikrobiologisesti helposti pilaantuvan elintarvikkeen pakkauksessa on ilmoitettava vähimmäissäilyvyysajan sijasta viimeinen käyttöajankohta, jolla tarkoitetaan ajankohtaa, johon asti elintarvike on käytettävissä. Esimerkkejä mikrobiologisesti helposti pilaantuvista tuotteista on kohdassa 4.6.2. Muissa helposti pilaantuvissa elintarvikkeissa riittää parasta ennen-merkintä.

Tiettyihin elintarvikkeisiin vaaditaan niitä koskevan erityislainsäädännön nojalla myös muita kuin edellä mainittuja päiväysmerkintöjä (katso kohta 4.6.4).

Vastuu merkinnöistä

Valmistajan tai pakkaajan tehtävänä on selvittää elintarvikkeen säilyvyys ja tällä perusteella ratkaista, millainen päiväysmerkintä pakkaukseen on tehtävä. Viimeinen käyttöajankohta tulee määritellä lainsäädännön edellyttämien säilytyslämpötilojen mukaan siten, että tuote niissä lämpötiloissa säilyy ilmoitettuun ajankohtaan saakka. Päiväysmerkintä ilmaisee ajankohdan, johon saakka tuote avaamattomana säilyttää sille tyypilliset ominaisuudet ("parasta ennen") tai on viimeistään käytettävä. Jos tuote, esimerkiksi juustokiekko, paloitellaan ja pakataan uudelleen, on tuotteen säilyvyysaika arvioitava uudestaan. Valmistaja tai pakkaaja vastaa siitä, että tuote oikein varastoituna säilyttää sille tyypilliset ominaisuudet tai on käytettävissä ilmoitetun ajankohdan loppuun. Pakkaukseen merkittyä ajankohtaa ei saa jälkeenpäin muuttaa.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6, 34, 36 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 14 § (muutos 193/2004)

4.6.1. Vähimmäissäilyvyysaika

Ruotsi: *bäst före
Englanti: *best before

Vähimmäissäilyvyysaika ilmoitetaan käyttämällä sanontaa "parasta ennen", jonka jälkeen ajankohta merkitään seuraavasti (taulukko 4):

Taulukko 4. Elintarvikkeen säilyvyysajan vaikutus päiväysmerkinnän ilmoittamiseen.

Elintarvikkeen säilyvyysaika	Päiväyksen aikatarkkuus	Esimerkki
enintään 3 kuukautta	päivä ja kuukausi	"parasta ennen 31.7."
yli 3, mutta enintään 18 kuukautta	kuukausi ja vuosi	"parasta ennen heinäkuun 2006 loppua"
yli 18 kuukautta	vuosi	"parasta ennen 2006 loppua"
kaikki edellä mainitut säilyvyysajat	päivä, kuukausi ja vuosi	"parasta ennen 31.7.2006"

Vähimmäissäilyvyysaika voidaan aina ilmoittaa muodossa päivä kuukausi ja vuosi nimenomaan tässä järjestyksessä mainittuna.

EY-direktiivin mukaisesti myös "parasta ennen" –ajankohtaan merkitty kuukausi ja vuosi sisällytetään kuuluvaksi säilyvyysaikaan. "Parasta ennen" –ajankohta tarkoittaa siis tarkasti ottaen hetkeä ennen pakkauksessa mainitun ajankohdan päättymistä. Tästä syystä aina, kun säilyvyysaika ilmoitetaan joko kuukautena ja vuotena tai pelkästään vuoden tarkkuudella, suositellaan sanan "loppua" lisäämistä päiväyksen loppuun (katso taulukko yllä). Merkintä voi monikielisissä pakkauksissa olla myös muodossa "parasta ennen ajankohdan loppuun: pp.kk.v." johtuen muiden kielten rakenteesta. Tällöin kuluttajalle ei synny epätietoisuutta oikeasta säilyvyysajasta.

Pakkaukseen merkitty valmistuspäivä yhdessä säilyvyysajan kanssa (esimerkiksi "säily viisi kuukautta") tai viittaus säilytysohjeeseen eivät korvaa pakkausmerkintäasetuksen vaatimaa vähimmäissäilyvyysaikamerkintää.

Päiväysmerkintä voidaan tehdä muuallekin kuin "parasta ennen" -merkinnän jälkeen edellyttäen, että merkinnän yhteydessä on viittaus, missä pakkauksen kohdassa päiväys on.

Päiväys on tehtävä siten, että elintarvike ainakin siihen asti säilyttää sille tyyppilliset ominaisuudet (esimerkiksi värin tai maun).

"Parasta ennen" -merkintään liittyvän päiväyksen on oltava sama erikielisissä päiväysmerkinnöissä. Jos "parasta ennen" -merkintöihin liittyy eri päiväyksiä esimerkiksi "parasta ennen 3.7.2006", "bäst före 4.8.2006", "best before 5.9.2006", "mindstens haltbar bis 6.10.2006", on merkintöjä pidettävä pakkausmerkintäasetuksen 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla harhaanjohtavina.

"Parasta ennen" –päivämäärän merkintöjen tulee olla selviä ja ymmärrettäviä. Seuraavassa on esimerkkejä merkinnöistä, jotka eivät täytä näitä vaatimuksia ja näin ollen niitä ei voida pitää hyväksyttävinä (taulukko 5).

Taulukko 5. Esimerkkejä epäselvistä päiväysmerkinnöistä.

Epäselviä merkintöjä	Merkintöjen tulisi olla muodossa
"parasta ennen 28.02"	- "parasta ennen helmikuun loppua" tai - "parasta ennen 28.02.2006" (helmikuussa on 28 tai 29 päivää)
"parasta ennen 030506"	- "parasta ennen 3.5.2006"
"parasta ennen elokuun 06 loppuun"	"parasta ennen elokuun 2006 loppua"

Käänteisessä järjestyksessä esiintyvät päiväysmerkinnät eivät ole riittävän selkeitä, minkä vuoksi niitä on pidettävä harhaanjohtavina. Esimerkiksi vähimmäissäilyvyysaika "parasta ennen 2.3.2006" saattaa olla pakkauksessa merkittynä muodossa "06/03/02", jolloin sitä on pidettävä harhaanjohtavana.

Sanojen lyhentämisen vaikutusta päiväysmerkintöjen ymmärrettävyyteen on käsitelty kohdassa 2.2, jossa todetaan, että kuluttajan ei voida olettaa ymmärtävän lyhenteitä vkp tai v.k.p (viimeinen käyttöpäivä) taikka p.e. (parasta ennen), joten ne katsotaan määräysten vastaisiksi.

Elintarvikkeen myyminen ja käyttäminen "parasta ennen" -päivämäärän jälkeen

Elintarvikkeen voi myydä tai käyttää "parasta ennen" -päivämäärän jälkeenkin, edellyttäen, ettei sen laatu ole oleellisesti heikentynyt. Vastuu elintarvikkeen laadusta on tässä tapauksessa myyjällä. Jotteivät kuluttajat kuitenkaan epähuomioissa ostaisi päiväykseltään vanhentuneita elintarvikkeita, tulisi päiväyksen ylitymisestä ilmoittaa myytävän tuotteen yhteydessä.

Vähimmäissäilyvyysaikamerkinnän tarkoituksena on suojata kuluttajaa siten, ettei hänen tarvitse ostaa vanhentuneita tuotteita. Tästä syystä harhaanjohtavana on pidettävä sellaista menettelyä, että päiväykseltään vanhentuneet tuotteet puretaan pakkauksesta ja myydään irtomyynnissä kuluttajalle ilmoittamatta päiväyksen ylityksestä.

Pakasteena varastoitujen elintarvikkeiden päiväysmerkintä

Pakastettuna tai jäädytettynä varastoituja elintarvikkeita voidaan myydä kuluttajalle tai suurtaloudelle osittain tai kokonaan sulaneena, jos pakkausmerkinnöissä tai esitteessä selvästi ilmoitetaan, että ne on varastoitu pakastettuna tai jäädyneenä ja ettei niitä saa jäädyttää uudelleen sulatuksen jälkeen. Käytännössä valmistajat merkitsevät esimerkiksi mämmin tai laatikkoruoan pakkaukseen vähimmäissäilyvyysajaksi sen ajankohdan, johon asti tuote säilyy pakastettuna ja tämän lisäksi tiedon siitä, kuinka monta päivää se säilyy kylmäsäilytyksessä sulatuksen jälkeen. Tällaista menettelyä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädäntöön sisältyy joitakin määräyksiä, joilla säädetään "parasta ennen" -merkintä pakolliseksi tiettyjen elintarvikkeiden pakkauksissa.

Kuluttajalle myytävän lisäaineen tai aromin pakkaukseen tai astiaan on merkittävä parasta ennen -ajankohta tai viimeinen käyttöajankohta siten kuin pakkausmerkintäasetuksessa säädetään.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 4 ja 34 §
- § Asetus elintarvikelisiä aineista (521/1992) 9 §
- § Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 7 §
- § Pakasteasetus (165/1994) 13 §

4.6.2. Viimeinen käyttöajankohta tai viimeinen käyttöpäivä

Ruotsi:	*sista användningstidpunkt (viimeinen käyttöajankohta)
	*sista användningsdag (viimeinen käyttöpäivä)
Englanti:	*use by
	*last date of use (viimeinen käyttöpäivä)

Viimeinen käyttöajankohta merkitään pakkaukseen käyttämällä sanontaa "viimeinen käyttöajankohta" tai "viimeinen käyttöpäivä", jonka jälkeen pakkaukseen merkitään päiväys päivänä ja kuukautena sekä haluttaessa myös vuosilukuna nimenomaan tässä järjestyksessä.

Viimeinen käyttöajankohta ilmoitetaan esimerkiksi "viimeinen käyttöajankohta 27.9." tai "viimeinen käyttöpäivä 27.9.2006". Muutkin päiväyksen merkintätavat ovat mahdollisia, jos merkinnät ovat selviä ja havaittavia (katso edellä "parasta ennen" -merkintä).

Viimeinen käyttöajankohta merkitään mikrobiologisesti helposti pilaantuviin elintarvikkeisiin. Pakkausmerkintälainsäädännössä mikrobiologisesti helposti pilaantuvat elintarvikkeet ovat valmisteita, jotka pilaantuvat herkästi ja siitä syystä voivat muodostaa terveydellisen vaaran lyhyenkin säilytyksen jälkeen (pakkausmerkintäasetus 2 § 5 kohta). Tällaisia elintarvikkeita ovat esimerkiksi seuraavat elintarvikkeet, ellei niitä ole esimerkiksi lämpökäsittelyn ja/tai säilöntäaineiden avulla tehty säilyviksi.

1. maito ja kerma (ellei niitä ole käsitelty säilyvyyttä lisäävällä tavalla, kuten pastöroimalla tai iskukuumentamalla)
2. tuorejuustot eli kypsytämättömät juustot (tuorejuustot ovat yleensä helposti pilaantuvia, pastöroitu tuorejuusto ei ole kuitenkaan mikrobiologisesti helposti pilaantuva ja "viimeinen käyttöpäivä" -merkinnän sijasta voidaan käyttää "parasta ennen" -merkintää).
3. munavalmisteet
4. tuore liha, elimet, veri, ja tuore plasma;
5. jauheliha ja muut kypsentämättömät lihavalmisteet;
6. tuore kala, mäti ja äyriäinen;
7. tuoresuolattu kala sekä savustettu ja hiillostettu kala; ja
8. sellaiset ruokaeinekset, jälkiruoat sekä konditoriavalmisteet, joita ei ole lämpökäsitelty.

Muutkin tuotteet kuin luettelossa mainitut voivat olla mikrobiologisesti helposti pilaantuvia (kuten idut) ja vaativat siis "viimeinen käyttöpäivä" -merkinnän. Elinkeinonharjoittajan tulee aina tapauskohtaisesti arvioida, onko tuotetta pidettävä mikrobiologisesti helposti pilaantuvana.

Elintarviketta ei saa myydä viimeisen käyttöpäivän jälkeen eikä käyttää myytävän tai tarjottavan elintarvikkeen valmistuksessa.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2, 6 ja 36 §
- § Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 7 §
- § Asetus elintarvikelisiä aineista (521/1992) 9 §
- § Juustoasetus (315/1977) 16 § 3-kohta (muutos 137/1992)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 14 § (muutos 193/2004)

4.6.3. Päiväysmerkintöjä koskevat helpotukset

Pakkausmerkintäasetuksessa (35 §) on luettelo elintarvikkeista, joihin ei tarvitse tehdä "parasta ennen" -merkintää, mm.:

Leipomotuotteet ja leivät, jotka ovat ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne tavallisesti nautitaan yhden vuorokauden kuluessa, esimerkiksi paperipussiin pakattu patonki ja sämpylä. Mitkään tuotteet, joita myydään useampana päivänä, eivät kuitenkaan kuulu poikkeuksen piiriin.

Kovat sokerimakeiset (makeiset, jotka koostuvat lähes yksinomaan maustetuista tai värjätyistä sokereista). Sokerimakeisiin rinnastetaan tällöin vastaavat tuotteet, jotka on makeutettu jollakin muulla makeutusaineella. Sen sijaan suklaisiin, pääasiassa suklaasta koostuviin makeisiin, lakritsiin ja marmeladeihin tulee tehdä "parasta ennen" -merkintä.

Purukumi

Tuoreet marjat, hedelmät, kasvikset ja sienet, joita ei ole kuorittu, pilkottu eikä muulla vastaavalla tavalla käsitelty (ei koske ituja eikä muita vastaavia tuotteita)

Etikka

Suola ja suolavalmisteet

Sokeri

Jäätelön annospakkaukset

Lisäksi asetuksen 40 §:ssä on säädetty eräitä yleisiä helpotuksia pakkausmerkinnöistä, jotka koskevat osittain myös vähimmäissäilyvyysajan tai viimeisen käyttöajankohdan merkitsemistä (katso jäljempänä kohta 7.)

Myyntipaikassa pakattujen elintarvikkeiden pakkauksiin ei vaadita päiväysmerkintää, jos elintarvikkeen säilyvyys on 3 kk tai sen yli.

Koti- ja maatilataloudessa valmistettujen ja myyjäisissä tai vastaavissa tilaisuuksissa tilapäisesti myytävien elintarvikkeiden pakkauksiin ei tarvitse myöskään tehdä ”parasta ennen” tai ”viimeinen käyttöajankohta” –merkintää, mutta niihin on merkittävä valmistuspäivä.

Suklaamuniin ja muihin vastaaviin suklaasta valmistettuihin koristema-keisiin sekä yksittäin myytäviin suklaakonvehteihin ja suklaapaloihin voidaan jättää tekemättä vähimmäissäilyvyysaika (parasta ennen) ja elintarvike-erää koskeva merkintä, jos se on tehty valmisteen ryhmä-pakkaukseen.

Myös muualla erityislainsäädännössä on määräyksiä, joiden mukaan päiväysmerkintää ei joihinkin tuotteisiin tarvitse tehdä.

Jäätelön annospakkauksiin voidaan jättää merkitsemättä päiväysmerkintä, jos mainittu merkintä on tehty valmisteen ryhmäpakkaukseen.

Päiväysmerkintä voidaan jättää myös merkitsemättä myös mehu- ja juomajään annospakkauksiin, jos merkintä on tehty valmisteen ryhmä-pakkaukseen.

Elävien simpukoiden pakkauksessa vähimmäissäilyvyysaika voidaan korvata merkinnällä ”näiden eläinten on oltava myytäessä eläviä”.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 35 ja 40 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös jäätelöstä (4/1999) 1 § 1 mom. ja 4 §
- § Euroopan ja parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä, III liitteessä olevan VII jakson VII luvun 2-kohta

4.6.4. Muut päiväysmerkinnät

Erityislainsäädännössä on joitakin määräyksiä, joissa säädetään muun päiväysmerkinnän - valmistusajankohdan, pakkauspäivän tai viimeisen myyntipäivän - ilmoittaminen pakolliseksi tietyn elintarvikkeen pakkauksessa.

Teollisuudessa ja vähittäismyyntipaikassa valmistetussa jauhelihassa, jauhetussa maksassa, jauhelihasta valmistetussa raakalihavalmisteessa ja muussa raakalihavalmisteessa tulee olla merkittynä viimeinen käyttöajankohta. Lisäksi valmistuspäivä tulee olla merkittynä niissä valmisteissa, jotka ei ole tarkoitettu lopulliselle kuluttajalle.

Myytäessä raakalihavalmisteita pakkaamattomina tulee kuljetuspakkauksessa ilmoittaa valmisteiden valmistuspäivä tai tunnus, jonka perusteella se voidaan määrittää.

Kananmuniin tai kananmunapakkauksiin merkitään vähimmäissäilyvyysaika (parasta ennen), joka on enintään 28 päivää munintapäivästä tai munintajakson ensimmäisestä päivästä. Pakkaamattomista munista vastaava tieto annetaan esitteessä. Vähimmäissäilyvyysajan lisäksi voidaan kananmuniin tai kananmunapakkauksiin merkitä viimeinen myyntipäivä, joka on enintään 21 päivää munintapäivästä tai munintajakson ensimmäisestä päivästä. Munintajaksolla tarkoitetaan enintään yhden viikon mittaista ajanjaksoa, jonka kuluessa tuottajan on toimitettava munat munapakkaamoihin tai teollisuudelle.

Varhaisperunan ja muun ruokaperunan pakkauksessa tulee pakkausmerkintäasetuksessa säädetyin päiväysmerkinnän ("parasta ennen") lisäksi ilmoittaa pakkauspäivä.

Elävien simpukoiden pakkauksessa on ilmoitettava pakkauspäivämäärä, jossa on vähintään päivä ja kuukausi.

Kuluttajat haluaisivat yhä useammin tiedon myös siitä, minkä ikäinen elintarvike on. Tästä syystä eräät yritykset ovat ryhtyneet merkitsemään vähimmäissäilyvyysajan lisäksi pakkauksiinsa elintarvikkeen valmistus- tai pakkausajankohdan. Koska kyseinen menettely parantaa oleellisesti kuluttajainformaatiota, Elintarviketurvallisuusvirasto suosittelee tällaisten päiväysmerkintöjen vapaaehtoista merkitsemistä elintarvikepakkauksiin.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kananmunista ja muista linnunmunista (1331/1995) 4 § (muutos 1486/2001)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 14 § (muutos 193/2004)
- § Ruokaperuna-asetus (356/1984) 19 § (muutos 139/1992)
- § Neuvoston asetus (1907/90/ETY) 2, 7, 10, 12, 13 ja 15 artikla (muutos 2052/2003/EY), tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista
- § Komission asetus (2295/2003/EY), tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (1907/90/ETY) soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä
- § Euroopan ja parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä, III liitteessä olevan VII jakson VII luvun 2 b ja 3-kohdat

4.7. Toimijan nimi ja osoite

Ruotsi:	*tillverkare (valmistaja)
*förpackare (pakkaaja)
*försäljare (myyjä)
Englanti:	*producer (valmistaja)
produced by...,
made by,
(baked by...,
bottled by...etc)
*packer (pakkaaja)

packed by...
 *seller (myyjä)
 distributed by...
 *produced for,
 prepared for (valmistuttaja)

Pakkausmerkintäasetuksen 6 §:n mukaan pakkaukseen on merkittävä valmistajan, pakkaajan tai Euroopan unionissa toimivan myyjän (markkinoijan, valmistuttajan) nimi, toiminimi tai aputoiminimi ja osoite.

Jos pakkauksessa ilmoitettu toimija ei ole tuotteen valmistaja, on syytä täydentää nimeä tätä koskevalla maininnalla, jottei merkintä johtaisi ostajia harhaan (esimerkiksi "pakkaaja" tai "markkinoija").

Valmistuttajalla tarkoitetaan toimijaa, joka valmistajan ohella osallistuu elintarvikkeen valmistustoimintaan hankkimalla valmistusaineita tai määräämällä valmisteen koostumuksen tai muulla valmistukseen oleellisesti vaikuttavalla tavalla.

Maatalous- ja keräilytuotteille ei voida nimetä valmistajaa, joten niiden pakkauksiin merkitään joko pakkaajan tai EU:ssa olevan myyjän nimi.

Osoitteena voi olla katuosoite, postilokero tai muu osoite sillä tarkkuudella, että yritykselle tuleva posti löytää perille. Tiedon tarkoituksena on varmistaa, että tuotteesta vastuussa oleva elinkeinonharjoittaja voidaan tarvittaessa merkinnän perusteella tavoittaa. Tästä syystä sen tarkkuus voi olla eri tapauksissa erilainen siitä riippuen, onko toimiva yritys niin tunnettu, että sen sijainnin yksilöimiseksi riittää pelkästään postinumero ja paikkakunnan nimi, vai niin tuntematon, että se edellyttää tarkan katuosoitteen ilmoittamista. Osoitteen ei tarvitse olla sekä suomen- että ruotsinkielisenä.

Pelkkä www.osoite ei näin ollen ole riittävä.

Valmistajan osoitteen ei tarvitse olla tuotteen valmistajatehtaan osoite, vaan esimerkiksi pääkonttorin ja kuluttajaneuvonnan osoite on mahdollinen.

Valmistajalla tarkoitetaan toimijaa, joka on jalostanut tai koostanut elintarvikkeen tai muulla käsittelyllä saattanut elintarvikkeen lopulliseen muotoonsa. Valmistuksella tarkoitetaan elintarvikkeen yhdistämistä muihin ainesosiin, kypsentämistä, säilömistä tai muuta vastaavaa käsittelyä (elintarvikelaki 4 §). Valmistukseksi ei sen sijaan katsota elintarvikkeen pakkaamista, lajittelua, puhdistusta, perkaamista, yksinkertaista kuivaamista taikka muuta vähäistä käsittelyä.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädännössä on joitakin toimijan ilmoittamista koskevia määräyksiä. Näillä säädetään tietyn toimijan - tuottajan, valmistajan, valmistuttajan, pakkaajan tai maahantuojan - nimen ilmoittaminen pakolliseksi elintarvikkeen pakkauksessa. Tällaisista määräyksistä on esimerkkejä seuraavassa.

Luokittelemattomien kananmunien pakkauksessa tai pakkaamattomien kananmunien välittömässä läheisyydessä olevassa esitteessä on ilmoitettava tuottajan nimi ja osoite.

Huom! Paikallisessa torikaupassa myytäviin muniin on leimattava tuottajan tunnusnumeron ja tuotantotavan ilmaiseva koodi tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (1907/90/ETY) 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Maatilalla tilan omasta maidosta valmistetun kypsytämättömän juuston pakkauksessa on ilmoitettava valmistajan nimi ja osoite.

Säädökset

- § Elintarvikelaki (23/2006) 6 § 11-kohta
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kananmunista ja linnunmunista (1331/1995) 6 §, 1 mom.
- § Komission asetus (2200/96/EY), tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevista vaatimuksista, 5 ja 6 artiklat
- § Komission asetus (907/2004/EY), tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevien vaatimusten muuttamista tuotteen ulkoasun ja merkintöjen osalta, 2-3 artiklat
- § Komission asetus (48/2003/EY), erilajisten tuoreiden hedelmien ja vihannesten sekoituksia sisältäviä myyntipakkauksia koskevista säännöistä, 3 artikla
- § Neuvoston asetus (1039/2005), asetuksen EY N:o 1907/90 muuttamisesta muniin merkitsemisen osalta, 1 artikla

4.8. Terveys- tai tunnistusmerkinnät

Eläimistä saataviin elintarvikkeisiin on EY:n hygienialainsäädännön nojalla tehtävä joko terveys- tai tunnistusmerkintä. Siinä annetaan tieto elintarvikkeen valmistaneesta laitoksesta (laitoksen hyväksymisnumero) ja jäsenvaltiosta, jossa laitos sijaitsee. Terveysmerkintä tehdään eläimen ruuhon eräin poikkeuksin. **Muissa eläinperäisissä** tuotteissa käytetään tunnistusmerkkiä. Merkki voidaan tehdä tuotteeseen, kääreeseen tai pakkaukseen. Kun eläinperäiset elintarvikkeet ovat kuluttajapakkauksessa, tunnistusmerkinnän merkitseminen ainoastaan kuluttajapakkaukseen riittää. Tunnistusmerkinnän lisäksi pakkauksiin on aina merkittävä myös pakkausmerkintäasetuksen mukainen toimijan nimi ja osoite.

Terveys- tai tunnistusmerkin käyttöä, käytön rajoituksia, muotoa ja merkintapaa tarkastellaan tässä oppaassa pääpiirteittäin. Yksityiskohtaiset hygienialainsäädännön siirtymä- ja poikkeussäännökset on jätetty lähes kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

4.8.1. Terveysmerkinnät

Terveysmerkinnästä säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta-asetuksessa (EY) 854/2002. Terveysmerkinnällä tarkoitetaan merkkiä, jonka merkitseminen on osoituksena, että ruho on lihantarkastuksessa hyväksytty elintarvikkeeksi kelpaavaksi. Elintarvikealan toimijat voivat vuoden 2007 loppuun käyttää edelleen sellaisten pakkaus-, kääre- ja merkintämateriaalien, joihin on painettu valmiiksi terveys- tai tunnistusmerkinnät, varastoja, jotka on hankittu ennen 1.1.2006.

Terveysmerkinnän käyttö on rajattu vain eläimen ruhoon ja tämän merkinnän tekemistä valvoo virkaeläinlääkäri. Kun eläin teurastetaan, viranomaisen leimaa eläimen ruhoon, tai jos eläin leikataan puoliruhoon, neljännesruhoon tai puoliruhon kolmanneksen asetuksen (EY) 854/2004 mukaiset terveystemerkit. Terveystemkki tehdään kotieläiminä pidettyihin sorkka- ja kavioläimiin, tarhattuihin riistanisäkkäisiin lukuun ottamatta jäniseläimiä sekä luonnonvaraiseen suurriistaan.

Soikeassa terveystemkissä on laitoksen **sijaintimaan nimi, teurastamon hyväksymisnumero** ja jos laitos sijaitsee Euroopan yhteisössä **yhteisön lyhenne**. Sijaintimaan nimi voi olla kirjoitettuna kokonaan suuraakkosin tai ilmaistu kaksikirjaimisella lyhenteellä. Lisäksi terveystemkissä voi olla tarkastuksia tehneen eläinlääkäriin numero tai tunniste. Muualla kuin teurastamossa hätäteurastetut eläimet on merkittävä erillisellä leimalla.

4.8.2. Tunnistusmerkinnät

Tunnistusmerkinnästä säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden hygienia-asetuksessa (EY) (853/2004). Elintarvikealan toimijat voivat vuoden 2007 loppuun käyttää edelleen sellaisten pakkaus-, kääre- ja merkintämateriaalien, joihin on painettu valmiiksi terveyst- tai tunnistusmerkinnät, varastoja, jotka on hankittu ennen 1.1.2006.

Elintarvikealan toimija merkitsee hyväksytyistä laitoksista toimitettavat eläinperäiset elintarvikkeet asetuksen 853/2004/EY mukaisella tunnustusmerkinnällä, jollei niihin edellytetä tehtäväksi asetuksen 854/2004/EY edellyttämää terveystemkintää. Myös niihin yhdistelmätuotteisiin, jotka valmistetaan laitoksessa, joka valmistaa eläinperäisiä tuotteita, voidaan tehdä eläinperäisten tuotteiden tunnustusmerkintä. Yhdistelmäelintarvikkeilla tarkoitetaan elintarvikkeita, jotka sisältävät sekä kasviperäisiä tuotteita että jalostettuja eläinperäisiä tuotteita.

Soikeassa merkinnässä on oltava **laitoksen sijaintimaan nimi, laitoksen hyväksymisnumero** ja jos laitos sijaitsee Euroopan yhteisössä **yhteisön lyhenne**. Laitoksen sijaintimaa voi olla kirjoitettu kokonaan tai ilmaistu kaksikirjaimisella lyhenteellä.

Merkki voidaan tehdä tuotteeseen, kääreeseen tai pakkaukseen. Jos pakkaus sisältää paloitetua lihaa, merkin on oltava pakkaukseen kiinnitetyssä etiketissä tai pakkaukseen painetussa etiketissä niin, että se tuhoutuu pakkausta avattaessa. Tämä ei ole kuitenkaan tarpeen, jossa avaaminen tuhoaa pakkauksen. Jos kääre suojaa tuotetta yhtä hyvin kuin pakkaus, merkki voidaan kiinnittää kääreeseen.

Säädökset

- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (eläinperäisten elintarvikkeiden hygienia-asetus), I luvun 1 artiklan 2-kohta, II luvun 5 artikla, ja liitteessä II oleva 1 jakso, liitteessä III olevan I jakson VI luvun 9 kohta ja liitteessä III olevan VII jakson 1 luvun I-kohta ja VII luku
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 854/2004, ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä (eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) 854/2002, I luvun 2 artiklan 1 i) kohta ja liitteessä I olevan 1 jakson III luku

- § Komission asetus (EY) 2076/2005, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 täytäntöönpanoa koskevista siirtymäjärjestelyistä sekä asetusten (EY) N:o 853/2004 ja (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta, 2-6 artiklat, 10 artikla 3 kohta, 19-21 artiklat
- § Komission asetus (EY) 2074/2005, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 soveltamisalaan kuuluvia tuotteita sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 mukaisen virallisen valvonnan järjestämistä koskevien täytäntöönpano-toimenpiteiden vahvistamisesta, poikkeuksen tekemisestä Euroopan ja parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004 sekä asetusten (EY) N:o 853/2004 ja (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta, Liitteessä VII oleva 1-kohta, Liitteessä VIII oleva 1-kohta.

4.9. Alkuperämaa tai -alue

- Ruotsi: *ursprungsland (alkuperämaa)
*ursprungsregion (alkuperäalue)
- Englanti: *the country of origin (alkuperämaa)
*the area of origin (alkuperäalue)
*product of...

Alkuperämerkinnällä tarkoitetaan elintarvikkeen pakkaukseen tai muutoin tehtävää merkintää, joka ilmaisee mistä maasta tai alueelta elintarvike on peräisin. Alkuperämaa tai -alue on ilmoitettava, jos sen puuttuminen voi johtaa ostajaa harhaan elintarvikkeen alkuperän suhteen.

Alkuperämaaksi katsotaan maa, jossa elintarvike on valmistettu tai tuotettu. Valmistuksena ei pidetä elintarvikkeen pakkaamista, lajittelua, puhdistusta, yksinkertaista kuivaamista tai muuta vähäistä käsittelyä, koska ne eivät olennaisesti muuta elintarviketta. Jos maatalous- ja keräilytuotteeseen liittyy tällainen vähäinen käsittely toisessa maassa, sen alkuperämaana pidetään maata, jossa se on alun perin tuotettu. Vähäinen käsittely (esimerkiksi mausteiden kuivaaminen) ei muuta tuotteen alkuperämaata.

Samoin jos toisessa maassa valmistettuun elintarvikkeeseen liittyy vähäinen valmistuskäsittely toisessa maassa, sen valmistusmaana pidetään edelleen maata, jossa se on alun perin valmistettu. Siten esimerkiksi Suomessa paistetun ulkomaisen leivän tai Suomessa raastetun ulkomaisen juuston valmistusmaana pidetään maata, jossa se on alun perin valmistettu. Vähäinen valmistuskäsittely Suomessa ei siis näissä tapauksissa muuta elintarvikkeen valmistusmaata.

Harhaanjohtavuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon kokonaisuus: kaikki pakkauksessa olevat merkinnät, tavaramerkit, logot ja kuvat kuin myös tuotteen markkinointijankkohta.

Jos elintarvikkepakkauksessa olevasta toimijan nimestä, logosta tai muusta merkinnästä voi saada harhaanjohtavan käsityksen tuotteen alkuperästä, on oikea alkuperämaa tai -alue ilmoitettava niin selvästi, että sekaannuksen vaaraa ei synny. Harhaanjohtavuuden estämiseksi suositellaan alkuperämerkinnän sijoittamista näkyvään paikkaan, esimerkiksi pakkauksen etusivulle.

Jos teollisen valmisteen pakkauksessa ilmoitetaan esimerkiksi pakkaajan tai myyjän nimi ja osoite ja kyseinen yritys toimii toisessa maassa kuin missä tuote on valmistet-

tu, saattaa tällainen merkintä antaa ostajalle väärän käsityksen tuotteen alkuperämaasta.

Maataloustuotteesta saattaa kuluttaja vastaavasti pakkaajan tai myyjän nimen ja osoitteen perusteella erehtyä luulemaan, että tuote on myös tuotettu samassa maassa, jossa se on pakattu. Jos tuotetta ei voida tuottaa siinä maassa, jossa se on pakattu, ei erehtymisen vaaraa alkuperän suhteen kuitenkaan synny (esimerkiksi mustapippurin pakkauksessa ei tarvitse ilmoittaa alkuperämaata suomalaisen pakkaajan nimen ja osoitteen lisäksi).

Alkuperämerkinnäksi riittää **alkuperämaan nimi** tai **yleisesti tunnettu maan nimen lyhennys** taikka **alkuperäalue**.

Maan nimi voi olla pelkistetyssä erisnimimuodossa ilman nimeen säännönmukaisesti sisältyviä valtiomuoto- tai muita sellaisia selityksiä, jos se yksiselitteisesti ilmaisee elintarvikkeen valmistusmaan. Sen sijaan adjektiivimuodossa olevat sanonnat (esim. ”svensk produkt” tai ”swiss made”) eivät ole määräysten mukaisia, mutta mikäli ne ovat ymmärrettäviä, ne korvaavat alkuperämaan ilmoittamista koskevan velvoitteen.

Alkuperämaan nimen asemasta voidaan poikkeuksellisesti käyttää myös yleisesti tunnettuja lyhenteitä, esim. Yhdysvallat – USA.

Alkuperämaan asemasta voidaan ilmoittaa tätä pienempi alkuperäalue - maan osa tai osavaltio, jos se on katsottava yleisesti tunnetuksi (esimerkiksi Skotlanti, Sisilia, Havaiji ja Kalifornia). Sen sijaan valtiota suurempia alueita, kuten Eurooppa tai Euroopan Yhteisö, ei katsota alkuperäalueeksi, koska ne eivät anna riittävän täsmällistä tietoa tuotteen alkuperästä. Samassa pakkauksessa ei myöskään voi ilmoittaa useita alkuperämaita (esimerkiksi USA/Kanada), jollei merkinnästä käy selvästi ilmi, mikä niistä on elintarvikkeen alkuperämaa.

Esimerkki. Pakastemarjasekoituksen alkuperämerkinnät.

Pakastemarjasekoituksessa on valmistusmaan sijasta ilmoitettava sekoitukseen käytettyjen maahantuotujen marjojen alkuperämaa, jos kyseisiä marjoja tuotetaan myös Suomessa. Pakastemarjasekoituksen sokeroiminen ei poista tätä velvoitetta, sillä sokeroiminen ei muuta elintarvikkeen ominaisuuksia oleellisella tavalla. Jos marjasekoitus valmistetaan hilloksi, ei marjojen alkuperämaata tarvitse ilmoittaa.

Sokeroitu pakastemarjasekoitus

Ainekset: Puolukka (Suomi), mansikka (Puola), vadelma (Viro), sokeri.

tai vaihtoehtoisesti

Ainekset: suomalaista puolukkaa, puolalaista mansikkaa, virolaista vadelmaa, sokeria.

Esimerkki. Suomessa paistetun Ruotsissa leivotun leivän alkuperämerkintä

Alkuperämaa: Ruotsi

Esimerkki. Suomessa raastetun Ruotsissa valmistetun juuston alkuperämerkintä

Alkuperämaa: Ruotsi

Alkuperämerkintä on tehtävä suomen, ruotsin, norjan, tanskan taikka jollakin kansainvälisessä kaupassa yleisesti käytetyllä kielellä.

Hyväksyttäviä ilmoittamistapoja ovat muun muassa seuraavat:

Valmistusmaa/Tillverkningsland: Suomi/Finland
 Alkuperämaa/Ursprungsland: Espanja/Spanien
 Alkuperäalue/Ursprungsområde: Skotlanti
 Made in Hungary
 Produce of France
 Product of California

Seuraavia ilmoittamistapoja ei hyväksytä:

Alkuperämaa/Ursprungsland: RSA	(ei ole yleisesti tunnettu lyhenne)
Made in Europe	(epätäsmällinen alkuperäalue)
Made in EU	(epätäsmällinen alkuperäalue)

Hyväksyttäviä eivät ole myöskään postinumeroiden yhteydessä käytetyt maakoodit.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädännössä on joitakin elintarvikkeen alkuperän ilmoittamista koskevia määräyksiä, joilla alkuperän ilmoittaminen säädetään pakolliseksi. Tällaisia määräyksiä ovat muun muassa naudanlihan alkuperäsäännökset, joista yksityiskohtaiset ohjeet löytyvät Elintarviketurvallisuusviraston ohjeesta Naudanlihan merkitseminen ja jäljitettävyyks (naudanlihan merkitsemisohje).

Yleisten merkintämääräysten perusteella on selvyuden ja yhdenmukaisuuden vuoksi katsottu, että myös muista lihoista kuin naudanlihasta on aina ilmoitettava alkuperämaa pakkausmerkintäsäädösten edellyttämällä tavalla. Tämä koskee myös pakkaamatonta lihaa (tiedot esitteessä). Samoin on ilmoitettava marinoituun tai maustettuun tuotteeseen käytetyn lihan alkuperä.

Kalaa ja kalastus- ja vesiviljelytuotteita saa tarjota vähittäismyyntiin loppukuluttajalle ainoastaan, jos samalla ilmoitetaan lajin kaupp nimi, tuotantomenetelmä (pyynti merellä tai sisävesillä tai viljely) ja pyyntialue. Näitä vaatimuksia ei kuitenkaan sovelleta pieniin määriin kalastustuotteita, jotka joko kalastajat tai vesiviljelytuottajat toimittavat suoraan kuluttajalle.

EY:n markkinajärjestelyn piiriin kuuluvista pakatuista kasviksista tulee ilmoittaa niiden laatuvaatimusten edellyttämät tiedot alkuperästä, lajikkeesta ja luokasta. Pakkaamattomien tuotteiden tietojen tulee käydä ilmi esitteestä.

Hunajan pakkauksessa on ilmoitettava yksi tai useampi alkuperämaa, josta tuote on kerätty. Jos hunaja on peräisin useammasta kuin yhdestä jäsenvaltiosta tai kolmannelta maasta, voidaan merkintä korvata jollain seuraavista

merkinnöistä: ”EY:ssä tuotetun hunajan sekoitus”, ”EY:n ulkopuolella tuotetun hunajan sekoitus”, ”EY:ssä ja EY:n ulkopuolella tuotetun hunajan sekoitus”.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 5, 6 ja 39 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hunajasta (447/2003) 5 §
- § Neuvoston asetus kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä, (104/2000/EY) 4 artikla
- § Komission asetus (2065/2001/EY), neuvoston asetuksen 104/2000/EY soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden alalla kuluttajille annettavien tietojen osalta
- § Neuvoston asetus (2200/96/EY), hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä, 5 ja 6 artiklat
- § Komission asetus (48/2003/EY), erilajisten tuoreiden hedelmien ja vihannesten sekoituksia sisältäviä myyntipakkauksia koskevista säännöistä, 3 artikla
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1760/2000/EY), nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä, 13 artikla 2 a- ja 5 b-kohdat, 14 artikla
- § Maa- ja metsätalousministeriön asetus naudanlihan merkitsemisestä (1203/2001) 15, 16 ja 20 §

Elintarviketurvallisuusviraston ohje

- Naudanlihan merkitseminen ja jäljitettävyys (naudanlihan merkitsemisohje), 10.9.2003, 1937/32/03

4.10. Elintarvike-erän tunnus

Ruotsi: *livsmedelspartiets kod
Englanti: *the identity code of the lot

Elintarvike-erän tunnuksen tarkoituksena on yksilöidä samaan erään kuuluvat elintarvikkeet. Määräysten vastaiseksi todettu tai epäilty erä voidaan sen avulla tarvittaessa nopeasti tunnistaa ja jäljittää. Elinkeinonharjoittaja vastaa erän määrittämisestä sekä tunnuksen merkitsemisestä pakkaukseen.

Elintarvike-erällä tarkoitetaan joukkoa elintarvikkeen myyntiyksiköitä, jotka on tuotettu, valmistettu tai pakattu käytännöllisesti katsoen samoissa olosuhteissa. Siten esimerkiksi samana päivänä ja samasta raaka-aineesta tuotetut elintarvikkeet voivat muodostaa elintarvike-erän. Eri päivinä tuotetut elintarvikkeet tulisi merkitä eri tunnuksilla.

Elintarvike-erän tunnuksen tulee selvästi erottua muista pakkausmerkinnöistä. Tarvittaessa tunnuksen eteen on liitettävä kirjain "L", jollei tunnus muutoin erotu selvästi muista pakkausmerkinnöistä. Erityisesti silloin kun pakkauksessa on esimerkiksi useita numero- tai kirjainsarjoja, on tunnuksen yksilöinti "L" kirjaimella tarpeen (Lot = erä).

Hyväksyttäviä erätunnuksia ovat esimerkiksi seuraavat erämerkinnät:

L 125, LOT N3
Batch 1486-1

Erätunnus voidaan korvata elintarvikkeen säilyvyysaikaan (parasta ennen/viimeinen käyttöajankohta/viimeinen käyttöpäivä) liittyvällä merkinnällä edellyttäen, että ilmoitetaan ainakin päivä ja kuukausi nimenomaan tässä järjestyksessä mainittuna.

Lisäaineen ja aromin pakkauksiin tulee myös merkitä erätunnus.

Jäätelön sekä mehu- ja juomajään annospakkauksiin voidaan jättää merkitsemättä elintarvike-erän tunnus, jos mainittu merkintä on tehty tällaisen valmisteen ryhmäpakkaukseen.

Pakkaamattoman elintarvike-erän tunnus ja tarvittaessa kirjain "L" on merkittävä kuljetuspakkaukseen, -astiaan tai -laatikkoon taikka, jos tällaista ei ole, asiaankuuluviin kaupallisiin asiakirjoihin.

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2, 6, 37-38 §

§ Asetus elintarvikelisiäaineista (521/1991) 8 §

§ Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 6 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös jäätelöstä (4/1999) 4 §, 3 mom.

4.11. Säilytysohje

Ruotsi: *förvaringsanvisning

Englanti: *storage conditions

Pakkausmerkintäasetuksen 6 §:n mukaan elintarvikkeen pakkaukseen merkitään **säilytysohje tarvittaessa**. Merkintä vaaditaan silloin, kun tuotteen säilyminen ilmoitettuun ajankohtaan saakka edellyttää **huoneenlämpötilasta poikkeavaa lämpötilaa** tai **muutoin erityisiä säilytysolosuhteita** (esimerkiksi säilytystä kuivassa tai pimeässä paikassa) tai **on mahdollista, että ostaja ei tiedä, miten tuotetta pitää säilyttää**. Säilytysohjeen tarpeen arviointi on toimijan vastuulla.

Säilytysohje on kuitenkin aina ilmoitettava pakkausmerkintäasetuksen 36 §:n mukaisen mikrobiologisesti helposti pilaantuvien elintarvikkeiden pakkauksissa. Säilytysohjeen tarkoituksena on varmistaa avaamattoman pakkauksen säilyttäminen oikein viimeiseen käyttöpäivään asti

Säilytysohje voi koskea myös pelkästään tuotetta avaamisen jälkeen. Pakastetun elintarvikkeen säilytysohjeessa tulee olla suositus, kauanko elintarvike säilyy avaamattomana jääkaapin pakasteosassa tai pakastimessa (katso esimerkki pakastekalan säilytysohjeesta kohta 5.1).

Esimerkki. Jauhelihan säilytysohje.

Säilytettävä alle + 6 °C lämpötilassa.
Viimeinen käyttöpäivä 15.7.2006.

Vähittäismyymälässä valmistettua jauhelihaa saa myydä valmistuspäivänä ja sitä seuraavana päivänä, joten ”viimeinen käyttöpäivä” –merkintänä on käytettävä viimeistään jauhamista seuraavaa päivämäärää.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädännössä on määräyksiä, joilla säädetään **pakolliseksi** säilytysohjeen ilmoittaminen elintarvikkeen pakkauksessa muun muassa seuraavissa tapauksissa.

Pakasteisiin on merkittävä vähimmäissäilyvyysajan lisäksi aika, joka ostaja voi pakastetta säilyttää sekä säilytysohje, josta selviää säilytyslämpötila tai vaadittava kylmäkaluste esimerkiksi pakastin tai jääkaapin pakasteosa.

Lisäainesäädösten mukaan lisäaineen tai aromin pakkaukseen on merkittävä säilytysohje tarvittaessa.

Maatilatalouden tai kotitalouden yhteydessä tilan omasta maidosta valmistetun kypsytämättömän juuston pakkauksessa tarvitsee ilmoittaa säilytysohje.

Varhaisperunan ja muun ruokaperunan pakkauksessa tulee ilmoittaa säilytysohje. Ruokaperunan säilytysohjeessa voi olla esimerkiksi teksti: ”Säilytettävä valolta suojattuna ja enintään + 10 °C”.

Tietyissä elintarvikkeissa säilytysohje voidaan jättää merkitsemättä valmisteen annospakkauksiin, jos merkintä on tehty valmisteen ryhmäpakkaukseen.

Jäätelön sekä mehu- ja juomajään annospakkauksiin voidaan jättää merkitsemättä säilytysohje, jos mainittu merkintä on tehty jäätelön ryhmäpakkaukseen. Säilytysohjeesta tulee käydä ilmi, kuinka kauan valmiste säilyy pakastimen lämpötilassa (- 18 °C) ja jääkaapin pakasteosassa (- 6 °C). Tarvittaessa tulee ilmoittaa kuinka kauan valmistetta on pidettävä huoneenlämmössä ennen tarjoilua.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 3, 6, 36 §
- § Asetus elintarvikelisiäaineista (521/1992) 8 §
- § Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 7 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös jäätelöstä (4/1999) 4 §, 3 mom.
- § Juustoasetus (315/1977) 16 § (muutos 137/1992)
- § Ruokaperuna-asetus (356/1984) 19 § (muutos 139/1992)
- § Pakasteasetus (165/1994) 7 §

4.12. Käyttö- ja annostusohje

Ruotsi: *bruksanvisning
Englanti: *directions for use

Pakkausmerkintäasetuksen 6 §:n mukaan tulee elintarvikkeen pakkaukseen merkitä **käyttöohje tarvittaessa**.

Merkintä vaaditaan silloin, kun käyttöohjeen puuttuminen saattaa aiheuttaa **terveydellistä** tai **taloudellista vaaraa** tai jos on olemassa mahdollisuus, että **tuotetta käytetään muuten virheellisesti**. Valmistusta edellyttävien tuotteiden, esim. keittoainekset, pakkausmerkinnöissä on aina syytä olla käyttöohje (valmistusohje). Merkin­nän tekemisestä vastaa elinkeinonharjoittaja. Lisäksi jos tuote on uusi ja siten kuluttajalle entuudestaan tuntematon, esim. maustetahna, suositellaan tuotteen pakkaukseen merkintää, joka kertoo tuotteen käyttötarkoituksen.

Esimerkkejä eräiden elintarvikkeiden käyttöohjeista:

Keiton valmistusohje

Lisää keittoainekset puoleen litraan kylmää vettä samalla sekoittaen. Anna keiton kiehua viisi minuuttia miedolla lämmöllä. Tarjoile keitto lämpimänä tai kylmänä.

Mikropopcornien valmistus- ja käyttöohje.

Levitä pussi ja aseta se ”tämä puoli ylöspäin” -merkinnän mukaisesti. Kytke mikro täydelle teholle ja paahda mikron tehosta riippuen 2 - 4 minuuttia, kunnes popcornien paukahtelujen väli on 2-3 sekuntia. Ota pussi mikrosta ja ravistele. Avaa pussi vetämällä nuolilla merkityistä kohdista. Varoitus: Sisältö kuumaa.

Kuivattujen papujen käyttöohje

Käyttöohjeesta tulee käydä ilmi papujen tarvittava liuotusaika, huuhtelu ja keittoaika, ja se, ettei riittämättömästi käsiteltyjä papuja saa syödä. Ohje vaaditaan, koska riittämättömästi käsitellyistä pavuista voi aiheutua ruokamyrkytyksen kaltaisia oireita. Useat pavut sisältävät nimittäin luontaisesti haitallisia aineita (lektiinit), jotka hajoavat keitettäessä.

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädäntöön sisältyy säännöksiä, joissa määrätään käyttöohje pakolliseksi joidenkin elintarvikkeiden pakkauksessa ja siitä, minkälaisen käyttöohjeen elintarvike vaatii.

Lisäaineen tai aromin pakkaukseen on tarvittaessa merkittävä käyttöohje.

Etikkavalmisteen pakkauksessa on mainittava, montako osaa vettä etikkavalmisteeseen on lisättävä sen laimentamiseksi pöytäetikaksi, jonka väkevyys on vähintään 4 ja enintään 5 painoprosenttia etikkahappoa.

Mehun pakkauksessa on ilmoitettava laimennusohje ja sana ”tiiviste”, jos mehu on tarkoitettu käytettäväksi laimennettuna.

Luontaisissa kivennäisvesissä, jotka sisältävät fluoria enemmän kuin 1,5 mg/l, tulee olla merkintä ”Sisältää fluoria yli 5 mg/l. Ei sovellu imeväisten eikä alle 7-vuotiaiden lasten säännölliseen käyttöön”.

Lastenruokien pakkaukseen on merkittävä ikäsuositus. Kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä äidinmaidonkorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta on tarkempia määräyksiä alle yksivuotiaalle lapselle tarkoitettun äidinmaidonkorvikkeen ja vierotusvalmisteen käyttöohjeesta.

Korvasienten pakkauksessa tulee olla käsittelyohje, johon sisältyy varoitus sienten myrkyllisyydestä. Kauppa- ja teollisuusministeriön sienipäätöksessä säädetään yksityiskohtaisesti, minkälainen korvasienten käsittelyohjeen pitää olla.

Esimerkki. Korvasienten käsittelyohjeet:

Korvasienet ovat myrkyllisiä käsittelemättöminä. Ne käsitellään seuraavasti.

Keittäminen: Korvasienet on keitettävä kahteen kertaan runsaassa vedessä (1 osa sienä ja 3 osaa vettä) vähintään viisi minuuttia ja huuhdeltava hyvin molempien keittokertojen jälkeen runsaassa vedessä.

Kuivaaminen: Korvasieniä voidaan säilöä kuivaamalla ne rapeiksi. Kuivattuja korvasieniä on liotettava vähintään kaksi tuntia ennen käyttöä (10 g sienä ja 2 dl vettä).

Liotuksen jälkeen korvasienet keitetään kahteen kertaan kuten tuoreet korvasienet.

Muista: Korvasieniä kuivattaessa tai keitettäessä on tuuletettava hyvin. Korvasienten liotus- ja keittovettä ei saa käyttää ruoanvalmistuksessa.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6 §
- § Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 7 §
- § Asetus elintarvikelisiä aineista (521/1992) 8 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus tietyistä osittain tai kokonaan kuivatuista säilötyistä maidoista (458/2003) 5 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus mehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista (943/2004) 4 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003) 5 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lastenruoista (789/1997) 10 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös laihdutusvalmisteista (904/1997) 8 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kliinisistä ravintovalmisteista (406/2000) 9 §

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös äidinmaitokorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta (485/1997) 11-12 §
- § Ruokasieniasetus (871/1981) 11 § (muutos 873/1990)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kauppasienistä (644/1983, muutos 574/1992) 11 § (muutos 22/1995)
- § Komission asetus (608/2004/EY), sellaisten elintarvikkeiden ja elintarvikkeiden ainesosien, joihin on lisätty fytosteroleita, fytosteroliestereitä, fytostanoleita ja/tai fytostanoliestereitä, pakkausmerkinnöistä, 2 artikla
- § Komission päätös (2000/500/EY), rasvaväitteiden, joihin on lisätty fytosteroliestereitä, markkinoille saattamisen sallimisesta uuselintarvikkeina tai elintarvikkeiden uusina ainesosina Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 mukaisesti, 2 artikla
- § Komission direktiivi (2003/40/EY), luontaisten kivennäisvesien ainesosien luettelon, enimmäispitoisuuksien ja pakkausmerkintöjen vahvistamisesta sekä luontaisten kivennäisvesien ja lähdevesien otsonilla rikastetulla ilmalla tapahtuvaa käsitteilyä koskevista edellytyksistä, 4 artikla 1-2 kohdat, (pantu täytäntöön KTM:n asetuksella 1102/2003 1 §)

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

Ravintolisäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille

4.13. Varoitusmerkintä

Ruotsi: *varningspåskrift
Englanti: *warning

Pakkausmerkintäasetuksen 6 §:n mukaan elintarvikkeen pakkaukseen tehdään **varoitusmerkintä tarvittaessa**.

Merkintä vaaditaan silloin, kun sen puuttuminen saattaa aiheuttaa **terveydellistä** tai **taloudellista vaaraa** tai jos on olemassa mahdollisuus, että **kuluttaja käyttää tuotetta muuten virheellisesti**. Merkinnän tekeminen on elinkeinonharjoittajan vastuulla. Seuraavassa on esimerkkejä varoitusmerkinnöistä (katso myös kohta 4.12).

Hunaja-siitepölyseoksen pakkaukseen tulee tehdä merkintä esimerkiksi "Siitepöly saattaa aiheuttaa oireita siitepöly-yliherkille"

Glukomannaanivalmisteiden pakkauksiin on vaadittu seuraavia varoituksia valmisteista riippuen: "Valmiste voi takertua ruokatorveen ja turvotessaan tukkia sen. Tämän takia valmiste on nautittava runsaan nesteen kanssa. Ei lasten ulottuville" (puristeet) tai "Nautittava runsaan nestemäärän kera, ei lasten ulottuville" (kapselit, jauheet).

Merilevävalmisteisiin on vaadittu jodin liikasaannin estämiseksi seuraavia varoituksia: "Ei lapsille eikä raskauden aikana, ei henkilöille, joilla on tai on ollut kilpirauhassairaus". Omega-3 -sarjan rasvahappoja sisältävien kalaöljyvalmisteiden pakkauksissa tulisi erityislainsäädännössä edellytettyjen varoitusmerkintöjen lisäksi olla huomautus "Ei suositella henkilöille, joilla verenhiyytyminen on jostain syystä heikentynyt".

Koivuntuhkavalmisteissa, joista käyttö- ja annostusohjeen mukaan valmistettujen nautittavaksi tarkoitettujen koivuntuhka-liuosten pH ei ylitä

10,5, tulee olla varoitusmerkintä esimerkiksi ”Valmiste tulee nauttia runsaan nestemäärän kanssa. Ei lasten ulottuville”. Muut koivuntuhkavalmisteet, joiden vastaava pH ylittää 10,5, ovat terveydellisesti vaarallisia.

Mahdollisesta tuotteesta olevista allergeenijäämistä, esimerkiksi pähkinästä voidaan ilmoittaa ”Tuote saattaa sisältää pähkinää” tai ”tuote on valmistettu tilassa, jossa käsitellään pähkinää”(ks. kohta 4.2.1.3)

Erityissäännöksiä

Erityislainsäädännössä määrätään varoitusmerkintä **pakolliseksi** joihinkin elintarvikkeisiin.

Eräiden makeutusaineiden käytön edellyttämät lisämerkinnät on esitetty kohdassa 4.15 taulukossa 7.

Ravintolisän pakkauksessa tulee olla muiden muassa valmisteen suositeltava vuorokausiannos sekä maininta siitä, että ravintolisää ei tule käyttää monipuolisen ruokavalion korvikkeena. Ravintolisän pakkauksessa tulee olla varoitusmerkinnät siitä, että ilmoitettua suositeltua vuorokausiannosta ei saa ylittää ja että tuote on säilytettävä pienten lasten ulottumattomissa.

Hanhen- ja ankanmunien pakkauksessa tai esitteessä tulee olla varoitusmerkintä (esimerkiksi ”Munien käyttö ravinnoksi muutoin kuin kymmenen minuuttia keitettynä saattaa olla terveydelle vahingollista”).

Hunajan pakkauksessa on oltava maininta siitä, että hunajaa ei saa antaa alle yksivuotiaille lapsille.

Äidinmaidonkorvikkeessa ja vierotusvalmisteessa tulee olla valmistusohje ja varoitus virheellisen valmistustavan aiheuttamista terveydellisistä vaaroista; esimerkiksi jauhemaisen äidinmaidonkorvikkeen käyttöohjeessa tulee olla varoitus ”Kuumaa vesijohtovettä ei saa käyttää korvikkeen valmistukseen”.

Juoman, joka nautintavalmiina sisältää mistä tahansa lähteestä peräisin olevaa kofeiinia yli 150 mg/l (lukuun ottamatta kahvi- ja teepohjaisia sekä kahvi- ja teeuutteista valmistettuja juomia, joiden nimeen sisältyy sana ”kahvi” tai ”tee”), pakkauksessa tulee olla maininta ”Korkea kofeiinipitoisuus (... mg/100 ml). Elintarviketurvallisuusvirasto katsoo, että pakkauksessa on oltava lisäksi merkinnät ”Ei suositella lapsille, raskaana oleville tai kofeiiniherkille henkilöille” sekä suurin vuorokautinen käyttömäärä tarkasti ilmaistuna; ”Nautitaan kohtuullisesti” ja muut vastaavat merkinnät eivät ole riittäviä.

Elintarviketurvallisuusvirasto katsoo lisäksi, että myös makeisissa, purukumeissa, suklaapatukoissa ja muissa vastaavissa valmisteissa, jotka sisältävät kofeiinia, tulee olla seuraavat tiedot: sekä yhden yksikön (pastilli, pala, patukka) että koko myyntipakkauksen sisältämä kofeiinimäärä, merkintä ”Ei suositella lapsille, raskaana oleville tai kofeiiniherkille henkilöille” ja suurin vuorokautinen käyttömäärä tarkasti ilmaistuna.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6, 19, 21, 22 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003) 5 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hunajasta (447/2003) 5 § 2 mom.
- § Ruokasieniasetus (871/1981) 11 § (muutos 873/1990)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kauppasienistä (644/1983, muutos 574/1992) 11 § (muutos 22/1995)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kananmunista ja linnunmunista (1331/1995) 6 § 2 mom.,
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös laihdutusvalmisteista (904/1997) 8 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kliinisistä ravintovalmisteista (406/2000) 9 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös äidinmaitokorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta (485/1997) 11-12 §
- § Komission päätös (2003/867/EY), luvan antamisesta salatrimien saattamiseksi markkinoille elintarvikkeiden uusina ainesosina Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 258/97 mukaisesti, 1-2 §

4.14. Elintarvikkeen alkoholipitoisuus

Ruotsi: *alkoholhalten
Englanti: *alcohol content

Alkoholia sisältävän elintarvikkeen pakkauksessa tulee ilmoittaa alkoholipitoisuus, jos se on nestemäisessä elintarvikkeessa enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia ja kiinteässä elintarvikkeessa yli 1,8 painoprosenttia.

Alkoholipitoisuus lasketaan etanolipitoisuutena lopullisesta elintarvikkeesta (koko elintarvikkeesta) ja ilmoitetaan juomassa tilavuusprosentteina ja kiinteässä elintarvikkeessa painoprosentteina.

Esimerkki. Liköörikonvehdit.

Ainekset: Sokeri, vesi, kaakaomassa, kaakaovoi, maitorasva, likööri 5% (vesi, alkoholi (etanoli), sokeri, aromiaineet, väri E 163) emulgointiaine (soijalesitiini), aromit*
Alkoholipitoisuus 3 painoprosenttia

Yli 3 painoprosenttia sisältävien makeisten pakkauksiin on alkoholin haitallisten terveysvaikutusten vuoksi suositeltavaa tehdä merkintä niiden soveltumattomuudesta lapsille.

**) Värin ilmoittaminen ainesosaluettelossa on vapaaehtoista, koska kyseessä on carry over -lisäaine.*

Elintarvikkeen valmistuksessa käytetty alkoholijuoma voidaan ilmoittaa ainesosaluettelossa oman painonsa mukaisella paikalla alkoholin lajia osoittavalla nimellä (esimerkiksi likööri, konjakki, vodka, rommi ja brandy), jonka jälkeen ilmoitetaan suluisissa valmistuksessa käytetyt valmistus- ja lisäaineet paljousjärjestyksessä. Vaihtoeht-

toisesti voidaan elintarvikkeen valmistuksessa käytetty alkoholijuoma purkaa ainesosikseen ja ilmoittaa ne lopullisen elintarvikkeen ainesosaluettelossa kukin painonsa mukaisella paikalla (koostettu ainesosa).

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 6, 28-31 §

4.15. Makeutusaineen käytöstä ilmoittaminen

Makeutusaineista ilmoittamisesta säädetään pakkausmerkintäasetuksen 19 pykälässä. Taulukoissa 6 ja 7 on esitetty elintarvikkeeseen liitettävät lisämerkinnät makeutusainetta käytettäessä. Merkinnät on tehtävä elintarvikkeen nimeen tai sen yhteyteen.

Taulukko 6. Makeutusaineen käytöstä ilmoittaminen

Makeutusaineen käyttö	Merkintä
makeutusainetta sisältävään elintarvikkeeseen	"sisältää makeutusainetta/-aineita" tai "makeutettu...(makeutusaineen nimi)"
lisättyä sokeria ja makeutusainetta sisältävään elintarvikkeeseen	"sisältää sokeria ja makeutusainetta/-aineita" tai "makeutettu sokerilla ja...(makeutusaineen nimi)"

Taulukko 7. Makeutusaineiden varoitusmerkinnät

Makeutusaine	Merkintä
elintarvikkeeseen, johon on lisätty yli 10% polyolia	"liiallisella käytöllä voi olla laksatiivisia vaikutuksia"
aspartaamia sisältävään elintarvikkeeseen	"sisältää fenyylialaniinin lähteen"

* polyoleja ovat mm. erytritoli, ksylitoli, sorbitoli, maltitoli, mannitoli, isomaltitoli, laktitoli ja maltitolisiirappi

** aspartaamiasesulfaamisuoletta (E 962) sisältävissä tuotteissa tulee vastaavasti olla sama varoitusmerkintä

Luettelo elintarvikkeissa käytettävistä sallituista makeutusaineista löytyy kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksesta (117/2005).

Säädökset

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2005) 19 §

4.16. Pakkauskaasun käytöstä ilmoittaminen

Pakkauskaasut ovat muita kaasuja kuin ilma, joita lisätään pakkaukseen samanaikaisesti tai ennen tai jälkeen elintarvikkeen sulkemista pakkaukseen. Niillä toisin sanoen muutetaan pakkauksessa oleva kaasukoostumus normaalista ilmakehän koostumuksesta poikkeavaksi. Pakkauskaasut ovat lisäaineita. Sallittuja pakkauskaasuja ovat hiilidioksidi, argon, helium, typpi, typpimonoksidi ja happi (kauppa- ja teollisuusministeriön asetus 116/2005). Pakkauskaasuja nimitetään myös suojakaasuiksi.

Pakkauskaasuja ei katsota ainesosiksi, joten niiden käytöstä ei tarvitse ilmoittaa elintarvikkeen ainesosaluettelossa. Kaasut vapautuvat ilmaan avattaessa tai rikottaessa pakkaus eikä niitä ole jäljellä lopullisessa elintarvikkeessa.

Pakkaukseen tulee kuitenkin tehdä merkintä ”pakattu suojakaasuun”.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 2 ja 20 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä muista lisäaineista kuin makeutusaineista ja väreistä (116/2005) liitteet 1 a ja 1 b

4.17. Ravintoarvomerkinnät

Ravintoarvon ilmoittaminen on pakollista, jos elintarvikkeesta esitetään pakkauksessa, esitteessä tai muulla tavalla myynnin yhteydessä ravitsemuksellinen väite. Ravitsemuksellisella väitteellä tarkoitetaan elintarvikkeesta annettavaa tietoa, jolla ilmoitetaan, viitataan tai vihjataan elintarvikkeella olevan erityisiä ravitsemuksellisia ominaisuuksia. Mikäli kuitenkin tietyn ravintoaineen ilmoittaminen (esim. rasvapitoisuus leikkele- ja ruokamakkaroiden pakkauksessa) on säädetty pakolliseksi erityislainsäädännön nojalla, kyseessä ei ole ravitsemuksellinen väite, joten pakkauksessa ei tarvitse ilmoittaa ravintoarvoa.

Ravintoarvotiedot on annettava elintarvikkeen 100 grammaa tai 100 millilitraa kohti laskettuna. Tiedot voi antaa lisäksi annosta tai yksikköä kohti, jos pakkauksessa ilmoitetaan yksiköiden lukumäärä.

Ravintoarvon merkintätapoja on kaksi; lyhyt ja pitkä merkintä. Ravintoarvoa koskevat tiedot tulee esittää käyttäen joko lyhyttä tai pitkää merkintätapaa. Näitä merkintöjä voidaan täydentää muilla ravintoarvomerkinnöillä.

Ravintoarvon ilmoittamista koskevat säädökset eivät koske ravintolisiä.

Lyhyt merkintä

Ravintoarvomerkintöjen tulee sisältää ainakin seuraavat tiedot elintarvikkeen ravintoisällöstä alla mainitussa järjestyksessä

- energiasisältö; kilojouleina (kJ) ja kilokaloreina (kcal)
- proteiinien, hiilihydraattien ja rasvan määrät; grammoina (g)

Pitkä merkintä

Pitkässä ravintoarvomerkinnessä tulee ilmoittaa ainakin seuraavat tiedot alla mainitussa järjestyksessä

- energiasisältö; kilojouleina (kJ) ja kilokaloreina (kcal)
- proteiinien määrä; grammoina (g)
- hiilihydraattien ja sokerien määrät; grammoina (g)
- rasvan ja tyydyttyneiden rasvahappojen määrät; grammoina (g)
- ravintokuidun määrä; grammoina (g)
- natriumin määrä; grammoina (g)

Ravintoarvo tulee ilmoittaa pitkän merkinnän mukaan, kun esitetään ravitsemuksellinen väite, joka koskee

- sokereita (mono- ja disakkaridit, mm. laktoosi),
- tyydyttyneitä rasvahappoja,
- ravintokuitua tai
- natriumia.

Ravintokuidulla tarkoitetaan imeytymättömiä kasvien soluseinien hiilihydraatteja ja ligniiniä sekä muita resistenttejä poly- ja oligosakkarideja.

Vähäiseen energiasisältöön viittaavat ilmaisut

Ilmaisut "light", "kevyt" tai muu vähäiseen energiasisältöön viittaava ilmaisu katsotaan elintarvikkeen energiapitoisuuteen liittyväksi väitteeksi, jolloin elintarvikkeen ravintoarvotiedot on ilmoitettava. Ilmaisua saa käyttää, jos elintarvikkeen energian määrä painoyksikköä kohti laskettuna on enintään 70 prosenttia vastaavan tavanomaisen valmisteen energiapitoisuudesta.

Erityissäännöksiä

Elintarvikkeita koskevassa lainsäädännössä eräiden valmisteiden ravintoaineiden ilmoittamisesta on säädetty erikseen.

Juustojen pakkausmerkinnöistä on käytävä ilmi rasvapitoisuus painoprosentteina. Lisäksi juustot voidaan luokitella runsas-, täys-, keski- tai vähärasvaisiksi.

Eräiden makkaroiden (valmiiksi pakatut leikkele- ja ruokamakkarat) pakkaukseen on merkittävä keskimääräinen rasvapitoisuus painoprosentteina tai ravintoarvomerkitöjen yhteydessä g/100 g.

Teollisuuden valmistamassa jauhelihassa tulee ilmoittaa rasvapitoisuus käyttämällä sanontaa "rasvapitoisuus alle ...%" ja sidekudosproteiinin osuus kokonaisproteiinista käyttämällä sanontaa "sidekudosproteiinin osuus kokonaisproteiinista alle....%" (komission asetus 2076/2005, 10 artikla).

Ravintolisän pakkauksessa on ilmoitettava muiden muassa ravintolisälle ominaisten aineiden määrät valmisteen vuorokausiannoksessa yleisten merkintöjen lisäksi.

Elintarvikkeiden ravintoarvon ilmoittamista ja niitä koskevia merkintöjä käsitellään tarkemmin "Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät" –oppaassa sekä ravintolisiä ja niitä koskevia merkintöjä "Ravintolisäoppaassa".

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnöistä (1496/1993) 2, 6, 7, 8 ja 12 § (muutos 855/2003)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003) 2, 5-6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus tietyistä osittain tai kokonaan kuivatuista säilötyistä maidoista (458/2003) 5 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hedelmähilloista, hyytelöistä, marmeladeista ja tietyistä vastaavista valmisteista (474/2003) 6 § 3 kohta
- § Juustoasetus (315/1977), 16 § (muutos 137/1992)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös makkaran koostumuksesta ja pakkausmerkinnöistä (139/1996) 6 § (muutos 987/2002)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 14 § (muutos 193/2004)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus erityisruokavaliovalmisteista (662/2000) 6-7 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lastenruoista (789/1997) 11-12 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös laihdutusvalmisteista (904/1997) 8-9 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kliinisistä ravintovalmisteista (406/2000) 7-10 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös äidinmaitokorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta (485/1997) 10-15 §
- § Komission asetus (2076/2005), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 täytäntöönpanoa koskevista siirtymäjärjestelyistä sekä asetusten (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta, 10 artikla
- § Neuvoston asetus (2991/94/EY), levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista, 3 ja 5 artiklat
- § Komission asetus (577/97/EY), levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2991/94 sekä maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisessä käytettävien nimitysten suojelemisesta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1898/87 tietyistä yksityiskohtaisista säännöistä, 2-3 artiklat

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnät, Julkaisuja-sarja 12/2001
- Ravintolisäopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille
- Gluteenittomia elintarvikkeita koskeva lainsäädäntö ja valvonta, Valvonta-sarja 8/1997

5. MUUT MERKINNÄT

5.1. Pakastettujen ja jäädytettyjen elintarvikkeiden merkinnät

Pakastetun elintarvikkeen pakkaukseen on tehtävä pakastusta osoittava merkintä ”pakastettu” tai ”pakaste” sekä sen lisäksi selkeä merkintä, että tuotetta ei saa jäädyttää uudelleen sulatuksen jälkeen. Vähimmäissäilyvyysaikaa koskevan merkinnän lisäksi on merkittävä aika, jonka ostaja voi pakastetta säilyttää, ja säilytysohje, josta selviää säilytyslämpötila tai vaadittava kylmäkaluste.

Esimerkki. Pakastekalan säilytysohje.

Säilytys: - 18 °C tai kylmemmässä. Sulanutta tuotetta ei saa jäädyttää uudelleen.

*Tuote säilyy: Pakastelämpötilassa (- 18 °C), katso päiväysmerkintä
Jääkaapin pakastelämpötilassa (- 5 °C) 4 vrk
Jääkaapissa (+ 5 °C) 1 vrk
Huoneenlämmössä (+ 20 °C) 2 tuntia*

Koska jääkaappi ja huoneenlämpö eivät ole tarkoitettuja pakasteen säilyttämiseen, on niitä koskevien säilyvyysmerkintöjen tekeminen vapaaehtoista mutta suositeltavaa, sillä ne antavat kuluttajalle tietoa valmisteen lyhytaikaisesta säilymisestä.

Elintarvikkeen jäädyttäminen on sallittua leipomoissa, suurtalouksissa, kotitalouksissa ja maatilatalouksissa, jotka saavat jäädyttää itse tuottamiaan tai valmistamiaan elintarvikkeita sekä luonnonvaraisia keräilytuotteita. Kauppa ei saa itse jäädyttää elintarvikkeita myyntiä varten.

Jäädytetyn elintarvikkeen pakkaukseen on elintarvikkeen nimen yhteyteen merkittävä selvästi sana ”jäädytetty” sekä säilytysohje.

Pakastettuna tai jäädytettynä varastoituja elintarvikkeita voidaan myydä kuluttajalle tai suurtaloudelle osittain tai kokonaan sulaneena, jos pakkausmerkinnöissä tai esitteessä selvästi ilmoitetaan, että ne on varastoitu pakastettuna tai jäätyneenä ja ettei niitä saa jäädyttää uudelleen sulatuksen jälkeen. Tällaisiin tuotteisiin tehtäviä pakkausmerkintöjä on käsitelty kohdassa 4.6.1.

Pakasteasetus ei koske jäätelöä, mehujäätä tai muuta elintarvikejäätä, joista on säädetty kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä jäätelöstä (4/1999).

Säädökset

§ Pakasteasetus (165/1994) 2, 7, 11-13 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös jäätelöstä (4/1999)

5.2. Muuntogeeniset elintarvikkeiden merkinnät

Muuntogeenisten elintarvikkeiden erityisistä merkintävaatimuksista säädetään muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (1829/2003/EY) 12 ja 13 artikloissa.

Muuntogeenisiä organismeja tai elintarvikkeita ei saa saattaa markkinoille, ellei niille ole myönnetty komission lupaa.

Määritelmiä

"Muuntogeenisellä elintarvikkeella" tarkoitetaan elintarviketta, joka sisältää muuntogeenisiä organismeja, koostuu niistä tai on valmistettu niistä.

"Muuntogeenisellä organismilla" eli "GMO:lla" tarkoitetaan geneettisesti muunnettua organismia, esimerkiksi kasvia tai bakteeria, jonka perimää on muunnettu geeniteknikan menetelmin.

"Muuntogeenisistä organismeista valmistetu(i)lla" jotakin, joka on kokonaan tai osittain muuntogeenisistä organismeista saatu mutta joka ei sisällä muuntogeenisiä organismeja eikä koostu niistä.

5.2.1. Soveltamisalue

Asetuksen (1829/2003/EY) merkintäsäädöksiä sovelletaan muiden muassa elintarvikkeena käytettäviin muuntogeenisiin organismeihin; elintarvikkeisiin, jotka sisältävät muuntogeenisiä organismeja tai koostuvat niistä; sekä elintarvikkeisiin, jotka on valmistettu muuntogeenisistä organismeista valmistetuista ainesosista tai sisältävät tällaisia ainesosia (jäljempänä muuntogeeniset elintarvikkeet) ja jotka on määrä toimittaa sellaisenaan lopulliselle kuluttajalle tai suurtaloudelle.

Elintarvikkeissa sallitut lisäaineet sekä aromit ja niiden valmistusaineet, jotka sisältävät muuntogeenisiä organismeja, koostuvat niistä tai jotka ovat valmistettu niistä, kuuluvat tämän asetuksen soveltamisalaan.

Asetuksen mukaan muuntogeenisten ainesosien käytöstä on ilmoitettava muuntogeenisen elintarvikkeen merkinnöissä riippumatta siitä, voidaanko lopputuotteessa analysoida geenitekniikalla muunnettua proteiinia tai dna:ta. Esimerkiksi muuntogeenisestä rapsista valmistettu öljy tulee merkitä muuntogeenistä ainesta sisältäväksi, vaikka sen kemiallinen koostumus ei eroa tavanomaisesta eikä siinä ole analysoitavissa olevia merkkejä muuntamisesta.

Muuntogeenisen ainesosan vähäinen esiintyminen tavanomaisissa elintarvikkeissa kuitenkin sallitaan ilman merkintävelvoitetta muuntogeenisen ainesosan käytöstä, mikäli sekoittuminen on ollut tahatonta ja teknisesti mahdotonta välttää. Yhteisön alueella markkinoitavaksi hyväksyttyä muuntogeenistä ainesosaa saa olla tahattomasti sekoittuneena kuhunkin ainesosaan enintään pitoisuuteen 0,9 % asti ilman, että siihen vaaditaan merkintää.

Voidakseen vahvistaa, että ainesten esiintyminen on satunnaista tai teknisesti mahdotonta välttää, toimijoiden on pystyttävä osoittamaan toimivaltaiselle viranomaiselle

toteuttaneensa tarvittavat toimenpiteet muuntogeenisten elintarvikkeiden esiintymisen välttämiseksi.

Jotta käytäntö olisi jäsenmaissa yhdenmukaista, yksityiskohtaisista tulkinnoista haetaan ratkaisuja komission pysyvän komitea gmo-jaostossa. Alla olevaan taulukkoon on koottu esimerkkejä siitä, mitä elintarvikkeita asetuksen mukainen merkintävelvoite koskee.

Esimerkkejä muuntogeenisistä elintarvikkeista, joita asetuksen (1829/2003) mukainen merkintävelvoite koskee

Tuote	Esimerkki
Gm-kasvi	Sikuri
Gm-siemenet	Maissinjyvä
Gm-elintarvike	Maissi, soijapavun itu, tomaatti
Gm-organismista valmistettu tuote	Maissijauho, jossa on muutunutta dna:ta ja proteiinia
Gm-organismista valmistettu tuote	Maissiöljy, soijaöljy, rapsiöljy, jossa ei ole muuttunutta dna:ta tai proteiinia
Gm-organismista valmistettu tuote	Maissitärkkelyksestä valmistettu glukoosisii-rappi, jossa ei ole muuttunutta dna:ta tai proteiinia
GM-organismista tuotetut lisäaineet	Gm-soijasta valmistettu puhdistettu lesitiini, jossa ei ole muuttunutta dna:ta tai proteiinia (esim. suklaassa)

Asetuksen (1829/2003) mukainen merkintävelvoite ei koske seuraavia elintarvikkeita, koska ne eivät kuulu asetuksen soveltamisalan piiriin.

- Muuntogeenisen mikro-organismien avulla valmistetut fermentaatiotuotteet (kuten lisäaineet, aromit ja vitamiinit), joissa ei ole enää jäljellä muuntogeenistä mikrobia.
- Elintarvikkeet, jotka saadaan muuntogeenisillä rehuilla ruokituista tai muuntogeenisillä lääketuotteilla lääkityistä eläimistä.
- Valmistuksen apuaineet, joita käytetään ainoastaan elintarvikkeiden valmistusprosessissa, eivät kuulu elintarvikkeen määritelmään, eivätkä siksi kuulu asetuksen soveltamisalaan.
- Elintarvikkeet, jotka on valmistettu muuntogeenisen valmistuksen apuaineiden avulla (esimerkiksi gmo-peräisten entsyymien käyttö apuaineena). Määrittävänä kriteerinä on se, onko elintarvikkeessa muuntogeenistä lähtöainetta.

Esimerkkejä muuntogeenisistä elintarvikkeista, joita eivät koske asetuksen (1829/2003) mukainen merkintävelvoite

Tuote	Esimerkki
Gm-entsyymien avulla valmistettu elintarvike	Mehu, joka on kirkastettu pektinaasilla
Gm-rehulla syötetystä eläimestä saatu elintarvike / muuntogeenisellä lääketuotteilla saatu elintarvike	Munat, liha maito
Gm-organismilla tuotettu fermentaatiotuote, jossa ei ole enää jäljellä muuntogeenistä mikrobia	Vitamiini B2

5.2.2. Muuntogeenisen ainesosan käytöstä ilmoittaminen

Asetuksen soveltamisalan kuuluviin muuntogeenisiin ainesosiin sovelletaan seuraavia merkitsemistä koskevia erityisvaatimuksia:

- Jos elintarvike koostuu useammasta kuin yhdestä ainesosasta, ainesosaluetteloon on välittömästi kyseisen ainesosan jälkeen merkittävä sulkeisiin maininta ”muuntogeeninen” tai ”valmistettu muuntogeenisestä [ainesosan nimi]”.
- Jos ainesosa ilmoitetaan ryhmänimeä käyttäen (esimerkiksi ”mausteet”), ainesosaluetteloon on merkittävä sanat ”sisältää muuntogeenistä [organismin nimi] tai ”sisältää [ainesosan nimi], joka on valmistettu muuntogeenisestä [organismin nimi]”.
- Jos ainesosaluetteloa ei ole, kyseiset muuntogeenisyysmaininnat on ilmoitettava selvästi merkinnöissä.

Edellä mainitut merkinnät voidaan merkitä myös ainesosaluettelon alaviitteeseen. Tällöin on käytettävä kirjasinkokoa, joka on vähintään yhtä suuri kuin ainesosaluettelossa käytetty kirjasinkoko.

Jos elintarviketta myydään esipakkaamattomana tai esipakattuna pieniin pakkauksiin, joiden laajin pinta-ala on alle 10 cm², edellä mainitut tiedot on esitettävä pysyvästi ja näkyvästi elintarvikkeen esillepanossa tai välittömästi sen vieressä tai pakkauksessa. Tällöin on käytettävä kirjasinkokoa, joka on riittävän suuri vaivattomaan havaitsemiseen ja lukemiseen.

”Esipakatulla elintarvikkeella” mitä tahansa yksittäistä esille asetettua tavaraa sellaisenaan, joka koostuu elintarvikkeesta ja pakkauksesta, johon se on laitettu ennen myytäväksi asettamista, riippumatta siitä, sulkeeko pakkaus elintarvikkeen kokonaan tai vain osittain, edellyttäen että sisältöä ei voida muuttaa avaamalla tai muuttamalla pakkausta.

Muuntogeenisten elintarvikkeiden merkinnöille on joissakin tapauksissa lisävaatimuksia

Muuntogeenisten elintarvikkeiden, **joilla ei ole tavanomaista vastinetta**, merkinnöissä on edellä vaadittujen merkintöjen lisäksi oltava maininta yhteisön markkinoille saattamista koskevassa **luvassa eritellyistä ominaisuuksista ja ominaispiirteistä**, jotka tekevät elintarvikkeesta erilaisen kuin vastaava tavanomainen elintarvike koostumuksen, ravintoarvon tai ravitsemuksellisten vaikutusten, käytötarkoituksen osalta

tai sellaisten ominaisuuksien osalta, joilla voi olla terveydellisiä vaikutuksia tiettyihin väestöryhmiin, taikka tapauksissa, joissa elintarvike voi aiheuttaa eettisiä tai uskonnollisia varauksia. Asianmukaiset tiedot kyseisten elintarvikkeiden laadusta ja ominaisuuksista (luvassa eritellyistä ominaisuuksista ja ominaispiirteistä) on annettava luvassa määritellyllä tavalla (asetus 1829/2003, artikla 13 kohta 2).

”Tavanomaisella vastineella” tarkoitetaan vastaavanlaista elintarviketta tai rehua, joka on valmistettu ilman geeniteknistä muuntelua ja jonka turvallinen käyttö on vakiintunutta.

Säädökset

- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1829/2003/EY), muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista,
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1830/2003/EY), muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemistä ja muuntogeenisistä organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä sekä direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta

Muut ohjeet

- **Kansallinen muuntogeenisten elintarvikkeiden valvontaohjelma 11.5.2004**

5.3. Ionisoivalla säteilyllä käsittelystä ilmoittaminen

Ainoastaan seuraavien elintarvikkeiden säteilyttäminen on sallittua: kuivatut mausteyrtit, mausteet ja maustekasvit. Jos säteilytetty elintarvike myydään sellaisenaan ja pakattuna, pakkauksessa on oltava merkintä ”säteilytetty” tai ”käsitelty ionisoivalla säteilyllä”. Pakkaamatonta elintarviketta myytäessä vastaava merkinnän on oltava esitteessä tai myyntiastiassa. Jos säteilytettyä elintarviketta käytetään ainesosana jossakin toisessa elintarvikkeessa, on pakkauksen ainesosaluettelossa säteilytetyn ainesosan nimen yhteydessä oltava merkintä ”säteilytetty” tai ”käsitelty ionisoivalla säteilyllä”. Merkintä vaaditaan myös sellaisesta säteilytetystä ainesosasta, jonka osuus on vähemmän kuin 2 % lopullisesta elintarvikkeesta.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeen käsittelystä ionisoivalla säteilyllä (852/2000) 7, 10 §

6. PAKKAUSMERKINTÖJÄ KOSKEVAT HELPOTUKSET

Pakkausmerkintäasetukseen perustuvat merkintämääräykset edellyttävät lukuisten merkintöjen tekemistä elintarvikepakkaukseen. Kun kuluttajan suojaaminen ei kuitenkaan aina niitä kaikkia vaadi, on merkinnöistä säädetty eräitä yleisiä helpotuksia (pakkausmerkintäasetus 32, 33, 35, 37 ja 40 §).

Pakkausmerkintöjen tekemisestä ovat voimassa seuraavat helpotukset:

Pakkauksessa, jonka suurimman pinnan pinta-ala on vähemmän kuin 10 cm² tarvitsee ilmoittaa vain elintarvikkeen nimi, sisällön määrä, yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat, sekä vähimmäissäilyvyysaika ("parasta ennen") tai viimeinen käyttöajankohta ja säilytysohje sekä elintarvikkeen alkoholipitoisuus tietyissä tapauksissa (6 §:n 12 kohta). Päiväysmerkintää ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos kyseessä on sellainen elintarvike, jonka osalta on säädetty poikkeus päiväysmerkintää koskevista säännöksistä (35 §). Tällaisia pinta-alaltaan pieniä pakkauksia voivat olla esimerkiksi marmeladin, margariinin ja voin annospakkaukset sekä makeispakkaukset. Pakkauksen suurimaksi pinta-alaksi katsotaan pyöreässä pakkauksessa sen yhdellä kertaa näkyvässä oleva osa.

Uudelleen käytettäviin pysyvästi merkittyihin etiketittömiin lasipulloihin on tehtävä samat merkinnät kuin edellisessä kappaleessa on mainittu.

Suurtalouksissa tarjoilun yhteydessä luovutettavaan marmeladi-, margariini-, voi- yms. pakkauksiin ei poikkeuksellisesti vaadita mitään merkintöjä. (katso kohta 3.3).

Pakkauksen sisällön määrää ei tarvitse ilmoittaa, jos se on vähemmän kuin 5 g tai 5 ml. Tällaisia hyvin kevyitä pakkauksia voi olla esimerkiksi yksittäin myytävissä makeisissa. Tämä määräys ei kuitenkaan koske luonnonmausteita eikä yrttejä.

Myyntipaikassa pakatuista elintarvikkeista tarvitsee ilmoittaa vain elintarvikkeen nimi, sisällön määrä, alkuperämaa tai -alue, jos sen puuttuminen voi johtaa kuluttajia harhaan, yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat, sekä elintarvikkeen alkoholipitoisuus tietyissä tapauksissa sekä näiden lisäksi vähimmäissäilyvyysaika tai viimeinen käyttöajankohta ja säilytysohje, jos elintarvikkeen säilyvyys on alle kolme kuukautta. Päiväysmerkintää ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos kyseessä on sellainen elintarvike, jonka osalta on säädetty poikkeus päiväysmerkintää koskevista säännöksistä (35 §). Myös sisällön määrän ilmoittamisesta annettu poikkeus (33 §) sekä edellä mainittua kevyttä pakkausta koskeva helpotus voivat aiheuttaa sen, ettei sisällön määrää tarvitse merkitä myymälässä pakattuun elintarvikkeeseen.

Kokonaan tai osaksi läpinäkyvään pakkaukseen pakatuista tuoreista marjoista, hedelmistä, kasviksista ja sienistä tarvitsee ilmoittaa vain sisällön määrä ja lisäksi alkuperämaa tai -alue, jos sen ilmoittamatta jättäminen johtaa ostajaa harhaan. Sisällön määrää ei tarvitse merkitä pakkaukseen, jos elintarvike punnitaan ostohetkellä. Samoin helpotuksena voidaan painoltaan vähäinen pakkaus sisällyttää sisällön määrään. Nämä helpotukset eivät koske:

- EU-asetuksissa mainittuja kasviksia, joista on pakollista aina ilmoittaa alkuperämaa, laatuluokka sekä pakkaajan nimi ja osoite. Lisäksi joudutaan pakollisena ilmoittamaan muitakin tietoja pakatuista ja pakkaamattomista kasviksista, muun

muussa lajike joistakin kasviksista. Määräykset koskevat valtaosaa myynnissä olevista kasviksista. Tiedot tulee olla pakkauksessa tai esitteessä (irtomyynti);

- ruokaperunaa ja ruokasientä, koska niistä on annettu erityisasetukset.

Ammattikoulussa tai muussa vastaavassa oppilaitoksessa oppilastyönä valmistettujen ja siellä myytävien elintarvikkeiden pakkauksiin on merkittävä elintarvikkeen nimi, sisällön määrä, alkuperämaa tai – alue, jos sen puuttuminen voi johtaa kuluttajaa harhaan, yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat, sekä elintarvikkeen alkoholipitoisuus tietyissä tapauksissa; jos elintarvikkeen säilyvyys on alle 3 kuukautta, siihen on merkittävä lisäksi vähimmäissäilyvyysaika tai viimeinen käyttöajankohta ja säilytysohje. Päiväysmerkintää ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos kyseessä on sellainen elintarvike, jonka osalta on säädetty poikkeus päiväysmerkintää koskevista säännöksistä (35 §).

Koti- tai maatilataloudessa valmistettujen ja myyjäisissä tai vastaavissa tilaisuuksissa tilapäisesti myytävien elintarvikkeiden pakkauksiin voidaan jättää tekemättä muut merkinnät kuin elintarvikkeen nimi, yliherkkyyttä aiheuttavat ainesosat ja valmistuspäivä.

Kypsentämättömän kinkun pakkaukseen voidaan jättää tekemättä sisällön määrää koskeva merkintä, edellyttäen, että kinkku punnitaan myyntipaikassa ja sisällön määrä ilmoitetaan kuluttajalle.

Ulkopakkaukseen ei tarvitse tehdä merkintöjä siltä osin kuin merkinnät ovat selvästi nähtävissä pakkausta avaamatta. Siten esimerkiksi läpinäkyvästä ryhmäpakkauksesta voidaan jättää merkinnät pois, jos merkinnät ovat luettavissa ryhmäpakkauksen sisällä olevista pakkauksista.

Jos elintarvikkeen ainesosana on käytetty ruokasuolavalmistetta, voidaan elintarvikkeen pakkaukseen jättää merkitsemättä ruokasuolavalmisteessa olevien ruokasuolaa korvaavien lisäaineiden ryhmänimet.

Suklaamuniin ja muihin vastaaviin suklaasta valmistettuihin koristemakeisiin sekä yksittäin myytäviin suklaakonvehteihin ja suklaapaloihin voidaan jättää tekemättä vähimmäissäilyvyysaika ja elintarvike-erää osoittava merkintä, jos mainittu merkintä on tehty valmisteen ryhmäpakkaukseen.

Erityissäännöksiä

Yleisten helpotussäännösten soveltamisessa on kuitenkin huomattava, että ne eivät syrjäytä sellaisia määräyksiä, joita elintarvikkeista annettu erityislainsäädäntö sisältää ja jotka niihin nähden ovat erityismääräyksiä. Erityislainsäädännön edellyttämät merkinnät on tehtävä kaikissa tapauksissa, ellei poikkeuksista ole erikseen säädetty erityislainsäädännössä.

Esim. mehun pakkauksessa tulee olla mehua koskevien säädösten mukaisesti merkittynä täysmehupitoisuus ja laimennusohje sekä tarvittaessa sana ”tiiviste”, vaikka se olisi valmistettu kotitaloudessa ja myydään myyjäisissä.

Myymälässä pakattaviin pakastettuihin elintarvikkeisiin on pakkausmerkintäasetuksen 40 §:n 3 kohdassa vaadittujen merkintöjen lisäksi merkittävä aika, jonka kuluttaja voi pakastetta säilyttää, sekä säilytysohje. Lisäksi pakkaukseen on tehtävä pakastusta osoittava merkintä ”pakas-

tettu” tai ”pakaste” sekä merkintä ”ei saa jäädyttää uudelleen sulatuksen jälkeen”.

Säädökset

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 32, 33, 35, 37 ja 40 §
- § Pakasteasetus (165/1994) 7 §
- § Neuvoston asetus (2200/96/EY) hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus mehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista (943/2004) 4 §

7. VAPAAEHTOISET MERKINNÄT JA MARKKINOINTI

Merkintämääräykset koskevat elintarvikkeesta vapaaehtoisesti pakkauksessa, esitteessä tai muulla tavalla myynnin yhteydessä annettavia tietoja. Tällaiset tiedot, myöskään vieraskieliset, eivät saa olla virheellisiä tai muuten harhaanjohtavia.

Esimerkkejä harhaanjohtavista merkinnöistä

Marjojen laatuluokan ilmoittaminen

Tuoreita marjoja saa nimittää ekstra tai I taikka II -luokan marjoiksi, jos ne täyttävät tällaisia luokkia varten yleisesti hyväksytyt luokitteluvaatimukset ja lajitteluohjeet (esim. mansikka, jolle on EU- laatuvaatimukset). Jollei marjoilla (esim. lakka tai mustikka) ole yleisesti hyväksytyjä laatuvaatimuksia ja lajitteluohjeita, niiden nimittäminen I-luokan marjoiksi tai johonkin muuhun laatuluokkaan kuuluvaksi on harhaanjohtavaa.

Appelsiinimehun merkintä ”100 % PURE”

Merkinnän voi tulkita tarkoittavan joko a) 100 %:sta mehua taikka b) 100 %:sesti puhdasta mehua. Kumpikin tulkinta on harhaanjohtava. a) Mehun täysmehupitoisuus on aina alle 100 %. Merkintä antaa harhaanjohtavan käsityksen siitä, että tuote olisi laimentamaton täysmehu. Vaikka elintarvikkeen nimestä ilmenee, että kyseessä on appelsiinimehu eikä appelsiinitäysmehu, niin kaikki kuluttajat eivät tiedä, että vain täysmehu on 100 prosenttista laimentamatonta mehua. b) Ilmaisua ”puhdas” käsitellään jäljempänä.

Lykopeenilähde –väitteen ilmoittaminen ketsupin pakkausmerkinnöissä

Lykopeenilähde- merkintää voidaan pitää pakkausmerkintäasetuksen 4 §:ssä mainittuna harhaanjohtavana tietona, sillä kuluttajalla ei ole perustietämystä väittämän merkityksestä. Lykopeenin saannille ei ole myöskään määriteltä suositusarvoa eikä sen merkitystä ruokavaliossamme ole vielä yleisesti hyväksyttyä tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa näyttöä. Näin ollen kuluttajalla ei ole mahdollisuutta arvioida ketsup-

*piannoksesta saamansa lykopenimäärän merkitystä sellaisenaan tai suhteessa muuhun ruokavalionsa sisältämään lykopeeniin tai vastaa-
van vaikutuksen omaavaan yhdisteeseen.*

Mainontaa koskee elintarvikelain 9 §, jonka mukaan markkinoinnissa tulee antaa elintarvikkeista riittävät ja totuudenmukaiset tiedot. Harhaanjohtavien tietojen antaminen on kiellettyä. Samoin on kiellettyä esittää elintarvikkeella olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia. Esimerkkeinä tällaisista ovat väitteet ”tämä tuote ehkäisee sydän- ja verisuonitauteja” ja ”estää osteoporoosin kehittymistä”. Tarkempia ohjeita löytyy Elintarviketurvallisuusviraston Terveysväitteiden valvontaoppaasta (3/2002).

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 9 §

§ Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä (1084/2004) 4 §

Muut ohjeet

- Terveysväitteiden valvontaopas, Valvonta-sarja 3/2002, Elintarvikevirasto
- Kolesteroliväitteiden valvontaopas, Valvonta-sarja 8/2000, Elintarvikevirasto

Positiivisia ilmaisuja ja väitteitä

Positiivisilla ilmaisuilla ja väitteillä tarkoitetaan tässä kaikkia ilmaisuja, joilla halutaan korostaa elintarvikkeen sisältävän runsaasti jotakin ainesosaa tai ainetta tai joilla kerrotaan olevan myönteisiä vaikutuksia.

Positiiviset ilmaisut ja väitteet ovat yleensä hyväksyttäviä edellyttäen, että ne ovat totuudenmukaisia eivätkä ole harhaanjohtavia. Tällaisia väitteitä ovat esimerkiksi lese-pitoinen ja hedelmäinen. Ravitsemusväitteiden, kuten runsaskuituinen ja vitamiinipitoinen, esittäminen edellyttää elintarvikkeen ravintosisällön ilmoittamista sitä koskevien määräysten mukaisesti. Ainesosan korostaminen puolestaan edellyttää ainesosan määrän ilmoittamista pakkausmerkinnöissä.

Seuraavat esimerkit positiivisista väitteistä ovat luonteeltaan harhaanjohtavia.

Esimerkki. Puhtauteen viittaaminen.

Elintarvikelaki edellyttää, että elintarvikkeet ovat puhtaita; toisin sanoen ne eivät saa sisältää elimistölle haitallisia aineita enempää kuin on sallittu eivätkä ne saa muutenkaan olla ihmisravinnoksi sopimattomia. Tässä mielessä kaikki kelvolliset elintarvikkeet ovat puhtaita. Ilmauksella ”puhdas” halutaan toisinaan korostaa, ettei elintarvikkeeseen ole käytetty esimerkiksi lisäaineita ja luoda siten mielikuva puhtaammasta ja terveellisemmästä tuotteesta muihin vastaaviin verrattuna. Näin ollen ”puhdas” ilmaisuna on monitulkintaisena epäselvä ja harhaanjohtava, eikä sitä tule näistä syistä käyttää.

Luonnon puhtauteen liittyvien ilmaisujen käyttö elintarvikkeen yhteydessä viittaa vieraisiin aineisiin ja välillisesti siihen, ettei elintarvike sisällä tällaisia aineita. Tällaisia väitteitä ei voida pitää hyväksyttävänä sen

vuoksi, että mitkään elintarvikkeet eivät ole edellä mainitussa mielessä täysin puhtaita. Toisaalta elintarvikkeiden tulee täyttää ne elintarvikkelainsäädännön vaatimukset, ettei elintarvike sisällä epäpuhtauksia siinä määrin että siitä aiheutuisi kuluttajalle terveydellistä haittaa tai vaaraa.

Esimerkki. *”Aito-merkkiset maitotuotteet*

Elinkeinonharjoittajat voivat periaatteessa nimetä tuotteensa haluamillaan tuotemerkeillä, edellyttäen ettei käytetty nimi johda kuluttajia harhaan. Siten tuotemerkki ”Aito” ei sellaisenaan välttämättä ole harhaanjohtava. Sitä vastoin on harhaanjohtavaa käyttää aito-sanaa adjektiivina elintarvikkeen nimen yhteydessä luomaan kuvaa tuotteen aitoudesta, eikä tuote kuitenkaan ole sen aidompaa kuin vastaavat markkinoilla olevat tuotteet. Maitopakkausten mainosteksti ”Aitoa hyvää – puhtaasta luonnosta” on katsottu harhaanjohtavaksi, toisin kuin teksti ”Aito-maitoa – luonnollisesti”.

Säädökset

§ Elintarvikelaki (23/2006) 9 §

Negatiivisia ilmaisuja ja väitteitä

Negatiivisilla ilmaisuilla ja väitteillä tarkoitetaan tässä kaikkia ilmaisuja, joilla halutaan korostaa elintarvikkeen sisältävän vähän tai ei ollenkaan jotakin ainesosaa tai ainetta.

Negatiiviset ilmaisut ja väitteet ovat yleensä hyväksyttäviä edellyttäen, että ne ovat totuudenmukaisia eivätkä ole harhaanjohtavia. Niiden esittämisen edellytyksenä on, että tuote poikkeaa ilmoitetun ominaisuutensa suhteen muista vastaavista valmisteista ja että tiedolla on tärkeä merkitys kuluttajalle. Tällaisia väitteitä ovat esimerkiksi lisääaineeton, suolaton ja sokeroimaton (”ei lisättyä sokeria”). Sitä vastoin ilmaisu sokeriton (”ei sokereita”) on perusravintoainesisältöön liittyvä ravitsemuksellinen väite ja sen käyttö edellyttää elintarvikkeen ravintosisällön ilmoittamista. Muita tämän kaltaisia negatiivisia ravitsemuksellisia väitteitä ovat esimerkiksi gluteeniton, kaloriton, kevyt ja vähärasvainen.

Esimerkki. *”Allergiaystävällinen”-merkintä.*

”Allergiaystävällinen”-merkintä on yleisluontoinen ja epätarkka ja luo kuluttajalle sellaisen kuvan, että tuote olisi sopiva mistä tahansa allergias-ta kärsivälle kuluttajalle. Näin ollen tällaisen merkinnän käyttäminen harhaanjohtavana on kiellettyä. Sen sijaan tulee käyttää tarkennettuja ilmaisuja kuten ”maidoton” tai ”soijaton”, jotka kertovat kuluttajalle yleisluontoista ilmausta paremmin tuotteen sopivuudesta eri allergioista kärsiville.

Esimerkki. *”Hiivaton leipä” –merkintä*

Ilmaisu ”hiivaton leipä” on harhaanjohtava, jos leivonnassa käytetään taikinajuurta eli raskia. Koska taikinajuuressa esiintyy myös hiivoja, ei

”hiivaton” ilmaisua voi käyttää. Oikea ilmaisu tässä tapauksessa on ”ei lisättyä hiivaa”, mikä sulkee pois lisätyn kuiva- tai tuorehiivan käytön leivonnassa.

Esimerkki . ”Maitojauheen” -merkintä

Pakkauksessa olevaa merkintää ”maitojauheen” on pidettävä harhaanjohtavana ja pakkausmerkintäasetuksen 4 §:n vastaisena, jos elintarvikkeen valmistuksessa on käytetty maitoa tai sellaisia maidon ainesosia (esim. kaseiinia, kaseinaattia tai laktoosia), joiden käyttöä on joidenkin kuluttajien terveydellisistä syistä syytä välttää.

Esimerkki . Ilmaisun ”rasvaton ” käyttö lihatuotteiden pakkauksissa

Ilmaisun ”rasvaton” käyttö lihatuotteen nimessä johtaa ostajia harhaan tuotteen koostumuksen suhteen, kun pakkauksessa mainitaan sen sisältävän rasvaa.

Esimerkki . ”Lisäaineeton” merkintä

Ilmaisun ”lisäaineeton” käyttö edellyttää, että markkinoilla on olemassa vastaava tuote, joka sisältää ko. lisäainetta. Lisäksi edellytetään, että tällä väittämällä on kuluttajan kannalta oleellista merkitystä. Lisäaineeton termiä voi käyttää vain sellaisista elintarvikkeista, joissa lisäaineiden käyttö on ylipäättään sallittua. Jos kyseiseen elintarvikkeeseen ei saa lainkaan käyttää lisäaineita, johtaa annettu tieto harhaan, koska kuluttaja luulee sen perusteella tuotteen eroavan muista vastaavista valmis-teista. Sama koskee myös sellaisia elintarvikkeita, joihin ei ole tapana käyttää lisäaineita, vaikka niiden käyttö olisikin sallittua (esim. ruisleipä).

Termi ”täysin lisäaineeton” on monimerkityksinen ja harhaanjohtava. Termi saattaa saada kuluttajan luulemaan, että tuote jotenkin poikkeaisi muista lisäaineettomista tuotteista.

Pakkauskaasun käyttö ei sulje pois ”lisäaineeton” merkintää elintarvikkeen pakkauksessa. Pakkauskaasuja ei ole jäljellä lopullisessa elintarvikkeessa, koska kaasut vapautuvat ilmaan avattaessa tai rikottaessa pakkaus.

Elintarvikepakkauksissa käytettävät kuvat ja symbolit

Elintarvikepakkauksissa käytettävien kuvien tulee antaa oikea käsitys pakkauksessa olevasta elintarvikkeesta. Ne eivät saa esittää esimerkiksi sellaista ainesosaa tai elintarviketta, jota pakkaus ei sisällä, jollei kuvan yhteydessä ole tätä koskevaa selvennystä (esimerkiksi ilmoitus siitä, että kyseessä on käyttö- tai tarjoilu ehdotus). Pakkauksessa olevat kuvat eivät myöskään saa antaa liioiteltua ja harhaanjohtavaa käsitystä tuotteiden koosta tai tuotteen sisältämien ainesosien määrästä.

Pakkauksessa voidaan tuoda esiin vain sellaisia seikkoja ja ominaisuuksia, jotka ovat oleellisia elintarvikkeen luonteen ja kuluttajan valintojen kannalta. Esimerkiksi marjojen ja hedelmien kuvien käyttö edellyttää, että elintarvike sisältää kyseistä luonnon-tuotetta eikä pelkästään niistä peräisin olevaa aromia. Poikkeuksena tästä ovat sel-

laiset elintarvikkeet kuten makeiset ja virvoitusjuomat, joissa tavanomaisesti käytetään vain luontaisia tai luontaisen kaltaisia aromeja.

Kuluttajan kannalta epämääräisiä symboleja ei pidä käyttää. Esimerkiksi pelkkä sydän-symbolin käyttö vapaaehtoisena merkintänä viittaa löyhästi terveyteen, mutta jää helposti irralliseksi ja viestiltään epämääräiseksi. Tämän vuoksi pakkausmerkinnöissä tai muussa markkinoinnissa tulee symbolin yhteydessä tuoda sanallisesti esille symbolin merkitys.

”Sydänmerkille - parempi valinta” on laadittu käyttö- ja myöntämisperusteet. Merkin käyttöoikeus voidaan myöntää vain pakatulle elintarvikkeelle, joka täyttää Sydänmerkin myöntämisperusteissa mainitut vaatimukset. Sydänmerkki-järjestelmän käytännön toteuttamisesta vastaavat Suomen Sydänliitto ry ja Suomen Diabetesliitto ry.

Erilaisten kotimaisuuskampanjoiden ja –symbolien (avainlippu, joutsenlippu) perusteella kuluttajat käsittävät yleisesti Suomen lipun viittaavan siihen, että tuote on sekä valmistuksen että raaka-aineiden osalta kokonaan tai pääosin kotimainen. Suomen lipun käyttö johtaa kuluttajaa kuitenkin harhaan ilman sen yhteydessä annettavia lisätietoja, jos tuote on valmistettu Suomessa, mutta sen raaka-aineet ovat peräisin muualta.

Kotimaisuusmerkkien on täytettävä niitä koskevat säännöt. Esimerkiksi Hyvää Suomesta Joutsenlippu –tunnusta saa käyttää vain sellaisessa pakastemarjasekoituksessa, jonka raaka-aineena käytetyt marjat ovat kokonaan suomalaisia. Mikäli marjat eivät ole 100 % suomalaisia, on Joutsenlipun käyttöä valmisteen pakkauksessa pidettävä Joutsenlipun sääntöjen vastaisena, harhaanjohtavana ja pakkausmerkintäasetuksen 4 §:n vastaisena.

Luontoon tai luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaaminen

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavien merkintöjen käyttäminen on vapaaehtoisista, mutta edellyttää toimijan kuulumista EU-luomuasetuksen (2092/91/ETY) mukaisen valvontajärjestelmän piiriin. Luomuvalvonta koskee myös tukkukauppoja ja varastoja sekä vähittäiskauppoja, joissa valmistetaan tai pakataan luomuelintarvikkeita.

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavista merkinnöistä on käytävä selvästi ilmi, että kyse on maatalouden tuotantotavasta. Tuotteen merkinnät viittaavat luonnonmukaiseen tuotantotapaan, jos ostajalle annetaan se käsitys, että tuote tai sen ainesosat on tuotettu luonnonmukaista tuotantoa koskevien tuotantosääntöjen mukaan. Tällaisiksi merkinnöiksi katsotaan maininnat luonnonmukainen, ekologinen, biologinen ja niiden tavalliset johdokset (luomu-, eko- ja bio-) ja yhdistelmät sekä biodynaaminen, orgaaninen ja orgaanis-biologinen.

Esimerkki. Luontoon tai luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaaminen.

Sana ”luonnontuote” tai muu vastaava luontoon viittaava ilmaisu on usein tarkoitettu antamaan mielikuva luonnonmukaisemmasta, puhtaammasta ja paremmasta tuotteesta muihin vastaaviin valmisteesiin verrattuna. Nämä ilmaisut ovat harhaanjohtavia ja niitä ei saa käyttää, ellei kyse ole suoraan luonnosta peräisin olevista täysin käsittelemättömistä maatalous- tai keräilytuotteista.

Sanan ”luomu” tai ”luonnonmukaisesti tuotettu” käyttö edellyttää tuotantotapaa, josta on säädetty neuvoston asetuksessa (2092/91/ETY) maataloustuotteiden luonnonmu-

kaisesta tuotantotavasta ja siihen viittaavista merkinnöistä maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa Luonnosta kerätyt tuotteet eivät automaattisesti ole luomutuotteita. Keruutuotteet, kuten sienet ja marjat ovat luomua vain, kun ne on kerätty erikseen määritellyiltä alueilta, joilla ei ole käytetty lannoitteita tai torjunta-aineita edellisen kolmen vuoden aikana ja alue kuuluu valvonnan piiriin. Riistalle ja kalalle ei Suomesa toistaiseksi ole olemassa luomusääntöjä, joten niitäkään ei voida markkinoida luomutuotteina. Myös muut luonnonmukaiseen tuotantotapaan rinnastettavat ilmaukset kuten bio, eko yms. ovat kiellettyjä, ellei tuote täytä ilmaisun käytön edellyttämiä lainsäädännön vaatimuksia.

Luonnonmukaisesti tuotettujen ainesosien osuus tuotteen kaikista maatalousperäisistä ainesosista ratkaisee, miten pakkauksessa ja mainonnassa saa viitata luonnonmukaiseen tuotantotapaan.

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaava merkintä saa olla elintarvikkeen nimessä tällä tuotantotavalla tuotetuissa maataloustuotteissa.

Esimerkkejä tällaisista nimistä ovat ”Luomumaitoa”, ”Biodynaamisesti viljeltyä porkkanaa” ja ”Ekotomaattia”.

Merkintä saa olla elintarvikkeen nimessä myös niissä jalostetuissa elintarvikkeissa, joiden maatalousperäisistä ainesosista vähintään 95 % on luonnonmukaisesti tuotettuja. Lisäksi merkinnöistä on käytävä ilmi, mitkä ainesosat ovat luonnonmukaisesti tuotettuja.

Esimerkiksi luomukauraleivän ainesosaluettelo voidaan kirjoittaa seuraavasti:

Ainesosat: Luomukaurajauhoja (%), vettä, luomuvehnejauhoja, hiivaa ja suolaa (%).

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaava merkintä saa olla tuotteen ainesosaluettelossa, jos vähintään 70 % tuotteen maatalousperäisistä ainesosista on luonnonmukaisesti tuotettuja. Vaikka itse tuotetta ei voi kutsua luomutuotteeksi, on elintarvikkeen nimen kanssa samassa näkökentässä oltava seuraava maininta: ”X % maataloudesta peräisin olevista ainesosista on saatu luonnonmukaista tuotantoa koskevien sääntöjen mukaisesti”. Jos luomuraaka-aineiden osuus tuotteen maatalousperäisistä ainesosista on pienempi kuin 70 %, tuotteessa tai sen yhteydessä ei saa olla viittauksia luonnonmukaiseen tuotantotapaan.

Säädökset

§ Neuvoston asetus (2092/91/ETY) maataloustuotteiden luonnonmukaisesta tuotantotavasta ja siihen viittaavista merkinnöistä maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa (muutettu viimeksi asetuksella 1294/2005).

Muut Elintarviketurvallisuusviraston ohjeet

- Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – elintarvikkeiden valmistus ja maahantuonti

LIITE

Erityissäädöksiä, joissa on pakkausmerkintöjä koskevia määräyksiä

Alkoholia sisältävät elintarvikkeet

- § Alkoholilaki (1143/1994) 3 §
- § Asetus alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta (1345/1994) 15, 16 §
- § Neuvoston asetus tislattujen alkoholijuomien määritelmää, kuvausta ja esittelyä koskevista yleisistä säännöistä (1576/89/ETY) 1-5 ja 8 artiklat

Aromit ja lisäaineet

- § Asetus elintarvikelisäaineista (521/1992) 8, 9 §
- § Asetus aromeista ja niiden valmistusaineista (522/1992) 6, 7, 8 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä väreistä (1756/1995)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä muista lisäaineista kuin makeutusaineista ja väreistä (116/2005) 2 § 2 mom. ja 6 § liitteet 1 a , 1 b ja 5
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa käytettävistä makeutusaineista (117/2005)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus lisäaineiden ja muiden vastaavien aineiden käytöstä luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitavissa eläimistä saatavissa elintarvikkeissa (773/2000)

Erityisruokavaliovalmisteet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus erityisruokavaliovalmisteista (662/2000) 6-7 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lastenruoista (789/1997) 3, 10, 11, 12 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös laihdutusvalmisteista (904/1997) 8, 9 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kliinisistä ravintovalmisteista (406/2000) 7-10 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös äidinmaitokorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta (485/1997) 10-15 §
- § Sosiaali- ja terveysministeriön päätös lastenruoan valmistusaineista ja imeväisen erityisvalmisteesta (808/1994) 4 ja 7 §

Hunaja

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hunajasta (447/2003) 3, 4, 5 § ja liite 1

Kala ja vesiviljelytuotteet

- § Maa- ja metsätalousministeriön asetus kalastus- ja vesiviljelytuotteiden sallituista kaupanmistä (79/2002), 1-3 § (muutos 788/2003)
- § Neuvoston asetus (104/2000/EY) kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä, 4 artikla
- § Komission asetus (2065/2001/EY) neuvoston asetuksen 104/2000/EY soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden alalla kuluttajille annettavien tietojen osalta

Kananmunat ja ravintorasvat

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kananmunista ja muista linnunmunista (1331/1995) 4, 6 § (muutos 1486/2001)
- § Neuvoston asetus tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista (1907/90/ETY), 2, 7, 10, 12, 13 ja 15 artiklat (muutos 2052/2003/EY)
- § Komission asetus (2295/2003/EY) tietyistä munien kaupan pitämisen vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (1907/90/ETY) soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä
- § Neuvoston asetus (2991/94/EY), levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista 3 artiklan 1 a, c ja d, 2-4 kohdat, 6 artiklan 2 kohta

Kasvikset, ruokaperuna ja sienet

- § Asetus kasviksista (526/1969) 4 §
- § Ruokaperuna-asetus (356/1984) 2, 3, 10, 19 § (muutos 139/1992)
- § Ruokasieniasetus (871/1981) 2, 7, 10, 11, 12, 13 § (873/1990)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kauppasienistä (644/1983) 3, 5, 6-10, 11, 12 § (muutokset 574/1992, 341/1994, 22/1995)
- § Komission asetus (907/2004/EY) tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevien vaatimusten muuttamista tuotteen ulkoasun ja merkintöjen osalta), 2-3 artiklat
- § Neuvoston asetus (2200/96/EY) hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä
- § Neuvoston asetus (2200/96/EY) tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevista vaatimuksista 5 ja 6 artiklat

Liha ja lihatuotteet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996) 2, 9, 14 ja 15 § (muutos 193/2004)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös makkaran koostumuksesta ja pakkausmerkinnöistä (139/1996) 2, 3, 5, 7 § (muutos 987/2002)
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1760/2000/EY) nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä, 13 artiklan 2 a- ja 5 b-kohdat, 14 artikla
- § Maa- ja metsätalousministeriön asetus naudanlihan merkitsemisestä (1203/2001) 15, 16 ja 20 §

Luomuelintarvikkeet

- § Neuvoston asetus (2092/91/ETY), maataloustuotteiden luonnonmukaisesta tuotantotavasta ja siihen viittaavista merkinnöistä maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa (muutettu viimeksi asetuksella 1294/2005/EY)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus lisäaineiden ja muiden vastaavien aineiden käytöstä
- § luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitavissa eläimistä saatavissa elintarvikkeissa (773/2000)

Luontaiset kivennäisvedet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus luontaisten kivennäisvesien ainesosien luettelon, enimmäispitoisuuksien ja pakkausmerkintöjen vahvistamisesta sekä luontaisten kivennäisvesien ja lähdevesien otsonilla rikastetulla ilmalla tapahtuvaa käsittelyä koskevista edellytyksistä (1102/2003)
- § Komission direktiivi (2003/40/EY) luontaisten kivennäisvesien ainesosien luettelon, enimmäispitoisuuksien ja pakkausmerkintöjen vahvistamisesta sekä luontaisten kivennäisvesien ja lähdevesien otsonilla rikastetulla ilmalla tapahtuvaa käsittelyä koskevista edellytyksistä, 4 artiklan 1-2 kohdat (pantu täytäntöön KTM:n asetuksella (1102/2003, 1 §)

Lääkkeet ja rohdosvalmisteet

- § Lääkelaki (395/1987)
- § Lääkelaitoksen päätös lääkeluettelosta (1024/2003)

Maito ja maitotuotteet

- § Juustoasetus (315/1977) 2, 3, 4, 16 § (muutos 137/1992)
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös juustoasetuksen soveltamisesta (316/1977) 3, 8 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös jäätelöstä (4/1999) 1, 2, 4, 5, 6 §
- § Neuvoston asetus (2597/97/EY) maito- ja maitotuotealan yhteistä markkinajärjestelyä koskevista lisäsäännöistä kulutukseen tarkoitettun maidon osalta 3 artikla (poikkeukset Neuvoston asetus 2703/99/EY)
- § Neuvoston asetus (1898/87/ETY), maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisessä käytettävien nimitysten suojaamisesta
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus tietyistä osittain tai kokonaan kuivatuista säilötyistä maidoista (458/2003) 3, 4, 5 §

Marjat ja hedelmät sekä niistä tehdyt valmisteet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hedelmätäysmehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista (473/2003) 6, 7 §, liitteet 1-3
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus mehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista (943/2004) 2, 4 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus hedelmähilloista, hyytelöistä, marmeladeista ja tietyistä vastaavista valmisteista (474/2003) 3, 5, 6 § liitteet 1 ja 2
- § Neuvoston asetus (2200/96/EY), hedelmä- ja vihannesalan yhteisestä markkinajärjestelystä, 5 ja 6 artiklat
- § Komission asetus (48/2003/EY), erilajisten tuoreiden hedelmien ja vihannesten sekoituksia sisältäviä myyntipakkauksia koskevista säännöistä, 3 artikla ja liite

- § Neuvoston asetus (2200/96/EY), tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevista vaatimuksista, 5 ja 6 artiklat
- § Komission asetus (907/2004/EY), tuoreisiin hedelmiin ja vihanneksiin sovellettavista kaupan pitämistä koskevien vaatimusten muuttamista tuotteen ulkoasun ja merkintöjen osalta, 1-3 artiklat

Muuntogeeniset elintarvikkeet

- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1829/2003), muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista 2-5, 12–14 ja 47 artiklat
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1830/2003/EY), muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemistä ja muuntogeenisistä organismeista valmistettujen elintarvikkeiden ja rehujen jäljitettävyydestä sekä direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta

Pakasteet

- § Pakasteasetus (165/1994) 2, 6, 7, 8 11-13 §

Ravintoarvo

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös elintarvikkeiden ravintoarvomerkinnöistä (1496/1993) 2, 6, 7, 8 ja 12 § (muutos 855/2003)

Ravintolisät

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä (571/2003) 2, 5-6 §

Ravintorasvat

- § Neuvoston asetus (2991/94/EY) levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista, 3 ja 5 artiklat
- § Komission asetus (577/97/EY) levitettäviä ravintorasvoja koskevista vaatimuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2991/94 sekä maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisessä käytettävien nimitysten suojelemisesta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1898/87 tietyistä yksityiskohtaisista säännöistä, 2-3 artikla

Säteilytetyt elintarvikkeet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus elintarvikkeen käsittelystä ionisoivalla säteilyllä (852/2000) 7, 10 ja 11 §

Vitamiinit

- § Asetus vitamiinien ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin (281/1972) 1, 6 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus vitamiinien ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin (917/2002) 4 §

Muut elintarvikkeet

- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kahviuutteista ja sikuriuutteista (657/2000) 3, 4 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus sokereista (446/2003) 4 ja 5 § ja liite
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus kaakao- ja suklaatuotteista (451/2003) 5 ja 6 § liite 1
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös pakatusta vedestä (1658/95) 4 ja 5 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valmistuksen apuaineista elintarvikkeissa (760/1998) 2 §
- § Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös valmispakkauksista (179/2000)
- § Komission asetus (608/2004/EY), sellaisten elintarvikkeiden ja elintarvikkeiden ainesosien, joihin on lisätty fytosteroleita, fytosteroliestereitä, fytostanoleita ja/tai fytostanoliestereitä pakkausmerkinnöistä (2 artikla)
- § Komission päätös (2000/500/EY), rasvavevitteiden, joihin on lisätty fytosteroliestereitä, markkinoille saattamisen sallimisesta uuselintarvikkeina tai elintarvikkeiden uusina ainesosina Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 mukaisesti, 2 artikla
- § Komission päätös (2003/867/EY) luvan antamisesta salatrimien saattamiseksi markkinoille elintarvikkeiden uusina ainesosina Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 258/97 mukaisesti, 1-2 artikla
- § Maa- ja metsätalousministeriön päätös maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimisuojusta (933/1995) 4 §
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/36/EY), elintarvikkeena käytettävistä kaakao- ja suklaatuotteista
- § Neuvoston direktiivi (2001/111/EY), tietyistä elintarvikkeina käytettävistä sokereista
- § Neuvoston direktiivi (80/777/ETY), luontaisten kivennäisvesien hyödyntämistä ja markkinoille saattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (1999/4/EY), kahviuutteista ja sikuriuutteista
- § Neuvoston asetus (2081/92/ETY), maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta
- § Komission asetus (123/97/EY), asetuksen (2081/92/ETY), 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesta maantieteellisestä nimien ja alkuperänimitysten rekisteröinnistä annetun asetuksen 1107/96/ETY liitteen täydentämisestä Komissio on antanut useita liitteen täydentämistä koskevia asetuksia
- § Euroopan ja Parlamentin neuvoston asetus (258/97), uuselintarvikkeista ja elintarvikkeiden uusista ainesosista, 8 artikla
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 853/2004, eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (eläinperäisten elintarvikkeiden hygieniasetus), I luvun 1 artiklan 2-kohta, II luvun 5 artikla, ja liitteessä II oleva 1 jakso, liitteessä III olevan I jakson VI luvun 9 kohta ja liitteessä III olevan VII jakson 1 luvun I-kohta ja VII luku
- § Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 854/2004, ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämisestä koskevista erityissäännöistä (eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) 854/2002, I luvun 2 artiklan 1 i) kohta ja liitteessä I olevan 1 jakson III luku
- § Komission asetus (2076/2005), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 täytäntöönpanoa koskevista siirtymäjärjestelyistä sekä asetusten (EY) N:o 853/2004 ja (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta, 2-6 artiklat, 10 artiklan 3 kohta, 19-21 artiklat

§ Komission asetus (EY) 2074/2005, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 soveltamisalaan kuuluvia tuotteita sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 mukaisen virallisen valvonnan järjestämistä koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden vahvistamisesta, poikkeuksen tekemisestä Euroopan ja parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004 sekä asetusten (EY) N:o 853/2004 ja (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta, Liitteessä VII olevat 1 a ja 1 b-kohdat, Liitteessä VIII olevat 1 a ja 1 b-kohdat.